

Адміністрація Державної служби
спеціального зв'язку та захисту інформації України

Департамент розвитку
електронних комунікацій

**2020 -
2021**

Конкурентоспроможність України

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОГЛЯД ТА СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ

Київ - 2021

Передмова

Інформація щодо конкурентоспроможності України підготовлена на основі аналізу рейтингових досліджень проведених різними поважними міжнародними організаціями, звіти по яких оприлюднені ними на їх офіційних Веб-сайтах.

У аналітичних матеріалах міститься коротке викладення методологічних підходів дослідників із збору інформації та її оброблення.

При складанні інформаційного огляду та ситуаційного аналізу щодо конкурентоспроможності української економіки та, насамперед, сфери інформації та телекомунікацій використовувались першоджерела, а не офіційний переклад документів.

Зважаючи на це, в редакції тексту можливі стилістичні неточності, що могли виникнути під час робочого перекладу фахівцями Департаменту.

**Департамент розвитку
електронних комунікацій
Адміністрації Держспецзв'язку**

**«У час високої
невизначеності на світових
ринках через швидкі зміни
в міжнародному
політичному середовищі,
а також у торгових
відносинах, якість інститутів
виступає об'єднуючим
елементом для підвищення
добробуту людей.
Сильна інституціональна
структура забезпечує
стабільність для бізнесу,
щоб інвестувати і
впроваджувати інновації,
забезпечуючи більш високу
якість життя громадян
та їх процвітання»**

Артуро Бріс
Директор Центру міжнародної
конкурентоспроможності IMD -
професор фінансів

Зміст

Вступ	4
1. Глобальна конкурентоспроможність	5
1.1. <i>Нові пріоритети економічної трансформації для відродження конкурентоспроможності запропоновані Всесвітнім економічним форумом .....</i>	5
1.2. <i>Рейтинг глобальної конкурентоспроможності підготовлений Інститутом розвитку менеджменту .....</i>	11
2. Оцінка Світового банку щодо створення країнами сприятливих умов ведення бізнесу	14
3. Рейтинг глобальної цифрової конкурентоспроможності	15
4. Оцінка розповсюдження цифрових технологій в сучасному цифровому світі (мережева готовність)	18
5. Світові тенденції цифрового розвитку у дослідженнях Міжнародного союзу електров'язку	26
5.1. <i>Глобальний вимір цифрового розвитку. Основні тенденції 2020 року .....</i>	26
5.2. <i>Стан широкосмугового зв'язку в світі .....</i>	27
5.3. <i>Рішення щодо розширення доступу до Інтернету, які пропонує МСЕ .....</i>	38
6. Оцінка рівня свободи Інтернету в світі на основі рейтингу Freedom House	40
7. Глобальний рейтинг інклюзивного Інтернету	44
8. Світовий інноваційний розвиток та конкурентоспроможність талантів	49
9. Світовий рейтинг за рівнем розвитку е-урядування.....	54
10. Світовий рейтинг розвитку електронної комерції	61
Висновки та рекомендації	65
ДОДАТКИ	71

Перевага малих економік в нинішній кризі полягає в їх здатності боротися з пандемією і в їх економічній конкурентоспроможності. Почасти це може бути викликано тим фактом, як легко вони знайшли соціальний консенсус.

Артуро Бріс
Директор Центру міжнародної
конкурентоспроможності IMD - професор фінансів

Вступ

Для більшості країн світу 2020 рік запам'ятається як рік, виникнення пандемії, яка з'явилась внаслідок поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Ця подія привела до безпрецедентних проблем у світовій економіці. Оголила та загострила існуючі проблеми людства. А введення режиму соціального дистанціювання, карантину та інші обмежуючі заходи, які вводились урядами різних країн в усьому світі у відповідь на пандемію, створили величезний технологічний виклик та призвели до фундаментального зрушення як в структурі глобального попиту на онлайн-покупки товарів та послуг, так і до збільшення використання цифрових інструментів комунікації для дистанційного споживання, навчання, роботи, спілкування, лікування та розваг.

Крім того, пандемія COVID-19 ще раз довела потужний потенціал цифрових технологій, як в позитивних перетвореннях на благо людства, так і в здатності їх посилювати існуючі протиріччя в суспільстві та загострювати економічну й іншу нерівність.

Наразі ще занадто рано робити висновки щодо впливу пандемії на соціальний, економічний стан країн та ті геополітичні потрясіння і зміни, які можуть чекати людство попереду. Проте, вже зараз можна стверджувати, що пандемія внаслідок COVID-19 стала своєрідним водорозділом між минулим та сьогоденням. Для світу настав переломний момент в управлінні технологіями, а триваюча пандемія надає цим питанням ще більшої невідкладності.

Для прийняття урядами та бізнесом правильних стратегій, а для аналітиків та окремих громадян можливість прогнозувати ситуацію, потрібні відповідні орієнтири і показники, які як мінімум вкажуть на основні світові тенденції та виклики. Ось чому настільки довгоочікуваними були напрацювання про глобальну конкурентоспроможність економік та цифрових технологій таких провідних міжнародних інституцій як: Всесвітній економічний форум¹, Інститут розвитку менеджменту², Всесвітній банк, ЄБРР, організації при ООН, які запропонували нові методики досліджень процесів конкурентоспроможності світової економіки в рамках пандемії COVID-19 та глобальної цифрової трансформації. Як сподіваються розробники, їх дослідження мають стати тим стандартом у відповідності до яких мають трансформуватись економіки всіх країн без виключень.

Ситуаційний аналіз «Конкурентоспроможність України. 2020 – 2021», що пропонується до розгляду, підготовлений саме на основі оприлюднених різними авторитетними міжнародними організаціями звітів, з акцентом саме на Україні. Представлені нижче аналітичні матеріали дозволяють оцінити позиціювання України відносно інших країн з огляду на стан економіки, розвитку бізнесу та цифрових технологій. Запропоновані рекомендації щодо державної політики, базуються на рекомендаціях міжнародних фахівців та спрямовані на суттєве прискорення цифрової трансформації економіки для подолання пандемії COVID-19 та її наслідків, підвищення рівня конкурентоспроможності та добробуту населення України.

¹ Всесвітній економічний форум (WEF) – міжнародна неурядова організація, діяльність якої направлена на розвиток міжнародної співпраці в глобальному масштабі, а також на рівні окремих регіонів та сфер діяльності.

² Інститут менеджменту (IMD) – провідний Європейський інститут, який з 1996 року проводить самостійно, без WEF та на основі своєї методики, дослідження конкурентоспроможності країн

1. Глобальна конкурентоспроможність

Найбільш авторитетними рейтинговими оцінками щодо конкурентоспроможності країн вважають дослідження, які ось понад тридцять років проводять Всесвітній економічний форум/ *World Economic Forum* (далі – WEF)³ та Інститут розвитку менеджменту/ *Institute of Management Development* (далі – IMD)⁴.

Звіти цих організацій з оцінки конкурентоспроможності країн багато років є тим стандартом, за допомогою якого політичні та бізнес-лідери визначають слабкі та сильні сторони в національних економіках, оцінюють ефективність економічної політики та інституційних реформ.

Звіти WEF та IMD представляють два індекси, на основі яких складаються рейтинги країн: Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) та Індекс конкурентоспроможності бізнесу (Business Competitiveness Index, BCI).

Основним засобом узагальненої оцінки конкурентоспроможності країн є **Індекс глобальної конкурентоспроможності**⁵, який враховує макро- та мікроекономічні основи національної конкурентоспроможності.

1.1. Нові пріоритети економічної трансформації для відродження конкурентоспроможності запропоновані Всесвітнім економічним форумом⁶

З моменту свого першого видання серія «Global Competitiveness Report» була спрямована на спонукання політиків вийти за рамки короткострокового зростання та прагнути довгострокового процвітання. Оцінюючи мікроекономічні та макроекономічні основи національної конкурентоспроможності різних країн, у звіті WEF щодо глобальної конкурентоспроможності за 2019 рік було показано, як тенденції до зниження фундаментальних аспектів продуктивності, маскувалися грошово-кредитною політикою країн, залишалися при цьому вузькими місцями для прискореного економічного розвитку.

Наразі, коли першочерговим завданням для всіх країн є реагування на кризу в галузі охорони здоров'я, обставини, що склались вимагають не тільки надзвичайних і таких необхідних змін в політиці, а й спонукають до формування таких економічних систем в майбутньому, які б були не тільки продуктивними, але і вели до екологічної стійкості та загального процвітання.

З огляду на це, у 2020 році WEF припинило складання рейтингів глобального Індeksu конкурентоспроможності, замінивши щорічне видання спеціальним. Так, у представленому Всесвітнім економічним форумом 16 грудня 2020 року виданні «Доповідь про глобальну конкурентоспроможність. Спеціальний випуск 2020: Як країни просуваються на шляху до одужання/ *The Global Competitiveness Report, Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery*» запропонований докладний опис пріоритетів відновлення і відродження конкурентоспроможності, а також розгляд питань переходу до нових економічних систем, які поєднуюватимуть в собі «продуктивність», «особистість», а також цілі «планети». У 2021 році WEF планує повернутись до порівняльного аналізу глобальної конкурентоспроможності країн.

У спеціальному випуску аналізуються історичні тенденції факторів конкурентоспроможності, а також останні роздуми фахівців WEF щодо майбутніх пріоритетів глобальної економіки. Так, рекомендації представлені за трьома часовими рамками:

а) пріоритети, які впливають з історичного аналізу до фінансової кризи;

³ Всесвітній економічний форум (WEF) – міжнародна неурядова організація, діяльність якої направлена на розвиток міжнародної співпраці в глобальному масштабі, а також на рівні окремих регіонів та сфер діяльності.

⁴ Інститут менеджменту (IMD) – провідний Європейський інститут, який з 1996 року проводить самостійно, без WEF та на основі своєї методики, дослідження конкурентоспроможності країн

⁵ Індекс глобальної конкурентоспроможності створений для Всесвітнього економічного форуму професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном (Xavier Sala-i-Martin, Columbia University) і вперше опублікований в 2004 році

⁶ <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020>

б) пріоритети, які необхідні для перезапуску економіки, крім негайних заходів реагування на кризу COVID-19, при одночасному включенні населення всієї планети в економічну політику (відродження протягом наступних 1-2 років);

в) пріоритети і політика, які необхідні для перезавантаження економічних систем в довгостроковій перспективі для досягнення стійкого і всеосяжного процвітання в майбутньому (трансформація протягом наступних 3-5 років).

Нижче коротко викладаються основні висновки звіту.

Так, проаналізувавши останні доступні статистичні дані по 37 країнах світу та оцінивши тільки пріоритети їх економічних перетворень, а не повний набір чинників необхідних для підвищення продуктивності, було **визначено 11 пріоритетів економічної трансформації** необхідних для відновлення економіки, яка стане більш продуктивною, стійкою і інклюзивною.

Рекомендації і тимчасові рамки згруповані по чотирьох широким напрямкам дій:

- 1) відродження і перетворення сприятливого середовища;
- 2) відродження і перетворення людського капіталу;
- 3) відродження і перетворення ринків;
- 4) відродження і перетворення інноваційної екосистеми.

Так, для забезпечення **відродження та перетворення сприятливого середовища** з огляду на те, що до кризи **проблемами були**:

1) **триваюча і послідовна ерозія державних інститутів**, про що свідчить зниження або зупинка системи стримувань і противаг, а також прозорості, **урядам пропонується**:

- *на етапі відродження* - приділяти першочергову увагу підвищенню потенціалу довгострокового мислення та вдосконалення механізмів надання державних послуг, які все більше мають надаватись у цифровому форматі;

- *на етапі трансформації* - працювати над тим, щоб державні установи впроваджували сильні принципи управління і відновлювали суспільну довіру, обслуговуючи своїх громадян;

2) **державний борг досяг безпрецедентного рівня**, а заходи стимулювання призвели до ще більшого його зростання, в той час як податкова база розмивалась, або змінювалась. Щоб відреагувати на ці проблеми **урядам пропонується**:

- *на етапі відродження* – щонайперше сформувані заходи підтримки для країн з високою заборгованістю і низьким рівнем доходів для подальшого скорочення державного боргу;

- *на етапі трансформації* – країни повинні зосередитися на переході до більш прогресивного оподаткування, переосмисливши, як оподатковуються корпорації, багатство і робоча сила, щоб податкове законодавство не заважало ні національним реформам, ні міжнародному співробітництву.

Для **відродження і перетворення людського капіталу** з огляду на те, що за кілька років до кризи були:

1) **невідповідність навичок – потребам**, брак талантів і зростаюча невідповідність між стимулами і винагородами різним категоріям працюючих, **гальмували підвищення продуктивності, процвітання та інтеграція**. Так, внаслідок кризи в галузі охорони здоров'я та прискоренню впровадження інноваційних технологій, ці проблеми стали ще більш вираженими і поглиблювались постійними і тимчасовими втратами зайнятості і доходів, через що **урядам пропонується**:

на етапі відродження – зосередитися на розширенні масштабів програм перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, переосмисленні політики на ринку праці;

на етапі трансформації – працювати над оновленням навчальних програм та збільшенні інвестицій в навички необхідні для роботи на ринках завтрашнього дня; переосмислити трудове законодавство для нової економіки і використовувати нові технології управління талантами для адаптації до нових потреб робочої сили;

2) криза з COVID-19 виявила відставання **можливостей систем охорони здоров'я від потреб населення: зростання населення в країнах, що розвиваються і старіння населення в розвинених країнах**. Щоб відреагувати на ці проблеми **урядам пропонується** :

на етапі відродження – розширити можливості системи охорони здоров'я, щоб впоратися з подвійним тягарем поточної пандемії і майбутніх потреб в галузі охорони здоров'я;

на етапі трансформації – забезпечити розширення інфраструктури та впровадження інновацій в здійсненні догляду за людьми похилого віку, дітьми, а також здійснити переоснащення сфери охорони здоров'я.

Для забезпечення **відродження та перетворення ринків** з огляду на те, що:

1) попри вдавану стійкість **фінансової системи**, все ж спостерігались і **підвищення ризиків корпоративного боргу і невідповідність ліквідності, а доступ до фінансів, не отримав достатньо широкого поширення**. Щоб відреагувати на ці проблеми **урядам пропонується:**

на етапі відродження - приділяти першочергову увагу зміцненню стабільності фінансових ринків, одночасно почавши вводити фінансові стимули для компаній, щоб вони брали участь в стійких і інклюзивних інвестиціях;

на етапі трансформації - слід змістити увагу на створення стимулів для спрямування фінансових ресурсів на довгострокові інвестиції, зміцнення стабільності при продовженні розширення інтеграції;

2) до кризи в усіх секторах економіки спостерігалось **зростання концентрації ринку, в той час як між провідними компаніями і всіма іншими, збільшувався розрив в продуктивності та прибутковості**. Криза внаслідок пандемії і пов'язана з нею рецесія, ймовірно, посилять ці тенденції. Для вирішення цієї проблеми **урядам пропонується :**

на етапі відродження - знайти баланс між триваючими заходами з підтримки корпорацій і запобіганням надмірної консолідації галузі з достатньою гнучкістю, щоб уникнути збереження «фірм-зомбі» в системі;

на етапі трансформації – переосмислити відповідно до реалій четвертої промислової революції рамки конкуренції та антимонопольного законодавства, забезпечуючи доступ до ринків як на національному, так і на міжнародному рівні. Сприяти створенню «ринків завтрашнього дня», особливо в сферах економічної діяльності, що стимулюють співпрацю між державним і приватним секторами;

3) **триваюче зменшення через пандемію відкритості торгівлі та міжнародного пересування людей**. Для вирішення цієї проблеми **урядам пропонується:**

на етапі відродження і трансформації - закласти основи для кращого врівноваження міжнародного руху товарів і людей, які забезпечать місцеве процвітання та довготривалу стійкість в ланцюжках поставок.

Для **відродження та перетворення інноваційної екосистеми** з огляду на те, що: у цій сфері виник парадокс: позитивна еволюція за останнє десятиліття підприємницької культури, але **створення нових фірм і проривних технологій застопорилось**. Технології відстають, особливо в тому, що стосується вирішення проблем споживання енергії, викидів і задоволення попиту на інклюзивні соціальні послуги. Щоб впоратися з цими труднощами **урядам пропонується:**

на етапі відродження - розширювати державні інвестиції в НДДКР, стимулювати венчурний капітал, НДДКР у приватному секторі, підтримувати існуючі технології, які сприяють створенню нових компаній і робочих місць на «ринках завтрашнього дня»;

на етапі трансформації - створити стимули для притоку інвестицій в дослідження, інновації та винаходи, підтримати створення нових «ринків завтрашнього дня» та стимулювати компанії до різноманітності, справедливості та інтеграції для підвищення творчої активності.

Разом з тим, проаналізувавши наявні статистичні дані, укладачі звіту зауважують, що попри недостатність статистичної інформації для вимірювання всіх аспектів досягнення економічних перетворень, результати аналізу все ж показали, що жодна з 37 досліджених країн ще повністю не готова до економічних перетворень. Однак серед оцінених країн, наразі **найбільш підготовленими та багатообіцяючими є скандинавські країни**. Їх економічна модель виділяється серед інших країн більшою спроможністю для переходу до продуктивної, стійкої і інклюзивної економічної системи. Це такі країни як: **Фінляндія, Данія, Швеція**, які є одними з найбільш підготовленими по більшості із вищезазначених визначених пріоритетів, і як наслідок, найбільш готовими до економічної трансформації.

Так, з питань **впровадження сильних принципів управління та забезпечення довготермінового бачення розвитку країни, а також забезпечення зміцнення довіри своїх громадян** найбільш готовими були визнані чотири невеликі економіки: Данії, Фінляндії, Нової Зеландії та Швейцарії. Тоді як до найменш підготовлених країн в цій сфері питань віднесені: Російська Федерація, Мексика, Бразилія та Аргентина. В цілому, рівень якості інститутів в 37 країнах, що аналізувались, дуже великий: від 40 до 70 балів.

Країни, які наразі **краще підготовлені** до економічної трансформації завдяки своїй **інфраструктурі**, включають **Данію, Естонію, Фінляндію і Нідерланди**, тоді як **менш підготовленими** країнами визнані **Російська Федерація, Індонезія, Туреччина та ПАР**. Примітно, що в той час як екологічне регулювання дуже схоже в усіх 37 розглянутих у дослідженні країн, будівництво нової та більш зеленої енергетики розвинене не достатньо, що вказує на дисбаланс між доступом до ефективної та дешевої енергетики (включаючи транспорт) і екологією.

Найбільш готовими серед країн, що аналізувались, **до забезпечення переходу до більш прогресивного оподаткування, переосмислення способів оподаткування** корпорацій, багатства і робочої сили на національному рівні та в рамках міжнародного співробітництва, визнані **Південна Корея, Японія, Австралія та Південно-Африканська Республіка**, які оцінювались на основі агрегованого показника прогресивності особистого, корпоративного податку і податку на додану вартість; введення індикатора податку на спадщину; показнику податкової продуктивності (податки, що стягуються щодо податкової бази) і показнику, що вимірює вплив оподаткування на нерівність. Лідуючі позиції в рейтингу посіли країни з відносно добре збалансованою і прогресивною податковою структурою в порівнянні з іншими країнами, що оцінювались в рамках цієї системи. **Найменш підготовленими** в питаннях оподаткування визнані **Угорщина, Польща, Італія та Туреччина**. В цілому, оцінки країн за цим пріоритетом в різних країнах доволі низькі, що залишає багато можливостей для покращення.

Виходячи із наявних даних, **Нідерланди, Данія, Швейцарія та Фінляндія** були виділені як країни найбільш підготовлені до вирішення питань з підготовки та удосконалення навичок працюючих, необхідних для роботи на «ринках завтрашнього дня»; використання нових технологій управління талантами для адаптації до нових потреб робочої сили. Такі країни, як: **Греція, Бразилія, Туреччина та Італія** менш підготовлені в проведенні перетворень з питань оновлення навчальних програм та збільшенні інвестицій в формуванні навичок робочої сили для роботи на «ринках завтрашнього дня».

Одним з важливих компонентів політики, спрямованої на **скорочення нерівності та зрушеннями в управлінні трудовими ресурсами внаслідок впровадження інноваційних технологій і в період економічного спаду, є адекватні і гнучкі системи соціального захисту**. Хоча це вже має місце в деяких прогресивних країнах, вони часто зосереджені навколо підтримки доходів. Замість цього орієнтовані на майбутнє підходи повинні краще інтегрувати підтримку доходів з адаптацією трудового законодавства і розширювати мінімальний рівень соціального захисту, включаючи полегшення доступу до освіти, професійної підготовки та охорони здоров'я для підтримки повного розвитку людського капіталу. Такий підхід повинен забезпечувати захист і винагороду працівників, а не робочих місць, і вкрай важливо використовувати технології, що полегшують умови роботи.

Згідно з наявними в даний час даними, **Німеччина, Данія, Швейцарія та Велика Британія** краще за інші країни підготовлені до поєднання адекватної охорони праці з новими моделями систем соціального захисту. **Південно-Африканська Республіка, Індія, Греція та Туреччина** оцінені найнижче за цим показником.

Розширення інфраструктури догляду за людьми похилого віку, дітьми та охорони здоров'я, доступ та інновації на благо людей і економіки є фундаментальними факторами побудови більш справедливого суспільства при одночасному розширенні можливостей людського капіталу. Поєднання впровадження нових технологій і збільшення інвестицій в цю сферу може допомогти вирішити цей пріоритет.

Згідно з наявними даними, **Швеція, Фінляндія і Канада** ближче, ніж інші країни, до розширення доступу до послуг з догляду. Примітно, що ці країни виділяють відносно більшу кількість державних ресурсів на цей напрямок соціального захисту і досягли більшої стійкості здоров'я в порівнянні з громадянами інших країн⁷.

Найбільші труднощі спідкали укладачів дослідження в частині **оцінювання спроможності країн до нарощування стимулювання спрямування фінансових ресурсів на довгострокові інвестиції, зміцнення стабільності та розширення міжнародної інтеграції**.

⁷ Південно-Африканська Республіка, Бразилія, Аргентина, Індонезія, Російська Федерація та Китай не оцінювались з даного питання через відсутність даних для аналізу

Так, процвітаючий фінансовий сектор повинен спрямовувати ресурси на довгострокові інвестиції в реальний сектор економіки, а не на максимізацію короткострокового прибутку чи підтримку фінансових ринків. Зростаюче значення стандартів ESG (екологічних, соціальних та управлінських) для інвестування є хорошою ознакою для здатності фінансової системи рухатися в цьому напрямку. Більш ефективні і суворі заходи по винагородах керівників, дивідендах, зворотного викупу акцій, готівковим запасам і фінансових інвестицій нефінансових корпорацій, також можуть допомогти направити ресурси на інвестиції, необхідні для підвищення продуктивності, захисту людей і навколишнього середовища. Крім того, слід запобігати практиці по короткостроковому збільшенню ринкової вартості. Нарешті, системи бухгалтерського обліку мають бути переглянуті, щоб оцінити інвестиції компаній на стійкість. Проте саме доступність даних в цій області вкрай обмежена.

З огляду на це, готовність країн здійснювати таку фінансову політику оцінювалась з використанням трьох показників: якість етичних стандартів серед компаній-аналогів; кількість викупів акцій проведених компаніями в країні у відсотках до ВВП (для обліку короткострокових інвестицій) країни; а також використання цифрових фінансових послуг серед бідного населення (для охоплення інтеграції).

Виходячи з наявних показників, **Фінляндія, Швеція, Нова Зеландія і Австрія** виявились краще підготовленими з цих аспектів ніж інші країни з розвинутою економікою. Примітно, що **Сполучені Штати Америки**, які наразі є найбільшим фінансовим центром у світі, найменш готові до перетворень в цій пріоритетній сфері. Хоча ця оцінка заснована на непрямих показниках, вона показує, як фінансовий розвиток може відрізнятись від довгострокового мислення і цілей інтеграції.

Реалії сьогодення **змушують переосмислити і питання конкуренції та антимонопольні обмеження, забезпечуючи можливості доступу до ринків як на місцевому, так і на міжнародному рівні.** Хоча концентрація ринків за останнє десятиліття збільшилася, сучасна політика відновлення конкуренції повинна враховувати нові чинники їх концентрації і відповідним чином оновлювати свій інструментарій. Для створення динамічного, вирівняного ділового середовища будуть потрібні як активні зусилля з полегшення виходу на ринок нових фірм, так і оновлення антимонопольних структур, які мають враховувати нові джерела ринкової влади (зокрема, сховища даних), а також шкоди для споживачів, крім підвищення цін.

Відкритість торгівлі також сприяє створенню більш конкурентних ринків, і майбутня політика повинна вводити нововведення щодо того як зберегти переваги міжнародної торгівлі, обмежуючи при цьому внутрішні розбіжності між регіонами, де розташовані компанії світового класу, але підтримувати регіони і верстви населення, які програють від глобалізації.

Доступність даних дозволяє лише частково оцінити ці аспекти. Дані, включені для оцінки готовності країни на предмет зміни в умовах конкуренції та становлення нових конкурентних ринків, включають ефективне оподаткування для нової економіки, транснаціональні компанії; рівень домінування на ринку; зростання інноваційних компаній; фінансування малого і середнього бізнесу; наявність венчурного капіталу, а також індикатори місцевих можливостей (стан розвитку кластера, співвідношення безробіття між сільським і міським населенням). Згідно з наявною статистикою, до переліку країн, які відносно **більш готові** до створення динамічного бізнес-середовища, увійшли **Канада, Фінляндія, Китай та США**, в той час як **Російська Федерація, Словаччина, Греція та Аргентина**, поки не готові до вищевикладених перетворень.

Політика, орієнтована на майбутнє, має поєднувати в собі нові стратегії прискорення, включаючи стимулювання попиту та інвестицій в НДДКР для виробництва більш стійких і інклюзивних товарів, послуг і технологій. Проте на шляху широкого впровадження нових продуктів і технологій, навіть якщо вони мають чудові характеристики, виникає низка перешкод, усунути які мають уряди, користуючись своїми інструментами. Так, щоб змінити напрям ринкових результатів щодо впровадження інновацій, уряди можуть задіяти фіскальні стимули, що відповідають конкретним вимогам до продуктивності, здійснювати державні закупівлі для забезпечення початкового ринку для нових технологій, які знаходяться на більш ранній стадії досліджень і розробок, запроваджувати державно-приватне партнерство тощо.

Для проведення оцінки готовності країн до цих аспектів, були проаналізовані доступні дані, які включали рівні викидів з огляду на обсяги торгівлі та ВВП країни, рівень та стійкість споживання, роль державного сектора в стимулюванні попиту на нові технології, прийняття нових технологій споживачами, зобов'язання щодо загальної патентної діяльності і сприйняття бізнес-спільнотою адекватності існуючого регулювання нових технологій.

Згідно з цими показниками, **Фінляндія, США, Швеція і Японія**, в порівнянні з іншими країнами, надають найкращі умови для впровадження нових технологій і, отже, краще підготовлені до вирішення питання по сприянню створення «ринків завтрашнього дня», особливо в сферах економічної діяльності, що вимагають співпраці державного та приватного секторів. Разом з тим, дослідники зауважують, що в цілому оцінки за цим параметром у країн дуже низькі і вузько розподілені.

Разом з тим, **стимулювати і розширювати інвестиції в дослідження, інновації та винаходи, які можуть створити нові «ринки завтрашнього дня»** стане необхідною реальністю для всіх країн, оскільки як вбачається перетворення економіки потребуватиме розкриття людського потенціалу до творчості для розробки революційних технологій та нових продуктів, послуг і ринків, на яких вони будуть застосовуватись. У свою чергу для вимірювання цих аспектів потрібні будуть дані про такі аспекти, як інвестиції в довгострокові наукові та дослідницькі проекти, наявність довготермінового капіталу для цілеспрямованої розробки нових технологій, здатність уряду діяти як фактичний венчурний капіталіст, часовий горизонт досліджень та обсяг витрат на розвиток розробок країнами. Однак доступність таких даних наразі знову ж таки обмежена, тому готовність країн до таких викликів в даному дослідженні оцінювалась за двома індикаторами: стан досліджень і розробок по 15 нових технологіях та роль державного сектора в стимулюванні розвитку цих нових розробок та технологій.

Завдяки добре розвиненій мережі державних установ, які формують порядок денний країни в сферах науки, технологій та інновацій, а також працюють в тісній співпраці з дослідницькими установами та приватним сектором для реалізації інноваційного порядку денного, такі країни як **Фінляндія, Японія, США, Південна Корея та Швеція** демонструють найкращу серед 37 країн, що аналізувались, підготовленість до появи та розвитку інноваційних «ринків завтрашнього дня». У свою чергу **Греція, Мексика, Туреччина і Словаччина** менш підготовлені до такої роботи.

Наразі вимогою часу є стимулювання компаній до різноманітності, рівності, справедливості, відкритості та інклюзивності, які повинні бути невід'ємною частиною інноваційної стратегії економічних перетворень в країнах. Незважаючи на давні зусилля по збільшенню деталізації показників, щоб включити гендерні, чи інші аспекти різноманітності, прогалини в даних все ж зберігаються, і вимірювання ґрунтуються на чотирьох показниках. Таким чином, прогрес країн в просуванні різноманітності, рівності та залучення робочої сили вимірюється гендерною різноманітністю робочої сили, схильністю компаній покладатися на професійне керівництво, а не на друзів і родину, а також присутністю жінок на технічних посадах і в структурах власності. Очевидно, що це дає можливість лише частково оцінити потенціал країн щодо їх готовності діяти вказаним чином, проте країни вже почали включати відсутні елементи в їх національну статистику.

Виходячи з невеликої кількості наявних наразі статистичних даних такі країни як: **Китай, Швеція, Нова Зеландія та США** демонструють найкращі результати в цій царині в порівнянні з усіма іншими оцінюваними країнами. Менш успішними визнані: **Індія, Туреччина, Італія та Словаччина**. Однак доступність даних про гендерний паритет у власності підприємств в даний час обмежена невеликим переліком країн, що ускладнює зіставлення між країнами.

Україна, не увійшла до вищезазначеного аналізу економічних можливостей та перспектив, проведеного фахівцями WEF, і має послуговуватись загальними пропозиціями та рекомендаціями розробленими цією організацією для формування своєї державної політики з трансформації економіки з підвищення конкурентоспроможності в нових умовах.

Протягом наступного 2021 року Всесвітній економічний форум проведе серію громадських діалогів для розробки нових критеріїв, нових стандартів і нових дій для побудови нових економічних моделей, що поєднують продуктивність, стійкість і загальне процвітання.

1.2. Рейтинг глобальної конкурентоспроможності підготовлений Інститутом розвитку менеджменту⁸

Рейтингове дослідження 2020 року The IMD World Competitiveness Yearbook (WCY) охоплює 63 країни. Кожна країна в рейтингу оцінювалась на основі аналізу 330 критеріїв за чотирма основними показниками: «Стан економіки», «Ефективність Уряду», «Бізнес середовище», «Стан інфраструктури». Кожний з показників має однакоvu вагу та включає в себе п'ять факторів за якими і проводився рейтинговий аналіз. Таким чином, сукупний рейтинг конкурентоспроможності заснований на 20 різних індикаторах з чотирьох ключових аспектів економічного життя країн.

У 2020 році були додані також нові критерії, що відображали важливість досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Критерії дають уявлення про те, де знаходиться економіка по відношенню до різних цілей сталого розвитку, які мають бути досягнуті за 10 років (такими як освіта і навколишнє середовище, включення та розширення прав і можливостей, старіння і здоров'я). Важливим компонентом дослідження конкурентоспроможності є приведення використовуваних критеріїв у відповідність до важливих проблем світової економіки.

При розрахунку використовувались дані міжнародних організацій, таких як: Організація Об'єднаних Націй, Організація Економічного співробітництва і розвитку, Всесвітня Торгова організація, Світовий банк, Міжнародний Валютний фонд та інші, а також 57 партнерських інститутів по всьому світу. Бізнес-клімат в досліджуваних країнах оцінювався на основі думки аналітиків, опитувань керівників великих корпорацій і фахівців в галузі розвитку. Рейтингування здійснювалось на основі співвідношення: дві третини - статистичні дані і тільки одна третина - експертні оцінки.

У звіті IMD «Рейтинг глобальної конкурентоспроможності 2020» (*The IMD World Competitiveness Yearbook. 2020*) світовим **лідером конкурентоспроможності** вдруге поспіль визнано **Сінгапур**, який в чергове обійшов багаторічних лідерів **Сполучені Штати Америки** (10 місце в рейтингу) та **Гонконг** (5 місце). Стати світовим лідером конкурентоспроможності країні вдалось завдяки високим економічним показникам, які склались завдяки обсягам міжнародної торгівлі, насамперед, експорту високих технологій та освоєних інвестицій, розвинутій технологічній інфраструктурі, в тому числі телекомунікаційній, яка забезпечує високошвидкісний доступ до Інтернету, стабільним показникам в системі освіти та наявності висококваліфікованої робочої сили, ефективності способів створення нових підприємств тощо.

Завдяки сильній економіці, ринку праці, а також системі охорони здоров'я та освіти, **Данія** посіла **2 місце**, тоді як Швейцарія - 3 місце саме завдяки стабільному зростанню своєї економіки, яка формується завдяки потужній міжнародній торгівлі, в той час як її наукова інфраструктура, системи охорони здоров'я і освіти демонструють стійкі результати. Крім того, країна демонструвала дуже хороші результати з міжнародних інвестицій та продуктивності, займає перше місце в Європі по ефективності бізнесу.

Крім Сінгапуру, Данії, Швейцарії, Гонконгу та США до топ-10 конкурентоспроможних країн увійшли також: **Нідерланди** (4 місце), **Швеція** (6 місце), **Норвегія** (7 місце), **Канада** (8 місце) та **Об'єднані Арабські Емірати** (9 місце).

Найбільший прогрес в підвищенні конкурентоспроможності спостерігався в Кіпрі (+11 позицій, 30 місце), Греції (+9 позицій, 49 місце), Естонії (+7 позицій, 28 місце) та Данії (+6 позицій, 2 місце). **Найбільший регрес в підвищенні конкурентоспроможності** спостерігався в **Казахстані** (-8 позицій, 42 місце), **Індонезії** (-8 позицій, 40 місце), **США** (-7 позицій, 10 місце) та Китаї (-6 позицій, 20 місце).

США другий рік поспіль не вдається повернутись на лідируючу позицію найбільш конкурентоспроможної економіки в світі. Навпаки, країна опустилась від лідерів на аж 10 місце (3 місце в рейтингу 2019 року). Таким чином торгові війни завдали шкоди економіці як США, так і Китаю (20 місце проти 14 місця), змінивши їх позитивну траєкторію зростання на негативну.

Соціальні потрясіння внаслідок подій в Китаї, що спричинили погіршення економічних показників, суттєво вплинуло на позиціонування **Гонконгу** у рейтингу глобальної конкурентоспроможності (**5 місце** проти 2 місця у рейтингу 2019 року).

Лідер конкурентоспроможності в **регіоні Близького Сходу Об'єднані Арабські Емірати**, через нафтову кризу також упустились в рейтингу з 5-го місця у рейтингу 2019 року на **9-е місце** у рейтингу 2020 року. **Катар** опустився на 4 позиції, і посів **14 місце** в рейтингу.

⁸ <https://www.imd.org/research-knowledge/digital/>

За підсумками рейтингу 2020 року регіоном з **найбільш конкурентоспроможними** економіками виявився регіон **Північної Європи**. Фактично, всі країни цього регіону увійшли в першу десятку рейтингу глобальної конкурентоспроможності. Проте найбільший прогрес продемонструвала **Норвегія**, яка увійшла в десятку кращих, піднявшись на 4 позиції, посівши **7 місце**. Почасти це пов'язано з більш широкою структурою в регіоні: в усіх країнах Північної Європи відбулось помітне підвищення ефективності бізнесу (таблиця 1.2.1).

Таблиця 1.2.1

РЕЙТИНГ КОНКУЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН 2020 (THE IMD WORLD COMPETITIVENESS RANKING 2020)		
РЕЙТИНГ	ЕКОНОМІКА	ЗМІНА РЕЙТИНГУ
1	Сінгапур	-
2	Данія	+6
3	Швейцарія	+1
4	Нідерланди	+2
5	Гонконг	-3
6	Швеція	+3
7	Норвегія	+4
8	Канада	+5
9	Об'єднані Арабські Емірати	-4
10	Сполучені Штати Америки	-7
11	Тайвань	+5
12	Ірландія	-5
13	Фінляндія	+2
14	Катар	-4
15	Люксембург	-3
16	Австрія	+3
17	Німеччина	-
18	Австралія	-
19	Велика Британія	+4
20	Китай	-6
21	Ісландія	-1
22	Нова Зеландія	-1
23	Південна Корея	+5
24	Саудівська Аравія	+2
25	Бельгія	+2
26	Ізраїль	-2
27	Малайзія	-5
28	Естонія	+7
29	Таїланд	-4
30	Кіпр	+11
31	Литва	-2
32	Франція	-1
33	Чехія	-
34	Японія	-4
35	Словенія	+2
36	Іспанія	-
37	Португалія	+2
38	Чилі	+4
39	Польща	-1
40	Індонезія	-8
41	Латвія	-1
42	Казахстан	-8
43	Індія	-
44	Італія	-
45	Філіпіни	+1
46	Туреччина	+5
47	Угорщина	-
48	Болгарія	-
49	Греція	+9
50	Російська Федерація	-5
51	Румунія	-2
52	Перу	+3
53	Мексика	-3
54	Колумбія	-2
55	Україна	-1
56	Бразилія	+3
57	Словаччина	-4
58	Йорданія	-1
59	Південна Африка	-3
60	Хорватія	-
61	Монголія	+1
62	Аргентина	-1
63	Венесуела	-

Успіхи, які демонстрували країни Північно-Європейського регіону, обумовлені перевагами їх невеликих економік в нинішній кризі, в здатності їх боротися з пандемією і в їх економічній конкурентоспроможності. Почасти це може бути викликано тим фактом, що в цих країнах був знайдений соціальний консенсус в суспільстві.

Велика Британія, можливо завдяки Brexit, який створив сприятливу для бізнесу атмосферу, дозволив посісти країні 20 місце за показником ефективності бізнесу, тоді як роком раніше - 31 місце в рейтингу. Завдяки цьому, країна піднялась в рейтингу глобальної конкурентоспроможності з 23-го на **19-е місце**. У той час, сусідня країна - **Франція** (32 місце) дещо втратила свої позиції в порівнянні із рейтингом 2019 року.

Україна просунувшись в рейтингу конкурентоспроможності 2019 року, погіршила свій показник, і посіла **55 місце** в рейтингу 2020 року, і залишається найменш конкурентоздатною в регіоні Західної та Східної Європи.

Канада очолила регіон **Північної Америки**, піднявшись в глобальному рейтингу конкурентоспроможності з 13-го на **8-е місце**. Це зростання пов'язане з поліпшенням заходів, пов'язаних з розвитком ринку праці та відкритістю суспільства країни.

У **Латинській Америці**, через недовіру до державних інститутів спостерігались мінімальні зміни у глобальній конкурентоспроможності. При цьому **Чилі** (38-е місце) залишається країною в регіоні з найвищим рейтингом конкурентоспроможності. **Венесуела** продовжила страждати від неефективної державної політики, інфляції, відсутності доступного кредитування та слабкої економіки, які доповнювала ще і криза на нафтовому ринку, залишаючись аутсайдером рейтингу (останнє 63 місце).

Країни БРІКС⁹ продовжують демонструвати різні показники. **Китай**, попри низку проблем як і раніше, продовжує лідирувати в групі, посідаючи 20 місце, а Російська Федерація - 50 місце. Далі Бразилія, яка посіла 56 місце та Індія (43 місце в рейтингу конкурентоспроможності 2020 року). Закриває рейтинг Південна Африка (59 місце в рейтингу конкурентоспроможності).

---

⁹ БРІКС (BRICS) — група найбільших за площею та населенням країн, що розвиваються, Після приєднання ПАР до BRIC 18 лютого 2011 року, індійський міністр фінансів оголосив, що відтепер група називатиметься BRICS.

2. Оцінка Світового банку щодо створення країнами сприятливих умов ведення бізнесу

Протягом 17 років Світовим банком та Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), яка входить до групи Світового Банку здійснювалось видання дослідження «Ведення бізнесу»/«Doing Business». Дане дослідження дозволяло об'єктивно оцінити нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність, забезпечення їх дотримання в країнах, а також в окремих містах на регіональному рівнях. Доповідь служила корисним інструментом для країн, що бажали оцінити витрати на ведення бізнесу. Показники і методологія, що використовувались для складання доповіді, не прив'язувались до якої-небудь однієї країни, а були покликані сприяти загальному поліпшенню ділового клімату в світі.

Таким чином, **умови організації та ведення бізнесу розглядались без урахування політичних аспектів, а лише виключно на рівні державного регулювання.** Так, в рамках проекту відслідковувались та оцінювались зміни нормативно-правових актів, що регулювали діяльність малого та середнього бізнесу протягом усього його життєвого циклу - від створення і до ліквідації. Всі країни **ранжувались за рівнем сприятливих умов ведення бізнесу, де висока позиція країни означала, що її регуляторний клімат сприяє веденню бізнесу.**

У серпні 2020 року Група Світового банку випустила заяву щодо щорічної чергової доповіді «Ведення бізнесу» у якій повідомила, що у зв'язку із низкою невідповідностей та змінами даних в доповідях «Ведення бізнесу» за 2018 і 2020 роки, які були опубліковані в жовтні 2017 і 2019 року, які не узгоджуються з методологією підготовки доповіді, публікація доповіді «Ведення бізнесу» буде припинена на час проведення перевірки деяких даних¹⁰.

Всесвітній банк перегляне всі дані в рейтингах Doing Business за останні п'ять років. Також буде проведено незалежний внутрішній аудит, який перевірить яким чином збиралися і зберігалися дані. Після виправлення помилок Всесвітній банк перерахує показники кожної країни в попередніх рейтингах.

Наразі рейтинг є індикатором сприятливості ведення бізнесу в тій чи іншій країні. Висока позиція країни в рейтингу означає, що нормативно-правові умови більш сприятливі для створіння і функціонування місцевої компанії. Рейтинг складався на підставі **12 індикаторів**, які оцінювали правила, що впливають на підприємницьку діяльність, з моменту створення підприємства до його завершення: час і вартість виконання підприємцем вимог держави з реєстрації нового підприємства, діяльності підприємства, отримання дозволів на будівництво, підключення до електроенергії, реєстрацію власності, отримання кредитів, захист інвесторів, сплата податків, ведення торговельних операцій, забезпечення виконання контрактів, оподаткування та закриття підприємства. Кожен індикатор має рівну вагу. **Не враховуються** такі змінні як макроекономічна політика, якість інфраструктури, кваліфікація робочої сили, коливання валютних курсів, думки інвесторів, безпека і рівень корупції.

У підготовці доповідей брали участь експерти з різних країн світу - консультанти з питань підприємництва, юристи, економісти, урядовці, а також провідні вчені різних країн, які надавали методичну та експертну допомогу.

У рейтингу 2020 року Україна посіла на 64-е місце із 190. В Мінекономіки, посилаючись на проведений ними аналіз, запевняють, що в рейтингу 2021 Україна має істотно поліпшити всі показники, на підставі яких розраховується загальний індекс. Незважаючи на вплив і наслідки COVID-19, в Україні удосконалювали законодавство, яке робило інвестиційну діяльність легшою, захищенішою і привабливішою. Більше 30 законодавчих змін, які були впроваджені в Україні це: захист міноритарних інвесторів (прогноз за цим показником - на 50 рядків вище, ніж в попередньому рейтингу), реєстрація власності (на 15 рядків вище) і врегулювання банкрутств (на 60 рядків вище). Крім того, відбулось скасування пайового внеску при будівництві промислових об'єктів; здешевшення підключення до електричних мереж в середньому на 18,9% по всій країні; проведена низка дерегуляційних змін в адмініструванні податків (уряд націлівся потрапити в топ-30 за цим показником в найближчі роки); скорочено час торгових операцій як для експортерів, так і для імпортерів.

¹⁰ Публікація нового рейтинга Doing Business 2021 мав бути завершений до жовтня минулого року

3. Рейтинг глобальної цифрової конкурентоспроможності¹¹

Рейтинг глобальної цифрової конкурентоспроможності проводиться Інститутом менеджменту (IMD) з 2017 року. У дослідженні **оцінюється швидкість технологічних перетворень**, які відбуваються в країнах, тим самим допомагаючи формувати управлінські рішення державної політики у сфері конкурентоспроможності національної економіки, а також стратегічних бізнес-рішень. Метою рейтингу цифрової конкурентоспроможності є **оцінка рівня сприйняття країною цифрових технологій, що ведуть до трансформації в урядовій практиці, бізнес-моделях і суспільстві в цілому**. У 2020 році дослідження охоплювало **63 країни**, кожна з яких в рейтингу оцінювалась на основі аналізу 50 індикаторів за трьома основними показниками:

«Знання» - показники, які відносяться до нематеріальної інфраструктури, і характеризують процес цифрової трансформації через відкриття, розуміння та вивчення нових технологій;

«Технології» - показники оцінюють загальний контекст, завдяки якому забезпечується впровадження та розвиток цифрових технологій (технологічне регулювання, наявність капіталу для інвестування в технологічну інфраструктуру тощо);

«Майбутня готовність» - показники, які оцінюють рівень прийняття технологій урядом, бізнесом та суспільством в цілому.

Рейтинги базувались на результатах збору достовірних даних та опитувань за 2019 рік, та пропорційно з лютого по травень 2020 року. Це означає, що у рейтингу 2020 року виявити вплив COVID-19 доволі непросто.

У звіті IMD «Рейтинг глобальної цифрової конкурентоспроможності 2020» (The IMD World Digital Competitiveness Ranking. 2020) **Сполучені Штати Америки** в чергове **очолили світовий рейтинг** цифрової конкурентоспроможності. За ними слідували Сінгапур (2 місце), тоді як **Данія** обіграла **Швецію** (4 місце) та посіла 3 місце в рейтингу 2020 року. **Гонконг** піднявся на три сходинки та посів **5 місце**, а **Швейцарія** опустилась на одну сходинку, посівши 6 місце в рейтингу.

Утримувати лідируючі позиції США вдається завдяки сильним позиціям з удосконалення знань та майбутньої готовності. Це підтримується такими чинниками, як наукова концентрація, наявність венчурного капіталу, сприйняття бізнесом новітніх технологій, яке підкріплене достатньо високим рівнем технологічного розвитку країни. США відомі тим, що все частіше використовують цифрові технології в освіті, проте в категорії «Знання» є низка проблемних питань, таких як вирощування талантів, залучення та утримання кваліфікованої робочої сили, якість навчання та освіти. Стримуючим фактором виступають: нормативно-правова база та технологічне регулювання. Натомість показники за якими оцінювався рівень прийняття урядом, бізнесом та суспільством в цілому цифрових технологій, залишається одним з найкращих.

Сінгапур попри доволі сильні позиції щодо підвищення знань, навичок, а також технологічного розвитку, поступився лідерством через значно гірші показники майбутньої готовності. Так, не дивлячись на високий рівень підготовки та освіти, а також умов, що сприяють цифровізації економіки, в Сінгапурі залишається відносно низьким рівень сприйняття суспільством нових технологій як і використання бізнесом цифрових технологій. Разом з тим, Сінгапур очолив рейтинг талантів та якості нормативно-правової бази.

Данія піднялась в рейтингу завдяки успіхам в досягненні майбутньої готовності, розвитку та впровадженню IT-технологій, сприйняттю бізнесом цифрових технологій. Посіла лідируючу позицію у ставленні до глобалізації та впровадженні електронного урядування, трансферу інноваційних технологій, ефективному реагуванні на можливі загрози та виклики.

Решта місць в топ-10 рейтингу 2020 року посіли інші скандинавські країни: Норвегія (9 місце) та Фінляндія (10 місце), а також Швейцарія (6 місце), Нідерланди (7 місце) та Південна Корея (8 місце). Отже, Швеція та Данія виділяються своїми відмінними оцінками в областях накопичення знань; в той час, як Східна Азія, Західна Європа та Північна Америка - найбільш прогресивні в цифровому відношенні регіони.

Найбільшого прогресу в підвищенні цифрової конкурентоспроможності вдалось досягти **Кіпру** (+14 позицій, 40 місце), Туреччині (+8 позицій, 44 місце) та Греції (+7 позицій, 46 місце). Натомість **найбільшого регресу** зазнали: **Південно-Африканська Республіка** (-12 позицій, 60 місце), Люсембург (-7 позицій, 28 місце), Іспанія (-5 позицій, 33 місце) та Російська Федерація (-5 позицій, 43 місце). Основними причинами **регресу** були погіршення показників, що оцінюють

¹¹ <https://www.imd.org/news/updates/future-of-the-world-will-depend-on-digitalization/>

впровадження та розвиток цифрових технологій.

Попри складність подій 2020 року, позиціонування країн в рейтингу цифрової конкурентоспроможності практично не змінилось. Разом з тим, COVID-19 продемонстрував важливість цифрової трансформації як одного із способів підвищення економічної стійкості. Рейтинг країн за показником глобальної цифрової конкурентоспроможності за 2020 рік подані в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

РЕЙТИНГ ЦИФРОВОЇ КОНКУЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН. 2020 (THE IMD WORLD DIGITAL COMPETITIVENESS RANKING. 2020)		
РЕЙТИНГ	ЕКОНОМІКА	РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА
1	Сполучені Штати Америки	100,000
2	Сінгапур	98,052
3	Данія	96,013
4	Швеція	95,146
5	Гонконг	94,451
6	Швейцарія	93,693
7	Нідерланди	92,567
8	Південна Корея	92,252
9	Норвегія	92,170
10	Фінляндія	91,130
11	Тайвань	90,772
12	Канада	90,482
13	Велика Британія	86,314
14	Об'єднані Арабські Емірати	85,970
15	Австралія	85,472
16	Китай	84,105
17	Австрія	83,127
18	Німеччина	81,062
19	Ізраїль	80,723
20	Ірландія	79,232
21	Естонія	78,030
22	Нова Зеландія	77,690
23	Ісландія	77,091
24	Франція	76,983
25	Бельгія	76,977
26	Малайзія	75,985
27	Японія	75,099
28	Люксембург	73,269
29	Литва	72,932
30	Катар	71,619
31	Словенія	69,475
32	Польща	69,233
33	Іспанія	68,985
34	Саудівська Аравія	67,910
35	Чехія	67,459
36	Казахстан	66,524
37	Португалія	66,511
38	Латвія	65,502
39	Таїланд	64,265
40	Кіпр	61,664
41	Чилі	61,518
42	Італія	60,911
43	Російська Федерація	59,950
44	Туреччина	59,823
45	Болгарія	56,295
46	Греція	56,209
47	Угорщина	55,914
48	Індія	54,836
49	Румунія	53,668
50	Словаччина	53,261
51	Бразилія	52,095
52	Хорватія	52,045
53	Йорданія	51,844
54	Мексика	51,509
55	Перу	50,120
56	Індонезія	50,075
57	Філіпіни	50,031
58	Україна	48,807
59	Аргентина	48,784
60	Південна Африка	48,353
61	Колумбія	46,450
62	Монголія	43,681
63	Венесуела	23,991

Так, у **Західній Європі** спостерігається домінування в рейтингу скандинавських країн, таких як: Данія (3 місце або 96,013 балів), Швеція (4 місце або 95,146 балів), Норвегія (9 місце або 92,170 бал) та Фінляндія (10 місце або 91,130 бали) та, які увійшли в першу десятку конкурентоспроможних країн з цифровою економікою. Зокрема, в цих країнах спостерігалось як широке впровадження новітніх цифрових технологій в усі сфери діяльності та сприйняття їх суспільством, що обумовлено достатньо високим рівнем знань та новичок в освоєнні цифрових технологій, так і висока якість надання цифрових послуг. Такі країни, як Німеччина (18 місце або 81,062 балів) та Франція (24 місце або 76,983 бали) практично залишились на попередніх позиціях в рейтингу. Натомість такі країни як Велика Британія (+2 позицій та 13 місце в рейтингу, або 86,314 балів) та Австрія (+3 позицій та 17 місце в рейтингу, або 83,127 балів), завдяки процесам цифрової трансформації та пошуку та культивування талантів, вдалось дещо покращити позиціонування в рейтингу цифрової конкурентоспроможності.

Серед країн **Східної Європи** продовжує лідирувати **Естонія** (21 місце проти 29 місця роком раніше, або 78,030 балів). За нею слідували Литва (29 місце проти 30 місця роком раніше, або 72,932 балів), Словенія (31 місце проти 32 місця, або 69,475 бали), Польща (32 місце проти 33 місця роком раніше, або 69,233 бала), Чехія (35 місце проти 37 місця роком раніше, або 67,459 балів) та Латвія (38 місце проти 36 місце роком раніше, або 65,502 балів). Доволі високорейтингове позиціонування цих країн обумовлене всебічним розвитком цифрової економіки, яка своїм розвитком завдячує посиленню процесів цифрової трансформації бізнесу та суспільства, а також постійним інвестуванням в високотехнологічну інфраструктуру.

Попри певні успіхи, **Україна** продовжує залишатись не тільки регіональним аутсайдером, а й **входить до переліку 10-найгірших країн рейтингу** (+2 позиції, 58 місце із 63 країн в рейтингу, що аналізувались, або 48,807 балів). **Розрив між лідером та Україною складає більше балів ніж країна набрала в цілому.**

За рівнем якості освіти, знань та навичок, рівня кваліфікації робочої сили, країна посіла 38 місце проти 40 місця роком раніше; розвитку цифрових технологій - 59 місце проти 61 місця в рейтингу 2019 року. За рівнем показників готовності до майбутнього використання цифрових технологій урядом, бізнесом та суспільства в цілому – 61 місце проти 62 місця роком раніше.

До **слабких сторін** України автори дослідження відносять захист прав на інтелектуальну власність, насамперед існування піратства, банківські і фінансові сервіси, високі інвестиційні ризики, а також рівень кібербезпеки.

До **сильних сторін** країни віднесені можливості розпочати бізнес, швидкість Інтернет-підключень, е-демократія, використання великих даних та якість навчання.

Регіон **Близького Сходу та Північної Африки**, який продовжує страждати від геополітичної нестабільності, демонструє явний цифровий розрив між країнами, де лідирують Об'єднані Арабські Емірати (14 місце або 85,970 балів) та Ізраїль (19 місце або 80,723 балів), тоді як аутсайдер – Йорданія (53 місце або 51,844 балів). Висока цифрова конкурентоспроможність цих країн обумовлена високим рівнем показників розвитку технологічного рівня, а також розвитку талантів і висококваліфікованої робочої сили. Значна увага приділяється якості освіти та розвитку наукового потенціалу. Разом з тим, деякий регрес в рейтингу Ізраїлю обумовлений зменшенням уваги держави питанням з електронного урядування. **Катар** в рейтингу посів 30 місце (71,619 балів) проти 31 місця роком раніше, тоді як наступна за ним країна регіону Саудівська Аравія посіла вже 34 місце (67,910 бала) проти 39 місця роком раніше. Таке відставання Саудівської Аравії обумовлене помірним впровадження цифрових технологій, низькою інтенсивністю наукової діяльності та зменшенням уваги держави питанням з електронного урядування.

Серед країн **Латинської Америки** лідерство утримує Чилі (41 місце). Інші країни регіону знаходяться значно нижче в рейтингу. Так, одна з них - Венесуела посіла найнижчу позицію рівня цифрової конкурентоспроможності (традиційно - 63 місце).

Країни **БРІКС**, як і в попередні роки, демонструють різні показники. **Китай**, як і раніше, продовжує лідирувати в групі, посідаючи **16 місце**. **Бразилія** покращила свої позиції, посівши **51 місце**, тоді як **Південно-Африканська Республіка** втратила позиції, перемістившись, аж на **60 місце** проти 48 місця роком раніше. Як зазначалось вище, **Російська Федерація** також втратила попередні позиції і посіла **43 місце** проти 38 місця роком раніше. **Індія** також погіршила своє позиціонування в рейтингу, опустившись з 44 місце у рейтингу 2019 року на **48 місце** – у рейтингу 2020 року.

4. Оцінка розповсюдження цифрових технологій в сучасному цифровому світі (мережева готовність)¹²

Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index - NRI) - це комплексний показник, що характеризує рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (далі - ІКТ) і цифрової економіки в країнах світу. Показник розроблено ще в 2002 році і раніше випускався Всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) і міжнародною школою бізнесу INSEAD в рамках спеціальної щорічної серії доповідей про розвиток глобального інформаційного суспільства. У 2019 Індекс був ґрунтовно перероблений і переданий у відання некомерційної організації Інститут Портуланс (Portulans Institute), який проводить дане дослідження в партнерстві зі Світовим альянсом інформаційних технологій і послуг (World Information Technology and Services Alliance).

В основі нової моделі NRI, лежить можливість оцінювання не стільки рівень розвитку та доступності цифрової інфраструктури, прийняття актуальності або ж сприйняття на індивідуальному рівні впровадження конкретної технології (штучний інтелект, фінтех послуги, інструменти е-здоров'я тощо), як оцінити рівень гармонізації інтеграції людей і технологій. Автори проекту виходять з положення, відповідно до якого існує тісний зв'язок між розвитком цифрових технологій та економічним благополуччям, а отже **оцінюватись** має саме **вплив цифрових інформаційно-комунікаційних технологій на економіку, якість життя населення та досягнення Цілей сталого розвитку визначених ООН (далі – ЦСР)**¹³

Наразі **Індекс мережевої готовності (NRI)** є комплексним показником, який вимірює рівень розвитку ІКТ та цифрової економіки в країнах світу за **62 основними** параметрами, які об'єднані у чотири основні групи:

А. Технології – оцінюється **рівень інформаційно-комунікаційних технологій**, які є неодмінною умовою участі країни в світовій економіці. А саме: можливості **доступу** (фундаментальний рівень ІКТ в країнах, в тому числі з питань інфраструктури зв'язку та доступності), **контент** (тип цифрової технології виробленої в країнах, а також контент/ додатки, які можна розгорнути локально) та **готовності до технологій майбутнього** (рівень готовності країн до майбутнього в цифровій економіці і новим технологічним тенденціям, таким як штучний інтелект (AI) та Інтернет-речей (IoT)).

В. Люди – оцінюється **готовність громадян, ділових кіл та державних органів до використання ІКТ** (мають доступ, ресурси і навички для їх продуктивного використання в економіці).

С. Управління – оцінюється **рівень керованості процесами перетворення економіки в цифрову**. А саме: рівень **довіри** (питання кіберзахисту, навичок щодо безпеки та конфіденційності), **регулювання** (сприяння державного регулювання до розвитку цифрової економіки) та **підключення** (цифровий розрив всередині країни та управління вирішення такої проблеми, як нерівність за ознакою статі, інвалідності та соціально-економічного статусу).

Д. Вплив – оцінюється **вплив розвитку ІКТ та цифрової економіки на зростання соціально-економічного стану країни та добробуту населення**. А саме: оцінюється **економіка** (економічний ефект від участі в розвитку цифрової економіки), **якість життя** (вплив цифрової економіки на соціальну сферу) та **вклад країни в досягненні ЦСР** (Цілі в яких ІКТ відіграє важливу роль, включаючи такі показники, як здоров'я, освіта та навколишнє середовище).

У дослідженні 2020 року були внесені методологічні зміни, що стосувались двох підкомпонентів: **довіра** (концептуально і суттєво посилено за рахунок включення показників, які стосуються двох аспектів цифрового довіри: довіри середовища і поведінки) і **внесок в ЦСР** (перероблений таким чином, щоб кожен показник був явно прив'язаний до конкретного завдання ЦСР: гарне здоров'я і благополуччя; якісна освіта; гендерна рівність; доступна і чиста енергія; стійкі міста і спільноти). Зрештою, було визначено додаткові показники для заповнення цих 12 підкомпонентів.

Розрахункова частина Індексу виконана на підставі статистичних даних міжнародних інститутів, а також результатів щорічного комплексного опитування думки керівників, що проводиться спільно з мережею партнерських організацій в країнах, що стали об'єктами

¹² <https://networkreadinessindex.org/nri-2020-analysis/#renewed-model>

¹³ Загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всі людей у світі. Наразі ООН визначено 17 Цілей сталого розвитку до 2030 року.

дослідження. У підсумковому звіті показники зводяться в єдиний Індекс мережевої готовності. При визначенні місця в світовому рейтингу всі країни ранжуються на основі даного Індeksu, де перше місце в рейтинговій таблиці відповідає вищому значенню цього показника, а останнє - нижчому.

Наразі **Індекс вважається одним з найбільш важливих показників інноваційного та технологічного потенціалу країн світу і можливостей їх розвитку в сфері високих технологій і цифрової економіки.** Дослідження також використовується як засіб аналізу для побудови порівняльних рейтингів, що відображають рівень розвитку інформаційного суспільства в різних державах.

У доповіді «**Індекс готовності мереж 2020 Прискорення цифрової трансформації в глобальній економіці після COVID**»/«The Network Readiness Index 2020 Accelerating Digital Transformation in a post-COVID Global Economy» представлені дані щодо Індeksu готовності мереж по 134 країнах світу, на які в сукупності припадає майже 98 відсотків світового валового внутрішнього продукту (далі - ВВП). У порівнянні із дослідженням 2019 року жодна з країн не випала з дослідження Індeksu 2020 року; навпаки, перелік країн в дослідженні рейтингу 2020 року збільшився ще на 13 країн. Такими як: Ангола, Бенін, Болівія, Буркіна-Фасо, Бурунді, Кабо-Верде, Чад, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Гамбія, Гвінея, Лесото та Чорногорія.

Перше місце в рейтингу 2020 року, як і торік, посіла **Швеція**. В чергове стати лідером Швеції вдалось завдяки сильним позиціям за всіма основними параметрами та критеріями: країні вдалось увійти в десятку кращих за всіма чотирма основними групами параметрів та в п'ятірку кращих по трьох з них. Країна залишається світовим лідером з точки зору використання бізнесом ІКТ та навичок тих, хто в ньому працює; 4-е місце за рівнем використання ІКТ урядом та наданні державних електронних послуг населенню, а також 4 місце щодо впровадженню інноваційних ІКТ, що забезпечило високу готовність країни до майбутніх технологій (3 місце в рейтингу), та мало високий позитивний вплив (3 місце) на економічні показники Швеції. Це, у свою чергу, не могло не позначитись на якості життя населення цієї країни (6 місце). Разом з тим, найбільш слабкі результати Швеція отримала в підгрупі показників, що оцінювали індивідуальне (особисте) використання її громадянами можливостей цифрового світу (14 місце).

Лідером зростання стала **Данія**, яка піднялась з шостої позиції у рейтингу 2019 року на **другу** позицію у рейтингу 2020 року, посунувши **Сінгапур** (3 місце) і **Нідерланди** (4 місце) на одну позицію донизу. **Швейцарія** (5 місце), як і в рейтингу 2019 року, замикає п'ятірку лідерів. Решта п'ять країн, які входять в першу десятку, це: **Фінляндія** (+1 позиція, 6 місце), **Норвегія** (-3 позиції, 7 місце), **США** (8 місце), **Німеччина** (9 місце) та **Велика Британія** (10 місце в рейтингу 2020 року). Отже, як і в попередні роки, рейтинги NRI 2020 демонструють дивовижну стабільність в переліку країн-лідерів топ-10. Перелік залишився таким як і в рейтингах попередніх років, змінилась тільки черговість країн в цьому переліку.

Знаковою особливістю країн-лідерів топ-10 є те, що вони успішні за більшістю параметрів NRI. Фактично, така ж ситуація і в переліку топ-25 рейтингу NRI 2020 року. Це країни з високорозвинутою економікою з високими доходами населення, кваліфікованою робочою силою з сучасними навичками, розвинутою сучасною інфраструктурою, де застосовані інноваційні технології та обладнання. До того ж, це країни переважно **Європейського регіону**.

Так, у **Західній Європі спостерігається домінування в рейтингу саме скандинавських країн**, таких як: Швеція (1 місце або 82,75 балів), Данія (2 місце або 82,19 балів), Фінляндія (7 місце або 80,16 бали) та Норвегія (7 місце або 79,39 балів), які увійшли в першу десятку рейтингу країн з найбільш розвинутою ІКТ та цифровою економікою. Загалом із топ-25 країн рейтингу, 16 країн географічно знаходяться саме в Європі (переважно в Західній та Північній її частині). Дві ознаки, які виділяють показники економіки з найвищим рейтингом, - це стабільно високі показники по більшості, якщо не по усіх показниках і субкомпонентах щодо розвитку ІКТ інфраструктури, впровадження цифрових інноваційних технологій та готовності громадян, бізнесу та державних органів до використання ІКТ, що обумовлено достатньо високим рівнем знань та новичок в освоєнні цифрових технологій, так і висока якість надання цифрових послуг, а також практично однакові підходи держав в частині, що стосується забезпечення широкого доступу до ІКТ або регулювання в цій сфері економічної діяльності. Виділяються вони тільки рівнем впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, робототехніка, Інтернет-речей, 5G, та обсягами інвестиції спрямованих в них.

У Таблиці 4.1 поданий рейтинг країн щодо мережевої готовності за 2020 рік.

Таблиця 4.1

РЕЙТИНГ МЕРЕЖЕВОЇ ГОТОВНОСТІ КРАЇН. 2020			
The Networked Readiness Index 2020			
МІСЦЕ	КРАЇНА	ІНДЕКС	МІСЦЕ 2019
1	Швеція	82,75	1
2	Данія	82,19	6
3	Сінгапур	81,39	2
4	Нідерланди	81,37	3
5	Швейцарія	80,41	5
6	Фінляндія	80,16	7
7	Норвегія	79,39	4
8	США	78,91	8
9	Німеччина	77,48	9
10	Велика Британія	76,27	10
11	Люксембург	75,27	11
12	Австралія	75,09	13
13	Канада	74,92	14
14	Південна Корея	74,60	17
15	Японія	73,54	12
16	Нова Зеландія	73,27	16
17	Франція	73,18	18
18	Австрія	72,92	15
19	Ірландія	72,13	19
20	Бельгія	70,67	20
21	Ісландія	70,55	21
22	Гонконг	70,52	24
23	Естонія	70,32	23
24	Ізраїль	69,81	22
25	Іспанія	67,31	25
26	Мальта	66,73	26
27	Словенія	66,58	27
28	Чехія	66,33	30
29	Литва	64,70	31
30	ОАЕ	64,42	29
31	Португалія	64,40	28
32	Італія	63,69	34
33	Польща	61,80	37
34	Малайзія	61,43	32

35	Словаччина	60,78	35
36	Кіпр	60,67	36
37	Латвія	60,47	39
38	Катар	60,26	33
39	Угорщина	60,05	38
40	Китай	58,44	41
41	Саудівська Аравія	57,97	45
42	Бахрейн	57,59	40
43	Хорватія	55,94	44
44	Оман	55,33	55
45	Греція	55,20	43
46	Болгарія	55,03	49
47	Уругвай	54,87	46
48	Російська Федерація	54,23	48
49	Румунія	54,16	47
50	Чилі	54,06	42
51	Таїланд	53,45	56
52	Сербія	52,96	52
53	Кувейт	52,27	54
54	Коста-Рика	52,15	50
55	Вірменія	51,91	62
56	Казахстан	51,38	60
57	Туреччина	51,24	51
58	Чорногорія	50,95	-
59	Бразилія	50,58	59
60	Аргентина	50,36	58
61	Маврикій	49,83	53
62	В'єтнам	49,68	63
63	Мексика	49,67	57
64	Україна	49,43	67
65	Білорусь	49,16	61
66	Азербайджан	48,76	70
67	Македонія	48,28	65
68	Грузія	47,95	68
69	Йорданія	47,50	73
70	Ямайка	47,36	78
71	Молдова	47,09	66

Конкуренентоспроможність України

72	Колумбія	46,81	69
73	Індонезія	46,71	76
74	Філіппіни	45,95	71
75	Домінікана	45,77	82
76	Південна Африка	45,26	72
77	Панама	44,74	74
78	Албанія	44,21	75
79	Іран	43,91	80
80	Перу	43,67	77
81	Тринідад і Тобаго	43,61	64
82	Кенія	43,22	93
83	Шрі-Ланка	42,65	83
84	Єгипет	42,56	92
85	Еквадор	42,20	85
86	Кабо-Верде	42,10	-
87	Боснія і Герцеговина	41,73	81
88	Індія	41,57	79
89	Монголія	41,44	90
90	Ліван	41,30	86
91	Туніс	41,30	84
92	Парагвай	41,12	88
93	Марокко	39,71	87
94	Киргизстан	38,60	91
95	Сальвадор	37,33	94
96	Руанда	37,24	89
97	Лаос	37,12	108
98	Гана	36,97	95
99	Ботсвана	36,94	100
100	Сенегал	36,90	103
101	Болівія	36,72	-
102	Гондурас	36,23	97
103	Намібія	36,11	105

104	Камбоджа	36,01	107
105	Бангладеш	36,01	101
106	Гватемала	35,51	96
107	Алжир	35,15	98
108	Венесуела	34,57	102
109	Таджикистан	34,14	99
110	Танзанія	33,92	109
111	Пакистан	33,29	104
112	Бенін	32,25	-
113	Непал	31,81	106
114	Уганда	31,40	110
115	Кот-д'Івуар	31,23	-
116	Замбія	30,54	112
117	Нігерія	30,44	111
118	Камерун	29,86	113
119	Гамбія	29,40	-
120	Гвінея	28,42	-
121	Лесото	27,72	-
122	Свазіленд	27,21	114
123	Малі	27,00	115
124	Мадагаскар	25,84	118
125	Буркіна Фасо	25,79	-
126	Зімбабве	25,78	119
127	Малаві	25,23	117
128	Мозамбік	24,18	120
129	Ефіопія	23,49	116
130	Бурунди	22,62	-
131	Ангола	20,96	-
132	Йемен	18,00	121
133	Конго	16,60	-
134	Чад	14,80	-

Серед країн **Східної Європи** продовжувала лідирувати **Естонія** (23 місце, або 70,32 балів). Зберігати лідируючі позиції в субрегіоні, Естонії вдається завдяки високому технологічному рівню телекомунікаційної інфраструктури (1 місце – за рівнем підключення навчальних закладів та 17 місце - домогосподарств до Інтернету, 24 місце - за охопленням населення мобільною мережею 4G, 28 місце - за рівнем міжнародної пропускної спроможності Інтернету), якості контенту (17 місце), що дозволило підготувати країну до технологічного майбутнього (38 місце) та забезпечити лояльність населення, бізнесу та державних органів до застосування інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій (21 місце).

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА ІНДЕКСОМ МЕРЕЖЕВОЇ ГОТОВНОСТІ 2020 РОКУ

№ п/п	ПОКАЗНИКИ (ІНДИКАТОРИ)	ШВЕЦІЯ	ЕСТОНІЯ	УКРАЇНА*	БІЛОРУСЬ	РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ
A.	ТЕХНОЛОГІЇ	2	24	62	68	49
1.	Доступ	14	25	79	58	59
1.1.1.	Рівень тарифів на послуги мобільного зв'язку	8	33	46	37	59
1.1.2.	Рівень тарифів на послуги фіксованого телефонного зв'язку	15	46	113	62	37
1.1.3.	Домогосподарства з доступом до мережі Інтернет	11	17	76	59	52
1.1.4.	Охоплення мережами мобільного зв'язку 4G, % населення	1	24	129	82	90
1.1.5.	Кількість абонентів фіксованого широкопasmового доступу до Інтернету, 10 біт/с, або вище (% до загальної чисельності абонентів Інтернету)	31	43	16	67	51
1.1.6.	Пропускна спроможність магістральної лінії зв'язку для передачі міжнародного Інтернет-трафіку, кбіт/с на 1 користувача	56	28	50	14	54
1.1.7.	Питома вага начальних шкіл, які мають доступ до Інтернету в педагогічних цілях	-	1	40	32	-
2.	Контент	6	17	46	41	45
1.2.1	Веб-сервіс для хостингу ІТ-проектів	3	11	34	31	41
1.2.2	Зміни в Вікіпедії	4	2	43	38	46
1.2.3	Реєстрація Інтернет-доменів	-	-	-	-	-
1.2.4	Розроблення мобільних додатків	13	22	61	58	43
3.	Технології майбутнього	2	38	53	134	57
1.3.1	Наявність новітніх технологій	5	22	49	-	42
1.3.2	Інвестиції спрямовані компаніями в інноваційні технології	3	35	63	-	47
1.3.3	Кількість патентних заявок____ в сфері ІКТ на мільйон населення	1	25	45	43	40
1.3.4	Загальні витрати на комп'ютерне програмне забезпечення (в % до ВВП)	10	81	19	105	63
1.3.5	Щільність роботів	5	40	56	58	49
B.	ЛЮДИ (ВИКОРИСТАННЯ)	4	21	65	62	31
1.	Особисте	16	8	63	36	28
2.1.1	Інтернет-користувачі	13	19	81	44	36
2.1.1	Активні абоненти мобільного широкопasmового доступу до Інтернету	17	5	102	51	49
2.1.1	Використання соціальних мереж	17	61	88	94	84
2.1.1	Зараховані у вищі навчальні заклади	37	30	14	10	17
	Рівень грамотності дорослого населення	-	3	1	8	10
	Навики/знання в ІКТ	3	8	50	-	26

* Держава віднесена до групи країн з доходами нижче середнього

Продовження 1 таблиці 4.2

№ п/п	ПОКАЗНИКИ (ІНДИКАТОРИ)	ШВЕЦІЯ	ЕСТОНІЯ	УКРАЇНА*	БІЛОРУСЬ	РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ
2.	Бізнесом	2	21	52	46	34
2.2.1	Компанії із Веб-сайтами	6	16	49	30	58
2.2.2	Легкість ведення бізнесу	10	17	62	48	27
2.2.3	Наявність професіоналів	2	18	31	19	12
2.2.4	Спеціаліяти із	8	22	44	49	32
2.2.5	Використання цифрових інструментів у бізнесі	6	4	71	-	41
2.2.6	Витрати бізнесу на НДКР	5	35	49	41	32
3.	Урядом та державними органами	6	23	71	94	34
2.3.1	Державні онлайн-сервіси	15	2	71	64	39
2.3.2	Оприлюднення та використання відкритих даних	15	44	45	91	25
2.3.3	Державне стимулювання інвестування в нові технології	16	34	42	-	33
2.3.4	Витрати держави на НДКР та здобуття вищої освіти	3	18	80	83	47
C.	УПРАВЛІННЯ	4	11	58	71	65
1.	Довіра	5	13	49	45	40
3.1.1	Безпечні Інтернет-сервери	24	7	43	46	40
3.1.2	Кібербезпека	34	5	55	71	28
3.1.3	Онлайн-доступ до фінансової звітності	4	8	58	38	34
3.1.4	Інтернет-магазини	6	24	49	37	40
2.	Регулювання	3	11	83	122	128
3.2.1	Якість законодавства	6	17	87	111	105
3.2.2	Нормативно-правова база в сфері ІКТ	33	46	75	127	128
3.2.3	Можливість адаптації нормативно-правової бази до нових технологій	7	15	43	-	38
3.2.4	Законодавство щодо е-торгівлі	1	1	1	77	127
3.2.5	Законодавство щодо конфіденційності	2	11	68	79	78
3.	Підключення	6	8	72	44	30
3.3.1	Електронна участь	41	1	46	56	27
3.3.2	Соціально-економічний розрив у використанні цифрових платежів	7	16	58	29	33
3.3.3	Доступність місцевого онлайн-контенту	1	19	75	-	39
3.3.4	Гендерний розрив у використанні Інтернету	5	23	71	28	35
3.3.5	Розрив у використанні цифрових платежів в сільській місцевості	24	18	93	84	47
D.	ВПЛИВ	3	29	79	56	60
1.	Економіка	4	35	62	77	47
4.1.1.	Високотехнологічна промисловість	10	53	48	29	49
4.1.2	Експорт високих технологій	33	32	74	91	44

Продовження 2 таблиці 4.2

4.1.3	Патентні заявки РСТ	2	26	53	57	44
4.1.4	Продуктивність праці на одного працюючого	14	39	78	68	49
4.1.5	Домінування цифрової економіки	18	26	36	-	25
2.	Якість життя	5	28	77	59	89
4.2.1	Рівень щастя та добробуту	8	52	109	65	74
4.2.2	Можливість вільного життєвого вибору	8	35	105	120	98
4.2.3	Нерівність в доходах	16	20	6	3	67
4.2.4	Тривалість здорового життя	16	41	86	77	90
3.	Вклад в реалізацію ЦСР ООН	8	19	91	40	51
4.3.1	ЦСР 3: добре здоров'я та добробут	6	50	79	39	54
4.3.2	ЦСР 4: якість освіти	15	6	42	37	29
4.3.3	ЦСР 5: гендерна рівність	46	7	24	10	8
4.3.4	ЦСР 7: доступність енергії та чиста енергетика	67	104	128	107	123
4.3.5	ЦСР 11: стійкі міста та суспільства	1	13	57	39	63
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА В РЕЙТИНГУ		1	23	64	65	48

За Естонією слідували: Словенія (27 місце, або 66,58 балів), Чехія (28 місце проти 30 місце, або 66,33 бали), Литва (29 місце проти 31 місце, або 64,70 бали), Польща (33 місце проти 37 місця, або 61,80 балів), Словаччина (35 місце, або 60,78 бали) та Латвія (37 місце проти 39 місця роком раніше, або 60,47 балів). Доволі високорейтингове позиціонування цих країн обумовлене всебічним розвитком цифрової економіки, яка своїм розвитком завдячує посиленню процесів цифрової трансформації бізнесу та суспільства, а також постійним інвестуванням в високотехнологічну інфраструктуру.

Аутсайдером Європейського регіону продовжує залишатись Україна (+3 позиції, 64 місце із 134 країн, що аналізувались, або 49,43 бали, тоді як середня кількість балів по Європейському регіону – 64,21 балів).

Якщо регіон переважно складають країни з високим та вище середнього рівнем доходу, то **Україна віднесена до країн з низьким рівнем доходів**. При цьому, серед країн з низьким рівнем доходів Україна посіла 2 позицію після В'єтнаму.

По чотирьох основних групах, за якими проводився аналіз країн, **Україна посіла: 62 місце** або 41,51 бали - в групі «Технології» (середньоєвропейський показник – 59,93 балів), **65 місце** або 48,87 балів – в групі «Люди» (середньоєвропейський показник – 59,89 балів), **58 місце** або 58,19 балів – в групі «Управління» (середньоєвропейський показник – 72,98 балів) та **79 місце** або 49,16 балів – в групі «Вплив» (середньоєвропейський показник – 64,04 балів). **За рівнем досягнення Цілей сталого розвитку ООН – аж 91 місце!**

До **слабких сторін** України автори дослідження відносять **якість законодавства** (87 місце або 46,57 балів), в тому числі з **регулювання діяльності ІКТ** (75 місце або 41,66 балів), **покриття мобільним зв'язком 4G** (129 місце або 3 бали) та **кількість абонентів мобільного широкосмугового доступу** (102 місце або 17,56 балів), **доступність до чистої енергії** (128 місце або 23,7 балів), **вартість мобільних телефонів** (113 місце або 21,72 балів), низький рівень добробуту та можливості вільно обирати шлях реалізації (109 та 105 місце відповідно або 57,88 балів), потенційна тривалість здорового життя (86 місце або 58,97 балів), а також низька можливість використання цифрових платформ в сільській місцевості (93 місце або 53,97 балів).

До **сильних сторін** країни віднесені рівень грамотності дорослого населення та законодавство в сфері електронної комерції (1 місце або 100 балів), а також кількість абонентів із швидкістю фіксованих Інтернет-підключень 10 Мбіт/с (16 місце або 95,72 балів), міжнародна пропускна здатність Інтернету на одного користувача (50 місце або 70,28 балів), можливість адаптації правової бази до нових технологій (43 місце або 50,29 балів), цінова доступність послуг

мобільного зв'язку (46 місце або 70,14 балів), забезпеченість початкової школи Інтернетом (40 місце або 57,79 балів), Веб-сервіси для хостингу ІТ (34 місце), розпочати бізнес, е-демократія, наявність інноваційних технологій (49 місце або 53 бали), кількістю патентних заявок в сфері ІКТ (45 місце), рівень перетворень в цифрову економіку (36 місце або 60,68 балів), забезпечення гендерної рівності (24 місце або 83,72 балів), використання великих даних та професійний рівень задіяних у бізнесі (31 місце) населення та кількість зарахованих у вищих навчальних закладах (14 місце або 60,28 балів) та якість освіти (42 місце або 48,07 балів).

США очолили регіон **Північної Америки** в глобальному рейтингу мережевої готовності 2020 року, набравши 78,91 бали із 100 можливих і посівши, як і в 2019 році, **8 місце**. Увійти в десятку лідерів країн з високим рівнем розвитку ІКТ та цифрової економіки, вдалось як завдяки високим економічним показникам, інноваційності цифрової економіки та розвитку ІКТ інфраструктурі та сприйняттю громадянами, бізнесом та державними органами використання ІКТ, так і, насамперед, завдяки найкращій готовності країни до технологічного майбутнього. Проте, вже зараз **Китай** все більш потужніше виступає глобальним суперником США у таких ключових сферах майбутнього, як штучний інтелект, електронна комерція та 5G.

Завдяки сучасному законодавству в сфері ІКТ, яке сприяє розвитку сучасної ІКТ інфраструктури та розвитку е-торгівлі, лідером серед країн регіону **Латинської Америки та Карибського басейну** дослідниками визнаний **Уругвай** (47 місце), який набрав 54,87 балів. При цьому, **Чилі** (54,06 балів, 50 місце), через погіршення економічних показників була оцінена в частині впливу розвитку ІКТ та цифрової економіки на зростання соціально-економічного рівня країни та добробуту населення гірше ніж Уругвай. Мексика посіла 67 місце із 49,67 балами. **Венесуела** залишається аутсайдером регіону (108 місце або 34,57 бали).

Регіон **Близького Сходу та Північної Африки**, який продовжує страждати від геополітичної нестабільності, демонструє явний «цифровий розрив» між країнами, де лідирують **Ізраїль** (24 місце або 67,31 бали) та **Об'єднані Арабські Емірати** (30 місце або 64,42 бали), а аутсайдер – **Йорданія** (69 місце або 47,50 бали), хоча і поліпшила своє позиціонування в рейтингу 2020 року на 4 позиції. Висока рейтингова оцінка цих країн обумовлена високим рівнем показників розвитку телекомунікаційної інфраструктури, інновацій та кваліфікації робочої сили. Значна увага приділялась якості освіти та розвитку наукового потенціалу. Разом з тим, деякий регрес в рейтингу, Ізраїлю (-2 позиції за рік) обумовлений зменшенням уваги держави до питань з електронного урядування. **Катар** в рейтингу посів **38 місце** або 60,26 бали, тоді як наступна за ним країна регіону **Саудівська Аравія** поліпшила свій рейтинг на 4 позиції і посіла вже **41 місце** із 57,97 балами. Попри певні успіхи відставання Саудівської Аравії від лідерів регіону обумовлене помірним впровадження цифрових технологій, низькою інтенсивністю наукової діяльності та зменшенням уваги держави до питань з електронного урядування.

Серед країн **БРІКС** продовжує лідирувати **Китай** (40 місце або 58,44 бали), який серед країн з доходами вище середнього посів другу позицію, після **Малайзії** (34 місце або 61,43 бали). **Індія**, яка теж належить до цієї групи країн, **опустилась в рейтингу 2020 року аж на 9 позицій**, і посіла 88 місце із оцінкою в 41,57 бали. Попри те, що ці дві найбільші країни світу за кількістю населення, на своїй території мають одні з найбільших в світі передових та інноваційних компаній, продовжують потерпати від невирішених ними проблем щодо забезпечення доступу до ІКТ та низьким рівнем навичок у населення в цілому. Саме це суттєво впливає на їх позиціонуванні в світовому рейтингу NRI 2020.

Серед країн регіону **Східної, Південно-Східної Азії та Тихого океану** продовжують лідирувати **Сінгапур** (3 місце або 81,39 балів), **Австралія** (12 місце або 75,09 балів), **Південна Корея** (14 місце або 74,60 балів) та **Нова Зеландія** (16 місце або 73,27 балів).

У той же час, окремі регіони продовжують суттєво відставати. Зокрема, країни Африки відстають від усіх інших регіонів світу, і особливо в тому, що стосується доступу до ІКТ і їх використанні. Як тільки «хвильовий ефект» COVID-19 почне позначатися на обсягах міжнародної торгівлі та інвестиційних потоках, «цифровий розрив» між рівнями розвитку «цифрових економік» та «аутсайдерами цифровізації» ще збільшиться.

Так, у регіоні **Африки південніше Сахари та Південної Африки** лідерство утримує **Маврикій** (**61 місце** або 49,83 бали), Південно-Африканська Республіка (76 місце в загальному рейтингу або 45,26 балів), а також Кенія (82 місце або 43,22 бали). **Аутсайдером** регіону та усього рейтингу мережевої готовності 2020 року, як і в попередні роки залишається **Чад** (134 місце або 14,80 балів). Отже, показники в NRI 2020 безпосередньо пов'язані з рівнем доходу.

5. Світові тенденції цифрового розвитку у дослідженні Міжнародного союзу електрозв'язку

5.1. Глобальний вимір цифрового розвитку. Основні тенденції 2020 року¹⁴.

У листопаді 2020 року МСЕ, як спеціалізована структура ООН з питань ІКТ та офіційне джерело глобальної статистики з ІКТ, оприлюднила доповідь «**Вимір цифрового розвитку: факти та цифри**» за 2020 рік/ «Measuring digital development: Facts and figures 2020»¹⁵, в якому представив короткий огляд найбільш важливих показників ІКТ в різних регіонах світу. Дане дослідження особливо є актуальним, оскільки вийшло в надзвичайно складний час для всієї міжнародної спільноти, через пандемію COVID-19, коли руйнуються старі підвалини життя, і всі суспільні відносини та економіки переходять в цифрову сферу.

У попередніх виданнях «Факти і цифри» при складанні прогнозів на поточний рік використовувались дані, представлені державами-членами за попередній рік. Однак пандемія COVID-19 порушила звичайний порядок роботи і тенденції в зборі статистичних даних у сфері ІКТ, а також поведінку людей при використанні/чи невикористанні ІКТ. Тому по відношенню до деяких показників не представлялось можливим підготувати оціночні дані за 2020 рік. Для цих показників була врахована ситуація, що склалась станом на кінець 2019 року.

Вперше дослідження МСЕ, крім найменш розвинених країн (далі – НРК), включає оцінки стану мереж в малих острівних державах, що розвиваються і країнах, що розвиваються, які не мають виходу до моря. На думку укладачів дослідження, охоплення цих країн даним дослідженням, є дуже важливим етапом в зусиллях МСЕ та ООН, спрямованих на досягнення сталого розвитку для всіх. Особливо це є актуальним в умовах спричиненими світовою пандемією COVID-19, коли багато людей працюють і вчаться, перебуваючи вдома, а видання «Вимірювання цифрового розвитку: факти і цифри» дає зрозуміти, що **прискорення розгортання інфраструктури є однією з найбільш нагальних і визначальних проблем нашого часу.**

Дане дослідження виявило **значущий «цифровий розрив» між містами та сільською місцевістю.** Так, досі значні ділянки сільської місцевості не охоплені мережами мобільного широкопasmового доступу та значно менша кількість сільських домогосподарств мають доступ до Інтернету.

Найбільш разючі відмінності в можливостях споживачів в залежності від місця проживання прослідковуються в найменш розвинених країнах (НРК), де **17% сільського населення проживають в районах, де повністю відсутнє покриття рухомих (мобільних) зв'язком, а 19% - охоплені лише мережами 2G.**

Крім того, згідно з даними за 2019 рік, на глобальному рівні в міській місцевості доступ до Інтернету у себе вдома мали близько 72% домогосподарств, тобто майже в два рази більше, ніж в цей же час в сільській місцевості (38%). Дані також засвідчили, що кількість абонентів рухомого (мобільного) зв'язку вперше за час спостережень почала зменшуватись, тоді як глобальне зростання кількості абонентів мобільного широкопasmового зв'язку - стабілізувалось.

Також, це дослідження показало, що близько **чверті населення НРК та малих острівних державах, що розвиваються, а також 15% населення країн, що розвиваються, які не мають виходу до моря, не мають доступу до мереж мобільного широкопasmового зв'язку.** Це ускладнює вирішення завдання 9.С Цілей сталого розвитку в частині істотного розширення доступу до інформаційно-комунікаційних технологій та прагнення до забезпечення загального та недорогого доступу до Інтернету в найменш розвинених країнах до 2030 року.

Разом з тим, попри регіональну «цифрову» нерівність, незалежно від регіону чи рівня розвитку країни, все більш широке поширення Інтернет отримує серед молоді. У той час, як Інтернетом користується трохи більше половини сукупного населення планети, серед **молодих людей** у віці від 15 до 24 років цей показник складає **майже 70%.**

¹⁴ <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/facts/default.aspx>

¹⁵ Серія «Вимірювання цифрового розвитку» являє собою зібрання статистично-аналітичних публікацій, що дозволяють отримати чітке уявлення про стан цифрового розвитку в усьому світі

У найменш розвинених країнах 38% молоді користуються Інтернетом, тоді як загальний відсоток населення, що їм користується, включаючи і молодь, зберігається на рівні 19%. Натомість у країнах, що розвиваються, практично всі молоді люди користуються Інтернетом. При цьому найвище співвідношення молоді і загальної чисельності населення зареєстровано в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Останні дані дослідження МСЕ засвідчили, що розгортання мереж мобільного широкопasmового зв'язку в 2020 році дуже сповільнилось. Якщо в період з 2015 по 2020 рік покриття мережами 4G у всьому світі подвоїлось, і до кінця 2020 року мережами 4G охоплені майже 85% населення планети, то з 2017 року річні темпи зростання поступово почали сповільнюватись, і в 2020 році покриття цими мережами виявилось всього лише на 1,3 процентних пункта вище, ніж було в 2019 році.

Крім розгортання інфраструктури, основними бар'єрами на шляху активної участі в розбудові цифрового суспільства, особливо в країнах, що розвиваються, де доступ до рухомого (мобільного) зв'язку та Інтернету для багатьох залишається над-то дорогим, як і раніше, залишається «цифровий гендерний розрив», відсутність цифрових навичок, а також цінова недоступність цих послуг.

5.2. Стан широкопasmового зв'язку в світі.¹⁶

Пандемія COVID-19 з усією очевидністю продемонструвала зростаючу необхідність використання людством цифрових мереж для забезпечення безперервної діяльності, зайнятості, освіти, торгівлі, банківської діяльності, охорони здоров'я та широкого спектра інших послуг першої необхідності. Однак сьогодні залишається майже половина світового населення, яка не має доступу до Інтернету. І ще сотні мільйонів людей змушені користуватись низькошвидкісними, дорогими і ненадійними мережами, часто у віддалених точках, таких як Інтернет-кафе.

Проте «цифрова нерівність» і нерівномірний доступ до Інтернету та його проникненні, поширені не тільки між країнами, але і в середині країн. Ця нерівність існувала до нинішньої кризи, і пандемія COVID-19 ще більше висвітлила нерівність у доступі до високошвидкісних мереж та безпекові проблеми в онлайн, оскільки багато, якщо не більшість, дорослих і дітей на планеті вимушені були перейти на віддалену роботу, навчання та спілкування.

Вплив на освіту дітей особливо гостро існує в країнах, де вже існує «цифровий розрив». Згідно з даними ООН, закриття шкіл та припинення навчання торкнулось 94% учнів світу; тоді як в країнах з низькими доходами і доходами нижче середнього, цей показник склав 99%. Це майже 1,6 млрд. учнів в більш ніж 190 країнах світу. Близько 23,8 мільйонів дітей можуть не повернутися в школу тільки через економічні наслідки пандемії.

Поряд з впливом на освітній процес, зростає загроза безпеці дітей в Інтернеті. Через пандемію все більше, а ніж будь-коли раніше, дітей знаходяться в мережі, часто без нагляду дорослих, що, з одного боку, дозволяє їм вчитися, грати і спілкуватися, але також піддає їх підвищеному ризику жорстокого поводження, експлуатації та іншої шкоди. Забезпечення їх безпеки залишається серйозною проблемою.

Згідно з новою доповіддю, підготовленою Комісією ООН з широкопasmового зв'язку в інтересах сталого розвитку¹⁷ «**Стан широкопasmового зв'язку, 2020 рік. Боротьба із цифровою нерівністю: десятиліття дій/ The State of Broadband 2020. Tackling Digital Inequalities: A Decade for Action**», визначено **забезпечення можливості універсального доступу до широкопasmового зв'язку як основоположного елементу стійкого розвитку і глобального відновлення**. При цьому, акцентовано увагу на тому, що саме універсальний широкопasmовий доступ є найважливішим фактором прискорення, який необхідний, для того щоб стимулювати відновлення світової економіки та прискорити темпи

¹⁶ <http://reports.broadbandcommission.org/the-state-of-broadband-2020/executive-summary/>

¹⁷ Комісія ООН з широкопasmового зв'язку в інтересах сталого розвитку була заснована в 2010 році МСЕ і ЮНЕСКО з метою підвищення ролі широкопasmового зв'язку в порядку денному міжнародної політики та розширення широкопasmового доступу в усіх країнах як ключа до прискорення прогресу в досягненні національних і міжнародних цілей в інтересах сталого розвитку. У складі Комісії більше 50 членів, які представляють багатопрофільну групу з головних виконавчих директорів і вищих керівників сфери телекомунікацій, високопоставлених представників директивних органів і урядів, а також експертів з міжнародних установ, академічних організацій і організацій, що займаються питаннями розвитку. www.broadbandcommission.org.

досягнення Цілей ООН щодо сталого розвитку. З огляду на це, презентуючи дану доповідь на зборах, присвячених 10-ти річчю Комісії, був проголошений заклик до світових лідерів та керівників галузевих компаній спрямувати свою діяльність на забезпечення універсального доступу до широкосмугового зв'язку ключовою метою зусиль, спрямованих на глобальне відновлення та сталий розвиток.

У доповіді особливу увагу приділено різкій нерівності у доступі до високошвидкісних мереж, в результаті якої мільярди людей не мають можливості дистанційно працювати, навчатися і спілкуватись. Поряд з цим, в доповіді проводиться аналіз прогресу в розширенні доступу до інфраструктури і послуг широкосмугового зв'язку та їх впровадженні, а також в досягненні **семи цільових показників визначених Комісією на період до 2025 року** (підключення, доступність, доступ, рівність та використання). А саме:

1). Запровадження політики спрямованої на забезпечення універсального широкосмугового доступу: до 2025 року всі країни повинні мати фінансово забезпечений національний план або стратегію в області широкосмугового зв'язку або включити широкосмуговий зв'язок в визначення універсального доступу/послуг.

У 2020 році 174 країни світу мали хоч якийсь план забезпечення широкосмуговим зв'язком, а кілька країн знаходились в процесі його прийняття. Однак, хоча 174 країни в даний час і мають національний план широкосмугового зв'язку, він потребує постійного моніторингу та оцінки поточного стану реалізації його заходів. У деяких випадках, навіть після його оприлюднення та схвалення, зміна урядових пріоритетів та поточний стан подій в країні, призводять до ситуацій, коли національні плани більш не реалізуються ефективно.

Отже, проводячи моніторинг реалізації плану, оцінюється і необхідність його коригування відповідно до ситуації та стану реалізації заходів, щоб вплинути на впровадження широкосмугового зв'язку. Так, як приклад одного з останніх розроблених національних планів – новий Національний план розвитку широкосмугового зв'язку на період 2020-2025 років, який у червні 2020 року прийняла Албанія. План спрямований на подальший розвиток інфраструктури широкосмугового зв'язку по всій країні і, зокрема, на усунення постійного «цифрового розриву». Країна визначила 4 пріоритетні напрями, на яких базується новий План: розвиток інфраструктури широкосмугового зв'язку, посилення фінансування і розширення бази фінансування, управління використанням радіочастотним спектром та стійка конкуренція.

Ключовим новим елементом Плану є механізми, які не були доступні раніше. А саме: заплановане надання державного фінансування через зобов'язання за універсальне обслуговування та державну допомогу для подальшого розширення охоплення інфраструктури в сільських і віддалених районах.

Крім національних планів існують і регіональні плани. Одним з таких прикладів є Генеральний план прийнятий країнами Асоціації держав Південно-Східної Азії по ІКТ, або ж Стратегія цифрової трансформації Африки на 2020-2030 роки. Об'єднані однією ціллю, країни прийняли різні підходи до фінансування цих планів: від цільових фондів до фондів універсального обслуговування, прямих державних субсидій і грантів, державного капіталу - до державно-приватного партнерства.

2). Забезпечення доступності широкосмугового зв'язку: до 2025 року за рахунок адекватного регулювання ринку та конкурентного середовища, послуги широкосмугового зв'язку початкового рівня повинні стати доступними в країнах, що розвиваються на рівні не більше 2% від щомісячного валового національного доходу (ВНД) на душу населення¹⁸.

Висока вартість послуг широкосмугового зв'язку спонукала Комісію встановити цільові показники доступності в якості основного напрямку забезпечення доступності послуг широкосмугового зв'язку. Так, у 2012 році (в першому звіті про стан широкосмугового зв'язку) зазначалося, що 48 країн¹⁹, що розвиваються досягли початкового 5% порогового рівня щомісячних витрат на послуги фіксованого широкосмугового зв'язку початкового рівня в розмірі ВНД на душу населення, тоді як роком раніше таких країн, що розвиваються було тільки 35.

¹⁸ Цільові показники доступності для фіксованого та рухомого широкосмугового зв'язку початкового рівня були скориговані до 2% ВНД на душу населення після перегляду Цільових показників Комісії з широкосмугового зв'язку в 2018 році.

¹⁹ За даними 2011 року

Останні дані зі звіту МСЕ за травень 2020 року «Вимірювання цифрового розвитку: ІКТ» «Цінові тенденції 2019» демонструють, що 95 країн світу, у тому числі 51 країна, що розвивається, включаючи чотири найменш розвинені країни, досягли 2% порогу доступності для вартості послуг мобільного широкосмугового зв'язку початкового рівня (для 1,5 ГБ даних в 2019 році). У той час як ціни на протязі останніх шести років знижувалися (середня світова ціна кошика мобільних даних обсягом 1,5 ГБ знизилась з 8,4 відсотка ВНД на душу населення в 2013 році до 3,2 відсотка в 2019 році, при середньорічних темпах зростання майже -15%) принаймні для 40 країн, переважно найменш розвинених, послуги мобільного широкосмугового зв'язку початкового рівня коштували вже 5%, або більше від середньомісячного ВНД на душу населення; для 19 з цих країн середня вартість перебуває на загрозливому рівні, що перевищувало 10% і 20% ВНД на душу населення.

Що стосувалось послуг фіксованого широкосмугового зв'язку початкового рівня, то 64 країни світу досягають 2% порогу для 5 ГБ даних. Однак жодна з найменш розвинених країн не відповідає пороговому значенню. Для 37 країн, що розвиваються, включаючи 26 найменш розвинених, рівні цін на фіксований широкосмуговий зв'язок перевищують 10% від місячного ВНД на душу населення. З країн, що розвиваються, які не мають виходу до моря, тільки 2 з них досягають 2% порогу для послуг фіксованого широкосмугового зв'язку (Азербайджан та Казахстан), а також 6 малих острівних держав, що розвиваються (Багами, Бахрейн, Маврикій, Сейшельські Острови, Сінгапур та Тринідад і Тобаго).

Що стосується нижнього рівня базових послуг, то ціни на мобільний голосовий зв'язок початкового рівня доступні по всьому світу. У 107 країнах тарифні плани мобільного голосового зв'язку з низьким рівнем використання доступні менш ніж за 2% щомісячного ВНД на душу населення; в 70 з цих країн він становить менше 1%.

Однак, хоча за останнє десятиліття рівні цін на послуги мобільного голосового зв'язку, рухомого широкосмугового зв'язку та фіксованого широкосмугового зв'язку знижувалися і ставали все більш доступними, їх зниження не привело до швидкого зростання проникнення Інтернету. Це свідчить про те, що інші соціальні проблеми створюють серйозні перешкоди для доступу до Інтернету, і сама по собі більш висока доступність не приводить до розширення доступу.

І хоча другий цільовий показник зорієнтований на доступність послуг початкового рівня, одночасно слід приділяти увагу і вартості призначених для користування пристроїв (кінцевого обладнання). Хоча ціна на смартфони початкового рівня з підключенням до Інтернету продовжує швидко знижуватися, ці витрати залишаються непомірно високими для сотень мільйонів користувачів. У звіті GSMA за 2017 рік відзначалось, що навіть за зменшення вартості, середні ціни на смартфони на багатьох світових ринках залишаються в проміжку від 100 до 200 дол. США. У звіті Альянсу за доступний Інтернет за 2020 рік зазначалось, що **майже 2,5 млрд. осіб живуть в країнах, де вартість найдешевшого доступного смартфона становить чверть, або більше середньомісячного доходу.** При цьому, смартфони це базові телефони, які включають в себе функції, які забезпечують споживачів з низькими доходами, доступом до базових послуг, в тому числі до широкосмугового зв'язку.

За оцінками дослідників, в усьому світі налічується **близько 2 млрд. активних користувачів, які користуються звичайними телефонами.** Очікується, що протягом 2020-2021 років в усьому світі відбудеться 50% зменшення різниці вартості між найдешевшим з доступних смартфонів і звичайними телефонами.

Проте **вартість пристроїв, це і проблема оподаткування** (мита, збори, податки тощо), які збільшують кінцеву ціну, яку сплачують користувачі. Галузеві податки на компанії мобільного зв'язку значно різняться між країнами і складають від 10% для кількох регіонів (Азіатсько-Тихоокеанський регіон, Близький Схід і Північна Африка і країни Африки на південь від Сахари), досягаючи 20% у Йорданії, 24% в Шрі-Ланці і 31% в Гвінеї.

Оподаткування впливає на різні елементи ланцюжка створення вартості, включаючи також і інвестиційні рішення. Невизначеність, викликана широтою, складністю, непередбачуваністю і рівнями різних податків і зборів на цифрову інфраструктуру, обмежує розгортання інфраструктури і знижує її доступність. Використання різних і складних податків на послуги широкосмугового зв'язку необхідно збалансувати з політичними пріоритетами, сфокусованими на політиці цифрових перетворень.

Інвестиції в інфраструктуру широкосмугових мереж можуть також знизити ціни для кінцевих користувачів і підвищити доступність. За даними Світового банку, нові потужності змінили цифровий порядок денний в Кенії та Східній Африці в цілому, підвищивши якість і знизивши вартість доступу. У Кенії короткострокові спотові ціни на 1 мегабайт ємності знизилися з більш ніж 3000 доларів США в місяць до діапазону від 400 до 600 доларів США на місяць.

3). Забезпечення збільшення проникнення Інтернету: до 2025 року проникнення користувачів Інтернету має досягти 75% - у всьому світі, 65% - в країнах, що розвиваються і 35% - в найменш розвинених країнах.

Так, за останніми даними МСЕ²⁰, відсоток користувачів Інтернету в світі складає 53,6%, тоді як у країнах, що розвиваються цей показник дещо нижчий - 47%, а в найменш розвинених країнах (НРС) світу - лише 19%. Це значно нижче, ніж було визначено Комісією з широкосмугового зв'язку до 2025 року, коли питома вага користувачів Інтернету, що мають широкосмуговий доступ, повинна скласти в світі - 75%, в країнах, що розвиваються - 65% і в НРС - 35%. Питома вага осіб, які користувались Інтернетом в країнах, що розвиваються, які не мають виходу до моря склала 25,9%, а в малих острівних державах, що розвиваються - 51,8%.

Однак важливо відзначити, що, хоча проникнення широкосмугового зв'язку в світі продовжувало зростати, темпи зростання сильно розрізняються між різними економіками та прошарками населення. Індекс інклюзивного Інтернету 2020 року визначив, що тільки **9,9% домогосподарств в країнах з низьким рівнем доходу мають доступ до Інтернету**, і цей показник виріс на нікчемні **3,8% в порівнянні з попереднім роком**. Обнадіює тільки той факт, що кількість підключень домогосподарств в країнах з рівнем доходу нижче середнього зріс за останній рік майже на 12%.

Проте, якщо ситуація із забезпеченням доступу до Інтернету збережеться, то глобальне проникнення Інтернету до 2025 року не перевищить 70%, що на п'ять процентних пунктів буде нижчим цільового показника визначеного до 2025 року. Для найменш розвинених країнах прогнозний рівень до 2025 року може скласти 31% при визначених - 35%.

Така ситуація обумовлена низкою перешкод, які можна усунути, реалізувавши інші заходи щодо розвитку широкосмугового доступу та забезпечивши досягнення критеріїв визначених Комісією. **Це такі як: забезпечення покриття мережі та заохочення користувачів підключатись до Інтернету (ліквідація розриву у використанні, обумовлений доступністю, навичками та попитом).**

4). Цифрові навички та грамотність: до 2025 року 60% молоді і дорослих повинні досягти хоча б мінімального рівня володіння стійкими цифровими навичками.

Як зазначалося вище, **в той час як широкосмуговий доступ до Інтернету стає все більш доступним, зниження цін на безпосереднє підключення не призводить до більш широкого проникнення Інтернету**. Інші перешкоди, такі як навички та грамотність, в тому числі і цифрова, продовжують діяти як обмежуючі фактори для тих, хто поки не користується Інтернетом.

Так, для використання мобільного Інтернету грамотність та навички залишаються найбільш значимим бар'єром, про що зізнаються самі люди в усьому світі: на них припадає 37% відповідей у Південній Азії, 35% - у Східній Азії, 34% - в Африці і 28% - в Латинській Америці. На рівні країни вплив грамотності та навичок ще більш відчутний.

Наразі менше половини населення світу має навіть базові навички для комп'ютерної діяльності, включаючи відправку електронних листів із вкладеннями, переміщення файлів, використання копіювання і вставки і передачу файлів між пристроями. І менше 30% населення світу володіли стандартними навичками в галузі ІКТ (з використанням основних формул в електронній таблиці, а також пошуку, завантаження, установки і настройки програмного забезпечення).

Деякі з проблем, пов'язаних з навичками, виникають через невідповідність між домінуючими мовами, які використовуються в мережі, і фактичним складом населення світу. Обмін письмовим контентом, ускладнюється питаннями як відсутності писемності, оскільки більшість мов світу є усними, так і проблеми пов'язаними з офлайн-грамотністю. Дані за 2019 рік свідчать, що мільйони дітей не ходять до школи, і більше половини з них не відповідають стандартам знання читання і рахунку. Дані за 2018 рік свідчать, що 773 мільйона

²⁰ Дані 2019 року

дорослих (з яких дві третини - жінки) неграмотні (не вміють читати і писати). У регіонах з низьким рівнем поширення Інтернету проживає близько половини неграмотного населення світу у регіоні Південної Азії і чверть населення країн Африки, розташованих на південь від Сахари.

Ще одна проблема - відсутність явного впливу і свідоцтв для викладачів і учнів, хто пройшов програми з цифрових навичок на покращення їх життя. Особливо це стосується навичок, пов'язаних з безпекою дітей в Інтернеті. Це стало особливо очевидним під час COVID-19.

Визнаючи, що цифровізація зробить глибокий вплив на якість життя населення, Сінгапур реалізує План забезпечення готовності до цифрових технологій, який містить 10 рекомендацій, що дозволяють надати кожному доступ до технологій і набути навички, необхідні для активного, осмисленого і безпечного використання цих технологій.

5). Цифрові фінансові послуги: до 2025 року 40% населення світу повинні користуватися цифровими фінансовими послугами.

Цифрові фінансові послуги дозволяють використовувати широкосмуговий доступ до Інтернету, реалізувати свої соціальні та економічні потреби. Особливо це актуально для мільярдів людей, які не мають доступу до офіційних фінансових рахунків. Так, якщо наприкінці першого десятиліття поточного століття, Інтернет-банкінг тільки з'являвся в багатьох країнах, що розвиваються, то вже на сьогодні із 2 млрд. осіб дорослого населення яке раніше не мало доступу до банківського рахунку, близько 1,6 млрд. осіб - мають доступ до мобільного телефону, що дає їм можливість використовувати його для отримання фінансових послуг.

Перша платіжна система за допомогою мобільних грошей була введена на Філіппінах в 2001 році, а M-Pesa в Кенії - у 2007 році. До 2019 року кількість зареєстрованих активних рахунків мобільних грошей зросла до 372 мільйонів у всьому світі, які забезпечують доступ до 290 послуг мобільних платежів в 95 країнах світу.

Згідно з базою даних Global Findex Світового банку, кількість осіб у всьому світі, які використовували цифрові фінансові системи за попередні 12 місяців, збільшилася з 41% світового населення (старше 15 років) в 2014 році до 52% в 2017 році (з жінками). що становить 46% і чоловіків 54%)²¹.

Однак існують значні регіональні відмінності з точки зору загального відсотка дорослого населення, що здійснює електронні платежі, з регіональним мінімумом в арабському світі (26% у 2017 році) і країнах Африки, розташованих південніше від Сахари (34%), у порівнянні з 92% - в Європі і країнах Північної Америки.

З метою заохочення і захисту більшої фінансової доступності і більш широкого використання цифрових фінансових рішень по збільшенню чисельності осіб, що беруть участь в цифрових фінансових транзакціях, Mastercard зобов'язалось включити в цифрову економіку **мільярд осіб до 2025 року**, а також **50 мільйонів малих підприємств і 25 мільйонів жінок-підприємців**. Це має забезпечити успіх програми по підключенню 500 мільйонів чоловік до цифрової фінансової економіки. Нові інновації в сфері цифрових платежів, такі як Libra і цифрові гаманці, такі як Novi від Facebook, також прагнуть до більшої фінансової доступності в світі.

Більш того, країни G20 підтримали Принципи високого рівня для доступу до цифрових фінансових послуг. Міжнародний валютний фонд (МВФ) відстежує доступ до фінансів в своїх щорічних оглядах фінансового доступу (FAS). В рамках реалізації Програми міжнародного партнерства космічного агентства Великобританії для забезпечує більш широкого доступу до фінансових послуг в країнах, що розвиваються, задіюються супутникові системи спостереження Землі (EO) і Global Навігаційна супутникова система (GNSS).

За даними Банку міжнародних розрахунків (BIS), впровадження цифрових платежів і розширення інфраструктури цифрових платежів продовжують прискорюватись, і за прогнозами, опублікованими перед пандемією, середньорічний темп зростання безготівкових транзакцій очікується за 2020 рік на рівні на 12,7%; на ринках, що розвиваються, середньорічний темп складе 21,6%. Цей прогноз може бути значно кращим, оскільки світ під час пандемії став більше покладатися на безготівкові операції.

²¹ Індикатор показує відсоток респондентів, які повідомили, що використовували мобільні гроші, дебетову або кредитну карту або мобільний телефон для здійснення платежу з рахунку або повідомили про використання Інтернету для оплати рахунків або для покупки чогось в Інтернеті в минулому. 12 місяців. Сюди також входять респонденти, які повідомляють про оплату рахунків, надсилання чи отримання грошових переказів, отримання платежів за сільськогосподарську продукцію, отриманні державних трансфертів, заробітної плати або пенсії в державному секторі безпосередньо з рахунку фінансової установи або на його рахунок, або через рахунок мобільних грошей в останні 12 місяців.

Очікується, що до 2021 року на ринки, що розвиваються, буде припадати близько половини всіх безготівкових транзакцій в усьому світі, вперше обігнавши розвинені ринки, поточна частка яких становить 66,3%.

Сінгапур на ранньому етапі інвестував в цифрову трансформацію, працюючи з партнерами над цифровізацією бізнесу, щоб скористатися наявними можливостями цифрової економіки, забезпечуючи такі цифрові процеси, як безпаперова торгівля, електронні рахунки-фактури та електронні платежі. У 2020 році, в умовах пандемії COVID-19, Сінгапур виділив приблизно 359 млн. дол. США на підтримку підприємств в придбанні і розширенні цифрових можливостей, включаючи підтримку електронних платежів, таких як PayNow Corporate.

В якості додаткового стимулу для заохочення підприємств до дій і адаптації до нових норм, а також для підвищення цифрових можливостей широкого кола підприємств, бізнесу видавався бонус до цифрової стійкості (далі - DRB). Так, якщо підприємство відповідало критеріям підприємства, які застосовують PayNow Corporate, здійснюють електронне виставлення рахунків, а також проводять заздалегідь певні категорії рішень для поліпшення бізнес-процесів, електронної комерції, інтелектуального аналізу даних і аналітики, стимулювались разовою виплатою готівки в розмірі до 10 000 сінгапурських доларів (приблизно 7 тис. дол. США).

На додаток до DRB, допомагаючи стимулювати впровадження електронних платежів серед малого бізнесу і лоточників, організована співпраця Enterprise Singapore (ESG) і Infocomm Media Development Authority (IMDA) з Радою по житловому будівництву і розвитку (HDB), JTC Corporation (JTC) і National Агентство з навколишнього середовища (NEA), що прискорить розгортання єдиного рішення для електронних платежів по всій країні як в кав'ярнях HDB, вуличних торговців NEA, так і промислових столових JTC.

Ця ініціатива спрямована на організацію охоплення до кінця червня 2021 року близько 18 тис. торговельних точок²². Щоб стимулювати повне охоплення всіх власників торговельних точок (як існуючих, так і нових зареєстрованих осіб) надавались бонуси за електронні платежі в розмірі до 1500 сінгапурських доларів (приблизно 1075 доларів США), 300 сінгапурських доларів в місяць (приблизно 215 дол. США) за будь-які п'ять місяців протягом року). Дана практика виправдала себе, про що свідчить сталість використання рішень для електронних платежів.

Більш швидкому просуванню цифрових фінансових послуг перешкоджають: нормативна база, технічна сумісність, неграмотність, в тому числі цифрова, користувачів та їх обмежені навички, відсутність ідентифікації та довіри, а також існування інших додаткових послуг та рішень.

Для стимулювання подальших дій, зокрема, для підтримки досягнення ЦСР до 2030 року, в листопаді 2018 року була заснована Цільова група по цифровому фінансуванню досягнення цілей в області сталого розвитку при співголюванні ПРООН.

Прогнозується, що вже до кінця 2020 року **один мільярд осіб у всьому світі буде використовувати мобільні гроші.**

6). Виведення бізнесу в онлайн: до 2025 року на 50% збільшити підключення до широкосмугового Інтернету об'єктів мікро, малого та середнього підприємництва (далі – ММСП) в кожному із секторів економічної діяльності.

Ця мета є особливо амбітною для мікробізнесу в тих секторах, які залишаються в основному не підключеними до мережі. Доволі складним видається і вимірювання прогресу з цього питання, адже одиниця спостереження в різних країнах різна.

Одним з актуальних джерел даних для відстеження прогресу окремих країн є база даних ЮНКТАД²³ за основними показниками використання ІКТ в бізнесі по класах величини підприємств, що відслідковуються щорічно, зокрема, показник щодо відсотка підприємств, що використовують Інтернет²⁴.

²² Станом на квітень 2020 року приблизно 3,5 тис. кіосків в цих сегментах використовують єдине рішення для електронних платежів.

²³ Це джерело даних сегментує підприємства за величиною (всі, мікропідприємства з числом співробітників від 0 до 9, малі підприємства з кількістю працівників від 10 до 49, середні підприємства з кількістю працівників від 50 до 249 і великі підприємства з кількістю працівників 250 і більше). Однак, ці дані більш надійні для розвинених країн, а звіти для країн, що розвиваються більш обмежені. У 2019 році в ЮНКТАД була створена нова Робоча група з вимірювання електронної торгівлі та цифрової економіки з метою підвищення доступності відповідної статистики, в тому числі про відсоток підприємств, що використовують ІКТ для різних цілей.

²⁴ <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

У звіті ОЕСР «Вимірювання цифрової трансформації за 2019 рік» оцінюється поширення обраних інструментів та видів діяльності ІКТ в великих і малих підприємствах, забезпечуючи порівняння між 2010 і 2018 роками. Цей показник показує загальний рівень широкосмугового доступу і використання ІКТ в великих і малих підприємствах в країнах ОЕСР. Проте, хто б не робив вибірку, підприємства малого та середнього бізнесу, мікробізнес, незмінно мають більш низькі рівні підключення і використання цифрових технологій, ніж великі підприємства.

Дані обстежень підприємств проведені Світовим банком показують, що в середньому в усьому світі 44,5% підприємств мають веб-сайти і 68% використовують в своїй діяльності електронну пошту. Разом з тим, ці показники сильно розрізняються по країнах і регіонах світу..

Забезпечення підключення мікро, малого та середнього підприємництва (далі - ММСП) до Інтернету та використання цифрових технологій сприяє підвищенню їх власної конкурентоспроможності, і особливо якщо вони розташовані в країнах, де розбудовується цифрова економіка, а онлайн-бізнес-транзакції стають новою нормою. Основною перешкодою в рівнях підвищення конкурентоспроможності можуть стати лише різниця в навичках між віковими групами, рівнями доходів та освіти.

Інші заходи по підтримці більш широкого впровадження широкосмугового зв'язку з боку ММСП включають коригування правил будівництва та будівельних робіт з метою спрощення підключення до телекомунікаційних мереж та доступу до кабельної каналізації, а також запровадження цільових програм навчання для використання широкосмугового зв'язку в бізнесі. Разом з тим, підключення для ММСП потребує, перш за все, стійкого фінансування, яке значно ускладнюється у зв'язку з впливом COVID-19 на економіку всіх країн.

Щоб спростити перехід на цифрові технології для ММСП, ще в 2017 році в Сінгапурі була запроваджена програма «ММСП переходять на цифрові технології». Внаслідок її реалізації більше 20 тис. підприємств отримали вигоду, прийнявши цифрові рішення для досягнення внутрішньої ефективності, зниження витрат і надання більш якісних послуг.

Програма складається з трьох частин:

1) **Start Digital** - надає прості інструменти для нових малих і середніх підприємств, які можуть використовувати в основних бізнес-функціях ММСП, таких як бухгалтерський облік та цифрові транзакції;

2) **Go Digital** - дозволяє ММСП користуватись перевіреними цифровими рішеннями, попередньо схваленими IMDA, відповідно до галузевих цифрових планів. ММСП також можуть скористатися грантом на рішення для підвищення продуктивності, щоб субсидувати витрати на використання таких попередньо затверджених рішень;

3) **Grow Digital** - з'єднує ММСП з платформами електронної комерції Business to Business і Business to Consumer, що мають регіональне, або глобальне охоплення. За допомогою таких платформ ММСП можуть знайти більше зарубіжних клієнтів, отримати більший доступ до фінансування та інтеграції з транскордонною логістикою.

Крім того, Сінгапур за підтримки таких країн, як Індія та Філіппіни, просуває ініціативу Business sans Borders (BSB) по з'єднанню внутрішніх і міжнародних бізнес-платформ і торгових майданчиків в Інтернеті. Використовуючи штучний інтелект для підбору покупців і продавців, які присутні на платформах, BSB може поліпшити виявлення малих і середніх підприємств на національному, регіональному та міжнародному рівнях, збільшуючи їх торговельні можливості. Додаткові послуги з доданою вартістю, такі як логістика та торговельне фінансування, також доступні на BSB і рекомендовані ММСП.

7). Досягнення гендерної рівності в доступі до широкосмугового зв'язку: до 2025 року гендерна рівність має бути досягнута по всіх завданнях.

З 2004 року в рамках Партнерства з вимірювання ІКТ для цілей розвитку МСЕ працює з національними статистичними управліннями країн, що розвиваються над збором дезагрегованих за ознакою статі даних про ІКТ за допомогою офіційних обстежень домашніх господарств. Це забезпечує внесок у формування політики, а також включає, серед інших характеристик, розподіл за віком, рівнем освіти, категорією населення та місцем його проживання, статусом робочої сили і роду занять тощо.

За даними дослідження у всіх областях доступності та використання широкосмуговим зв'язком жінки та дівчатка залишаються позаду. Гендерна рівність має бути реалізована для досягнення всіх цілей на період до 2025 року, включаючи користувачів Інтернету, цифрові

навички, цифрові фінансові послуги та ММСП, а також забезпечувати доступність до широкосмугового зв'язку та підключення до Інтернету для всіх і всюди незалежно від статі.

У 2013 році Комісія з широкосмугового зв'язку звернула увагу на важливість гендерної рівності серед користувачів Інтернету, ввівши додаткову мету, щоб переваги широкосмугового доступу до Інтернету були доступні кожному. В результаті, починаючи з 2013 року, важливі дезагреговані дані збираються для інформування політиків для прийняття ефективних рішень. У той час як «гендерний розрив» зменшився в багатьох розвинених країнах, він збільшився в деяких країнах, що розвиваються, що створює особливу потребу в підтримці «цифрової гендерної рівності» в цих країнах.

У 2019 МСЕ опублікував порівняння гендерного розриву у використанні Інтернету в усьому світі і досягнутого прогресу в період з 2013 по 2019 рік. Цей аналіз показав, що «гендерний розрив», очевидно, значно збільшився: частка чоловіків, які використовують Інтернет, в порівнянні з жінками, які використовують Інтернет, виріс з 11,0% в 2013 році до 17% в 2019 році.

Майже в **двох третинах країн світу жінки відстають від чоловіків в можливості скористатися перевагами цифрових технологій**. Крім того, цей розрив збільшується в основних регіонах світу: Африці, арабських державах і Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Тільки в країнах з економікою, що розвивається Співдружності Незалежних Держав (СНД) і країнах Європи «гендерний розрив» в цифрових технологіях поступово скорочується. Америка, як регіон єдиний в своєму роді, досягнула майже паритету у використанні цифрових технологій чоловіками і жінками з різницею менш одного процентного пункту. В цілому частка всіх жінок, що користуються Інтернетом в світі, становить 48% в порівнянні з 58% всіх чоловіків.

Аналогічним чином, у всіх країнах, включених в дослідження Індексу інклюзивного Інтернету, чоловіки на 13% частіше за жінок мають доступ до Інтернету (на 3% менше, ніж в попередньому році), а «гендерний розрив» становить 34,5% в країнах з низьким рівнем доходів.

Бар'єри для участі жінок зберігаються, навіть коли доступ широко поширений. Дані МСЕ також засвідчили, що менше жінок, ніж чоловіків, мають мобільні телефони. З 85 обстежених країн в 61 країні відсоток чоловіків, що мають мобільні пристрої, значно вищий, а ніж у жінок. Причому лише в 24 країнах світу спостерігається майже рівність або показник «гендерного розриву» склався на користь жінок.

З 2010 року GSMA також зосередила свої зусилля на оцінці та усуненні «гендерного розриву» в мобільному зв'язку, запустивши програму GSMA Connected Women Program десять років тому. В її останньому звіті підкреслюється, що наразі 54% жінок в країнах з низьким і середнім рівнем доходів користуються мобільним Інтернетом, але жінки як і раніше на 20% рідше за чоловіків використовують мобільний Інтернет. Завдяки успіхам країн Південної Азії, «гендерний розрив» у мобільному Інтернеті швидко скорочується, а обізнаність жінок і їх сприйняття важливості мобільного Інтернету - зростає. Вартість і цифрові навички залишаються ключовими перешкодами на шляху володіння мобільними пристроями і використання мобільного Інтернету. І хоча споживання відео серед чоловіків і жінок швидко зростає, більш низький рівень володіння смартфонами обмежує використання жінками мобільних послуг. Натомість, володіння мобільними пристроями допомагає жінкам почувати себе в більшій безпеці та бути більш поінформованими.

Незважаючи на те, що кількість власників мобільних телефонів і використання мобільного Інтернету серед жінок значно зросла, «гендерний розрив» все ще зберігається. Більш низький рівень володіння і користування мобільними пристроями у жінок не тільки демонструє існуючу «гендерну нерівність», а й загрожує його поглибленню. Якщо не вирішити проблему мобільного «гендерного розриву», жінки ризикують залишитися осторонь у переході суспільства і економіки до цифрових технологій.

Беручи до уваги положення 3-го цільового показника (рівні проникнення користувачів широкосмугового Інтернету до 2025 року), результатом реалізації цієї мети буде те, що до **2025 року 75% жінок у всьому світі будуть користуватися Інтернетом, а також 65% в країнах, що розвиваються і 35% в НРК**.

У Сінгапурі, наприклад, проблема «гендерної рівності» полягає не стільки в доступі, скільки в забезпеченні того, щоб жінки мали рівний доступ до можливостей і були представлені в технологічному секторі. Для вирішення цієї проблеми в 2019 році була запроваджена ініціатива «Сінгапурські жінки в сфері технологій», метою якої стало

підвищення обізнаності про переваги гендерної різноманітності в бізнесі і перетворення Сінгапуру в світового лідера з прекрасним середовищем підтримки жінок в сфері технологій.

Інші зусилля в цьому напрямку включають недавнє зобов'язання Mastercard з фінансового залучення всіх 25 мільйонів жінок-підприємців в цифрову економіку, конкурс USAID Women Connect Challenge, в тому числі недавні нагороди Фонду розширення прав і можливостей жінок і GSMA «Досягнення 50 мільйонів за допомогою мобільних пристроїв» та інше.

Отже, як видно з доповіді **«цифрова нерівність» продовжує зберігатись в усьому світі, і особливо в частині забезпечення універсального доступу.** Оскільки пандемія COVID-19 охопила весь світ, нерівність у доступі стала ще більш очевидною, оскільки більшість країн світу ввели заходи домашнього карантину, а працівники, сім'ї та окремі особи поклалися на підключення до Інтернету для зв'язку з зовнішнім світом та здійснення закупівель всього необхідного через Інтернет.. Хоча в 2019 році світ відзначив важливі віхи в сегменті ринку телекомунікаційних послуг з підключення до Інтернету, як між країнами, так і в середині них, зберігаються значні прогалини і відмінності в доступі і впровадженні ІКТ. **При цьому, чим вище загальний рівень людського розвитку країни, тим ширше доступ до технологій. «Цифровий розрив» між країнами є найбільшим для абонентів високошвидкісного фіксованого широкосмугового зв'язку.**

«Цифрова нерівність» може посилюватися в окремих країнах, через застарілу інфраструктуру чи її непідготовленість до великих навантажень, а також проблем із забезпечення безпеки підключень. Зростання поширення переходу на дистанційне навчання і віддалену роботу під час пандемії COVID-19, проявили інфраструктурі відмінності в безпеці, готовності, а також в доступі до підключення як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Навіть в країнах з потужною економікою значна частина населення не мала доступу до високошвидкісного Інтернету. Крім того, у різних країнах світу **помітно різнилися показники прийняття Інтернету користувачами в залежності від статі, віку, рівня освіти та особистого доходу.**

Особливо проявилась «цифрова нерівність» в середині країн в питаннях освіти. Згідно з моніторингом ЮНЕСКО, принаймні 190 країн закрили школи і навчальні заклади по всій країні в результаті COVID-19. Це торкнулось **1,6 млрд. учнів** у всьому світі. **Навіть в міських районах багато учнів не мали вдома широкосмугового доступу або послуг достатньої якості, які б відповідали вимогам до дистанційного навчання, встановлених їх школами.** В пошуку доступу учні не рідко використовували доступ до Інтернету, який трансливали мережі Wi-Fi закладів харчування та бібліотек. Так, деякі шкільні округи в США налаштували шкільні автобуси з підтримкою Wi-Fi і проїжджали на них по околицях, щоб учні могли дістатися до них. Низка шкіл і бібліотек ввели або розширили програми по оренді точок доступу Wi-Fi.

Пандемія підвищила ризик жорстокого поводження та експлуатації дітей, пов'язаних з тим, що діти і молоді люди проводять більше часу в мережі. Технічна записка, видана в 2020 році низкою організацій «COVID-19 і його наслідки для захисту дітей в Інтернеті», **рекомендує цифровій галузі виявляти і припиняти будь-які види зловживань (які класифікуються як злочинна діяльність) по відношенню до дітей в Інтернеті, щоб захистити одну третину всієї Інтернет- аудиторії, яку складають діти.**

Надання педагогам і дітям цифрових навичок, що стосуються безпеки дітей в Інтернеті, і ефективних механізмів повідомлення про неприйнятний контент або контактах на платформах, які використовуються для групового спілкування та ігор, сприятиме зниженню ескалації насильства по відношенню до дітей в Інтернеті. **Осмислений цифровий світ повинен бути безпечним з урахуванням безпеки дітей.**

У країнах, що розвиваються, ця ситуація з освітою та безпекою дітей в Інтернеті, ще загрозливіша²⁵.

²⁵ Урядом Сінгапуру розробила програму NEU PC Plus для вирішення питань доступу до освіти та безпеки дітей в Інтернеті. Запроваджена ще в 1999 році, програма постійно удосконалюється для задоволення зростаючих потреб сімей з низькими доходами, де студенти або люди з обмеженими можливостями отримують можливість придбати новий цифровий пристрій за доступною ціною і безкоштовне широкосмугове підключення. Наразі більш ніж 63 тис. сімей скористались цією програмою. Крім того, Сінгапур також розгорнув Програму доступу до будинку для підтримки домогосподарств з низьким доходом, які не відвідують школу, за допомогою субсидювання пристроїв доступу та послуг широкосмугового зв'язку. З моменту запровадження в 2014 році програми більше 14 тис. домогосподарств скористались такими перевагами.

Пандемія COVID-19 пред'явила значні вимоги до телекомунікаційних мереж, технологічних додатків і послуг у всьому світі. В міру того, як навчальний процес переходив на дистанційну основу, зростав і попит на підключення до швидкісного Інтернету. Так, згідно з даними Cloudflare, в Європі попит на ШСД зріс на 50% в таких країнах як Іспанія, Велика Британія та США, тоді як обсяг Інтернет-трафіку зріс на 30%²⁶.

Здебільшого мережі добре справлялися з стрибками трафіку, хоча в деяких випадках перевантаження мережі приводило до зниження швидкості завантаження і збільшення затримки в мережі. У деяких країнах онлайн-сервіси потокової передачі та інші постачальники послуг контенту добровільно знижували рівні роздільної здатності і обсяг файлів даних, щоб упередити та запобігти проблемам з перевантаженням мережі.

Сектори телекомунікацій і технологій знаходяться в авангарді зусиль з протидії глобальній пандемії, а також зусиль щодо пом'якшення і вирішення економічних проблем, викликаних пандемією. **Комісія з широкосмугового зв'язку МСЕ опублікувала «Програму дій», засновану на трьох стратегічних принципах, що підтримують: 1) відмовостійке підключення; 2) доступність; 3) безпечне використання онлайн-сервісів.**

Так, МСЕ, GSMA, Всесвітній банк і Всесвітній економічний форум опублікували **План спільних дій по цифровому розвитку** і закликали до дій, спрямованих на досягнення п'яти цілей:

1) збільшення пропускнуої спроможності, підвищення стійкості та безпеки мереж і управління перевантаженнями;

2) підключення життєво важливих послуг і забезпечення безперервності державних послуг для захисту добробуту населення;

3) використання фінансових технологій і цифрових бізнес-моделей для підтримки найбільш постраждалих підприємств і спільнот;

4) підвищення довіри, безпеки і захищеності в Інтернеті;

5) використання можливостей великих даних мереж рухомого (мобільного) зв'язку.

Робоча група Ради з електров'язку SAMENA по цифровим послугам опублікувала «Заклик до дії», в якому викладені негайні дії і рекомендації урядам і регулюючим органам, щоб гарантувати гнучкість поточних викликів і перешкод для надання, доступності та доступу відповідних цифрових послуг.

МСЕ створив Глобальну платформу забезпечення відмовостійкості мережі для регулюючих органів, політиків, промисловості та інших зацікавлених сторін для обміну інформацією, перегляду того, які інші ініціативи та заходи були реалізовані по всьому світу, а також для обміну даними і коментарями про досвід. ініціативами, а також новаторськими політичними та нормативними заходами, спрямованими на забезпечення зв'язку спільнот і заохочення співробітництва між зацікавленими сторонами.

Всесвітній банк також відстежує цифрові відгуки у всьому світі, відзначаючи, що різні учасники екосистеми підключень здійснюють низку заходів для вирішення проблем, викликаних пандемією. У приватному секторі Інтернет-провайдери роблять послуги більш доступними, знімаючи обмеження на передачу даних, підвищуючи швидкість і пропонуючи спеціальні недорогі пакети передачі голосу і даних. Оператори та провайдери розширюють можливості існуючих мереж і технологій, одночасно впроваджуючи низку нових технологій. **І уряди в різних країнах заохочують ці заходи, пом'якшуючи нормативні вимоги і впроваджують рекомендації, які стосуються розподілу радіочастотного спектра в надзвичайних ситуаціях, усунення та скорочення зборів за розгортання мережі і користання радіочастотним спектром, та забезпечують публікацію інформації про спільне використання мереж.** Також була обмежена кількість пропозицій про надання тимчасових винятків з мережевого нейтралітету, щоб дозволити пріоритизацію трафіку, але такі заходи зустріли опір.

Краудсорсинговими зусиллями також збиралась інформація по країнах (державний та приватний сектори) щодо способів вирішення проблем з доступом до Інтернету під час пандемії COVID-19²⁷. Багато постачальників контенту також вживали заходів для забезпечення збільшення доступу до точної інформації з питань збереження здоров'я під час пандемії.

²⁶ Вимір Akamai і її Мережа доставки контенту (CDN)

²⁷ На час підготовки доповіді зібрано понад 280 прикладів.

Одна з основних груп населення в усьому світі, яка систематично знаходилась в невідповідному становищі через обмежений доступ до цифрових технологій - насильно переміщені особи. Однак у світі все активніше докладаються зусилля щодо забезпечення доступу до широкосмугового зв'язку для примусово переміщених осіб в громадах, які їх приймають.

Одним з основних напрямків діяльності організацій, що діють в цій сфері, став рух за створення сприятливого і нормативно-правового середовища для біженців та інших примусово переміщених осіб. У багатьох країнах вимушено переміщені особи позбавлені доступу до широкосмугового зв'язку через їх місцезнаходження, або нормативно-правові бар'єри. Часто це відбувається через невизнання повноважень, виданих біженцям приймаючою країною, або міжнародними організаціями, такими як УВКБ ООН. Проте, у відповідь на COVID-19 низка гуманітарних організацій розширили можливості доступу осіб до широкосмугового зв'язку, включаючи примусово переміщених.

Забезпечення зв'язком для вразливих груп населення, таких як переміщені особи, є проблемою і за нормальних обставин, але пандемія, така як COVID-19, ще більше ускладнює завдання. Організація допомоги Télécoms Sans Frontières (TSF) активізувала свої зусилля з виконання цієї місії. Наразі TSF вже з'єднали 10 медичних центрів в Сирії за допомогою супутникового широкосмугового зв'язку, що охоплює понад 160 тис. пацієнтів, і продовжують збільшувати кількість життєво важливих з'єднань для підтримки медичних бригад на місцях.

Крім доповіді Комісії ООН з широкосмугового зв'язку в інтересах сталого розвитку щодо широкосмугового зв'язку в 2020 році та вирішення проблеми цифрової нерівності в найближчі десять років, були представлені й інші доповіді, а саме:

«Цифрова трансформація в освіті: підключення шкіл, розширення прав і можливостей учнів/The Digital Transformation of Education: Connecting Schools, Empowering Learners»²⁸, представлена Робочою групою по підключенню шкіл Комісії з широкосмугового зв'язку, яку очолює МСЕ, ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ. Основна увага документа була приділена підключенню шкіл і представлені методики та основи для картування підключень до Інтернету початкових і середніх шкіл, а також для використання шкіл в якості точок доступу з метою забезпечення реальної можливості підключення для місцевих громад та жителів, які вона об'єднує;

«Переосмислення глобальної системи охорони здоров'я за допомогою штучного інтелекту: дорожня карта досягнення зрілості ШІ/ Working Group on Digital and AI in Health Reimagining Global Health through Artificial Intelligence: The Roadmap to AI Maturity», представлена Робочою групою з цифрових технологій і штучного інтелекту в охороні здоров'я, яку очолюють Фонд Novartis та компанія Microsoft. Публікація містить практичні рекомендації, розроблені для окремих груп зацікавлених сторін, які дозволять урядам, організаціям охорони здоров'я, громадянському суспільству, приватному сектору та іншим структурам, використовувати революційні можливості ШІ в інтересах охорони здоров'я. Запропоновані п'ять сценаріїв використання ШІ для вирішення пріоритетних завдань охорони здоров'я в частині зміцнення систем охорони здоров'я та досягнення кращих результатів в інтересах пацієнтів;

«Забезпечення рівноваги: боротьба з цифровою дезінформацією при дотриманні свободи вираження думок/ Balancing Act: Countering Digital Disinformation While Respecting Freedom of Expression Broadband Commission research report on 'Freedom of Expression and Addressing Disinformation on the Internet», представлений Робочою групою з питань свободи вираження думок і боротьбі з дезінформацією, яку очолює ЮНЕСКО. У представленому звіті стосовно свободи вираження поглядів та звернень, дезінформації в Інтернеті запропонований інструмент із 23-етапної оцінки інформації, який дозволяє здійснити адекватне реагування на дезінформацію, а також пропонує широкий спектр адресних рекомендацій, які нададуть реальну допомогу в боротьбі з дезінформацією при одночасному зміцненні свободи вираження думок в Інтернеті.

Таким чином, глобальна пандемія продемонструвала незаперечну центральну роль доступу до підключення для всіх в цілях забезпечення сталого розвитку, економічного зростання, екологічної стійкості та соціальної інтеграції. COVID-19 також виявив і висвітлив нерівність між країнами і в середині країн, а також невідкладну необхідність прискорення досягнення мети загального доступу до широкосмугового зв'язку. Це дає можливість знову залучити Комісію з широкосмугового зв'язку та світове співтовариство до використання

²⁸ https://www.broadbandcommission.org/Documents/working-groups/SchoolConnectivity_report.pdf

інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) для прискорення втручань в інтересах прогресу людства, про що свідчать значні корисні втручання, ініційовані власними членами Комісії під час пандемічної кризи. Досягнення ЦСР потребує доступного, повсюдного і швидкісного підключення з відповідними основними компетенціями і додатками.

З огляду на це, спільно з доповіддю був випущений Маніфест Комісії, в якому містився заклик до всесвітнього співтовариства визнати **можливість встановлення цифрового доступу основним елементом Порядку денного Організації Об'єднаних Націй в галузі сталого розвитку на період до 2030 року**. Тим самим, було підтверджено прихильність Комісії з широкосмугового зв'язку справі мобілізації зусиль для досягнення «Глобальної мети забезпечення універсальної можливості встановлення доступу» на підтримку реалізації Дорожньої карти Генерального секретаря ООН із цифрової співпраці тощо.

Нарешті, Маніфест закликає всі зацікавлені сторони до співпраці в таких напрямках:

- створення основи для забезпечення універсальної можливості встановлення цифрового доступу;
- визначення та підтримка державно-приватного фінансування універсального широкосмугового підключення, впровадження новаторських комбінованих та/або взаємодоповнюючих відтворюваних і стійких моделей фінансування та інвестиційних моделей для мереж всіх типів, а також прискорення формування ефективних партнерств;
- забезпечення створення сприятливого середовища регулювання ІКТ, потенціалу в сфері ІКТ, а також забезпечення захисту і безпеки в Інтернеті, особливо для дітей, як невід'ємної частини зусиль по реалізації Глобальних цільових показників в сфері надання послуг широкосмугового зв'язку на період до 2025 року та ЦСР.

5.3. Рішення щодо розширення доступу до Інтернету, які пропонує МСЕ

З огляду на те, що наразі 3,7 млрд. осіб досі не мають підключення до Інтернету і не можуть користуватися безпосередніми перевагами глобальної цифрової економіки; Міжнародним союзом електрозв'язку, після консультацій, взаємодії та обговорення з урядами, постачальниками послуг, технічними організаціями та громадськістю, була підготовлена публікація **«Керівництво рішень для забезпечення з'єднань «остання миля»: Варіанти встановлення стійких з'єднань в місцях, де відсутній зв'язок²⁹»/ «The Last-mile Internet Connectivity Solutions Guide»** (далі – Керівництво, посібник). Керівництво має допомогти директивним органам розширити доступ до Інтернету і забезпечити його використання там, де наразі такої можливості немає. Публікація була оприлюднена наприкінці 2020 року і присвячена подоланню перешкод, викликаних проблемами розгортання телекомунікаційної інфраструктури і забезпеченні прийнятності послуг в ціновому відношенні.

Фактори, що обмежують доступ в Інтернет і його використання, носять різноманітний характер, і в цьому посібнику розглядаються ті з них, які пов'язані з проблемами охоплення інфраструктури та прийнятності послуг в ціновому відношенні. Низька окупність інвестицій в розгортанні мереж в малонаселених районах веде до того, що в багатьох країнах, що розвиваються, доступ забезпечується в основному в містах, при цьому значна кількість сільських і віддалених населених пунктів повністю позбавлені підключення.

Більш того, навіть при наявності телекомунікаційної інфраструктури доступу до Інтернету, підключенню споживачів з низькими доходами, може заважати надмірно висока вартість підключення та користування Інтернетом, витрати на які малозабезпечені споживачі не можуть собі дозволити.

У низці програм МСЕ цей посібник буде використовуватись для допомоги в розробці і впровадженні рішень щодо встановлення підключень, в тому числі в рамках програми Giga³⁰, спільної ініціативи ЮНІСЕФ та МСЕ, метою якої є підключення всіх шкіл до Інтернету і всіх молодих людей до інформації, перспективам і можливостям вибору. Цей посібник має стати незамінним інструментом, який полегшить зусилля членів МСЕ та зацікавлених сторін щодо розширення доступу всіх людей і співтовариств до широкосмугового зв'язку, незалежно від місця їх проживання.

²⁹ <https://itu.foleon.com/itu/the-last-mile-internet-connectivity-solutions-guide/home/>

³⁰ Глобальна ініціатива МСЕ / ЮНІСЕФ з підключення кожної школи до Інтернету до 2030 року

Керівництво орієнтоване на населені пункти і користувачів, які знаходяться в районах, де відсутній доступ до Інтернету, і в ньому описані інструменти, заходи щодо послуг і політичні заходи, які можуть допомогти директивним органам вибрати і доопрацювати відповідні рішення по розширенню доступу до Інтернету в населених пунктах з урахуванням місцевої специфіки.

Керівництво містить чотири основні частини, в яких описуються етапи планування та розробки політики щодо заходів із заохочення розгортання інфраструктури:

1) визначення регіонів, в яких відсутні цифрові з'єднання, а також регіони які недостатньо обслуговуються;

2) розгляд варіантів існуючих рішень;

3) вибір стійких рішень, найбільш придатних в даній ситуації;

4) вжиття заходів по розширенню послуг встановлення підключення на стійкій основі.

Керівництво складено на основі досвіду, накопиченого державними органами, постачальниками послуг та технологій, міжнародними організаціями, багатосторонніми банками розвитку, двосторонніми донорами, академічними організаціями та іншими сторонами протягом останніх 30 років. Даний посібник задуманий як «живе», «активне» керівництво, яке постійно оновлюється і переглядається.

На додаток до цього Керівництва, МСЕ розробляє низку ресурсів, в тому числі базу даних досліджень конкретних ситуацій, а також інтерактивні інструменти діагностики та прийняття рішень щодо можливості встановлення з'єднань «останньої милі», які допоможуть державам-членам вирішити проблеми встановлення з'єднань «останньої милі»³¹. Крім того, пропонуються послуги по створенню потенціалу та допомогу в проектуванні, плануванні та реалізації, включаючи визначення районів, які не мають доступу, і надання експертних рекомендацій щодо вибору стійких технічних, фінансових та регуляторних рішень.

У посібнику докладно описаний процес пошуку рішень з розширення обслуговування телекомунікаційними послугами і щодо регіонів з недостатнім обслуговуванням в країнах, що розвиваються, де проживає основна частина 46,4% населення світу, ще не підключеного до Інтернету. Однак представлені в ньому рішення також можуть бути застосовані і до регіонів з недостатнім обслуговуванням і непідключеним географічним регіонам в країнах з більш високими доходами. У Керівництві за рішеннями сформульований процес, який допомагає визначити конкретні рішення для населених пунктів, які не обслуговуються або недостатньо обслуговуються з точки зору можливостей телекомунікацій і які в даний час переважно невикористовуються.

Керівництво за рішеннями чітко фокусується на двох аспектах:

по-перше, в ньому описуються рішення, які в даний час можуть бути розгорнуті для забезпечення стійких і доступних за ціною послуг зв'язку для непідключених до мережі спільнот в країнах, що розвиваються (країнах з низьким і середнім рівнем доходів, що розвиваються, які не мають виходу до моря, і малих острівних державах, що розвиваються). Оскільки основна увага приділяється стійким і доступним рішенням для населених пунктів, які на даний час не обслуговуються, і заходам, які можуть бути розгорнуті сьогодні, це відноситься до застарілих технологій доступу, що використовуються в країнах з розвинутою економікою, і новим технологіям, які ще не отримали широкого комерційного впровадження;

по-друге, в Керівництві за рішеннями основна увага приділяється умовам і обмеженням, з якими стикаються окремі населені пункти, а пропоновані в ньому рішення націлені на забезпечення спільнот стійкими і доступними послугами. Хоча ці індивідуальні втручання можна агрегувати і розглядати через призму регіонального або національного масштабу (наприклад, національними урядовими агентствами, зосередженими на загальному доступі), вони здебільшого представлені індивідуально. Додаткові елементи Інструментарію ITU Last-Mile Connectivity Toolkit засновані на Керівництві за рішеннями. шляхом розробки інтерактивних інструментів регіонального і національного планування.

³¹ Мережі «останньої милі», також відомі як мережі доступу, визначаються як місця, де інтернет досягає кінцевих користувачів і їх пристроїв. Цим вони відрізняються від мереж «середньої милі» (також відомих як проміжні лінії), які з'єднують національну магістральну мережу (або базову мережу) з пунктами у віддалених регіонах або географічних районах, забезпечуючи таким чином більш широке поширення послуг до «останньої милі».

Національні магістральні мережі - це високошвидкісні мережі з високою пропускною здатністю, що з'єднують великі населені пункти країни і зазвичай є першим пунктом з'єднання для міжнародного трафіку Інтернету.

6. Оцінка рівня свободи Інтернету в світі на основі рейтингу Freedom House.

Оцінка рівня свободи Інтернету в країнах світу (Freedom on the Net) щорічно проводиться міжнародною неурядовою організацією Freedom House. При цьому автори дослідження підкреслюють, що визнають існуючі культурні відмінності, національні інтереси і різні рівні економічного розвитку держав, проте керуються універсальними критеріями свободи інформації. А саме, положеннями статті 19 Загальної Декларації прав людини, в якій мовиться: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватись своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами незалежно від державних кордонів». Даний стандарт поширюється на всі країни і території, незалежно від географічного положення, етнічного або релігійного складу населення, а також рівня розвитку.

Дослідження свободи Інтернету проводиться організацією Freedom House з 2011 року і засноване на методології експертних оцінок. Інформацію для проекту збирають як зарубіжні кореспонденти, так і консультанти Freedom House. Використовуються також дані міжнародних організацій та національних інститутів, урядових звітів, інформації місцевих і міжнародних засобів масової інформації тощо.

У фокусі дослідження є свобода поширення в Інтернеті суспільно значимої інформації, а також захист прав Інтернет-користувачів. У той же час, автори дослідження визнають, що в деяких випадках свобода слова і **доступ до інформації в Інтернеті** можуть бути законно обмежені. Стандарт для таких обмежень має на увазі їх реалізацію тільки в суворо визначених обставинах, відповідно до міжнародних стандартів прав людини, верховенства закону, принципів необхідності та пропорційності.

Висновки про стан свободи Інтернету в тій чи іншій країні зумовлені низкою показників, об'єднаних в три основні групи:

- **перешкоди у доступі**: наявність інфраструктурних та економічних перешкод для доступу в Інтернет, практика обмеження або блокування певних програм або технологій, правові, нормативні та інші адміністративні форми технічного контролю над Інтернетом;

- **обмеження на контент**: практика фільтрації і блокування веб-сайтів, форми цензури, самоцензури і маніпуляції інформацією, ступінь різноманітності засобів масової інформації в Інтернеті та практика їх використання для поширення суспільно значимої інформації, а також їх участь в соціально-політичній діяльності;

- **порушення прав користувачів**: ступінь захисту прав користувачів на недоторканність приватного життя, адміністративні та інші обмеження Інтернет-активності користувачів, рівень урядового контролю над користувачами, наявність юридичних і позасудових наслідків, що впливають з діяльності користувачів в Інтернеті, таких як судове переслідування, тюремне ув'язнення, випадки застосування насильства, або інші форми переслідування.

У дослідженні 2020 року використовується 100-бальна шкала оцінки свободи Інтернету в країнах світу. Всі держави розділені на три умовні групи - з «вільним», «частково вільним» і «невільним» Інтернетом, де: країни з невольним Інтернетом (від 0 до 30 балів); країни з частково вільним Інтернетом (від 31 до 60 балів); країни з вільним Інтернетом (від 61 до 100 балів).

Система оцінок демонструє становище кожної країни в загальному рейтингу по 21 показнику. Чим нище загальний бал, тим гірше становище країни, і відповідно - більш низьке місце в рейтингу.

Цьогорічне дослідження Freedom House «Свобода в мережі 2020. Цифрова тінь пандемії»/ «Freedom on the Net. 2020 The Pandemic's Digital Shadow» - це всебічне дослідження свободи Інтернету в 65 країнах світу, що охоплює 87% світової Інтернет-аудиторії. Країни, включені в дослідження, вибираються для представлення різних географічних регіонів та типів режимів. В представленому звіті основна увага приділялась подіям, що відбулись в період з червня 2019 року по травень 2020 року включно.

Більше 70 аналітиків внесли свій внесок у видання цього рок. В додаток до рейтингу країн по їх оцінці Інтернет-свободи проєкт пропонує унікальну можливість визначити глобальні тенденції, пов'язані з впливом інформаційних та комунікаційних технологій на демократію.

Результати дослідження щодо свободи Інтернету в 2019 році представлено в таблиці 6.1.

Таблиця 6.1.

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА РІВНЕМ СВОБОДИ ІНТЕРНЕТУ В 2020 РОЦІ			
Freedom House: Freedom on the Net 2020			
СТАТУС 2019	КРАЇНА	БАЛИ 2020	СТАТУС 2020
Азіатсько-Тихоокеанський регіон			
вільний	Австралія	76	вільний
ч.вільний	Бангладеш	42	ч.вільний
ч.вільний	Камбоджа	43	ч.вільний
невільний	Китай	10	невільний
ч.вільний	Індія	51	ч.вільний
ч.вільний	Індонезія	49	ч.вільний
вільний	Японія	75	вільний
ч.вільний	Малайзія	58	ч.вільний
невільний	М'янма	31	невільний
невільний	Пакистан	26	невільний
ч. вільний	Філіппіни	64	ч. вільний
ч.вільний	Сінгапур	54	ч.вільний
ч.вільний	Південна Корея	66	ч.вільний
ч.вільний	Шрі-Ланка	52	ч.вільний
ч. вільний	Таїланд	35	невільний
невільний	В'єтнам	22	невільний
Євразія			
вільний	Вірменія	75	вільний
ч.вільний	Азейбарджан	38	невільний
невільний	Білорусь	38	невільний
вільний	Грузія	76	вільний
невільний	Казахстан	32	невільний
ч.вільний	Киргистан	56	ч.вільний
невільний	Російська Федерація	30	невільний
невільний	Туреччина	35	невільний
ч.вільний	Україна	61	ч.вільний
невільний	Узбекистан	27	невільний
Америка			
вільний	Аргентина	71	вільний
ч.вільний	Бразилія	63	ч.вільний
вільний	Канада	87	вільний
ч.вільний	Колумбія	66	ч.вільний
невільний	Куба	22	невільний

ч.вільний	Еквадор	57	ч.вільний
ч.вільний	Мексика	61	ч.вільний
вільний	США	76	вільний
невільний	Венесуела	28	невільний
Близький Схід та Північна Африка			
невільний	Бахрейн	29	невільний
невільний	Єгипет	26	невільний
невільний	Іран	15	невільний
ч.вільний	Йорданія	49	ч.вільний
ч.вільний	Ліван	52	ч.вільний
ч.вільний	Лівія	50	ч.вільний
ч.вільний	Марокко	52	ч.вільний
невільний	Саудівська Аравія	26	невільний
невільний	Сирія	17	невільний
ч.вільний	Туніс	64	ч.вільний
невільний	ОАЕ	29	невільний
Африка			
ч.вільний	Ангола	62	ч.вільний
невільний	Ефіопія	29	невільний
ч. вільний	Гамбія	49	ч. вільний
ч. вільний	Кенія	67	ч. вільний
ч.вільний	Малаві	60	ч.вільний
ч.вільний	Нігерія	60	ч.вільний
ч.вільний	Руанда	39	невільний
вільний	Південна Африка	70	вільний
невільний	Судан	30	невільний
ч.вільний	Уганда	56	ч.вільний
ч.вільний	Замбія	59	ч.вільний
ч.вільний	Зімбабве	46	ч.вільний
Європа			
вільний	Естонія	94	вільний
вільний	Франція	77	вільний
вільний	Німеччина	80	вільний
вільний	Угорщина	71	вільний
вільний	Ісландія	95	вільний
вільний	Італія	76	вільний
вільний	Велика Британія	78	вільний

Аналізуючи Інтернет в країнах світу дослідники Freedom House в чергове відзначають **погіршення** рівня свободи Інтернету в світі, яке суттєво прискорилось через пандемію коронавірусу. В останнє десятиліття користувачі в усьому світі відчують загальне погіршення своїх прав, яке посилилось внаслідок поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, і призвело не тільки до безпрецедентних проблем у світовій економіці, а й глибокій кризі демократії в усьому світі.

В епоху пандемії COVID-19 підключення до Інтернету - вже не зручність, а необхідність. Пандемія посилила залежність суспільства від цифрових технологій, тоді як Інтернет стає все менше і менше вільним. Наразі практично вся людська діяльність - торгівля, освіта, охорона здоров'я, політика, спілкування – стрімко переміщується в онлайн. Натомість державні та недержавні суб'єкти у багатьох країнах активно користувались ситуацією, що склалась внаслідок пандемії, для розширення своїх повноважень по контролю над населенням. Так, як стверджується в дослідженні Freedom House 2020 року, уряди в усьому світі використовували пандемію COVID-19 в якості прикриття для розширення онлайн-спостереження і збору даних, цензури критичних висловлювань і створення нових технологічних систем соціального контролю тощо.

Швидке і неконтрольоване впровадження штучного інтелекту (ШІ) і біометричного спостереження для подолання суспільної кризи охорони здоров'я, породило нові ризики для прав людини. Додатки для смартфонів для відстеження контактів, або дотримання карантину, були впроваджені в 54 з 65 досліджених країнах, які оцінювались в цьому звіті. При цьому вкрай мало країн володіють ефективними механізмами захисту особистих даних від зловживань з боку держави, або приватного сектора.

Цифровий світ явив собою явні проблеми для прав людини і демократичного врядування. Укладачі дослідження виділяють **три найбільш тривожні тенденції** які з'явилися у 2020 році.

По-перше, політичні лідери використовували **пандемію як привід для обмеження доступу до інформації**. Влада часто блокувала незалежні новинні сайти і заарештовувала людей за безпідставними обвинуваченнями в поширенні неправдивих новин. Однак у багатьох країнах саме державні чиновники і їх ревні прихильники насправді поширювали неправдиву інформацію, яка вводила в оману людей. Головною метою таких дій було заглушити достовірний контент, відвернути громадськість від неефективних політичних заходів і зробити винуватцями в негараздах певні етнічні та релігійні громади. Деякі держави навіть відключали підключення до Інтернету маргіналізовані групи, розширюючи і поглиблюючи існуючий «цифровий розрив».

По-друге, влада послалась на COVID-19, щоб виправдати **розширення можливостей спостереження і впровадження нових технологій, які колись вважались занадто нав'язливими**. Криза охорони здоров'я створила можливості для оцифровки, збору і аналізу найпотаємніших даних людей без належного захисту від зловживань. Уряди і приватні організації все активніше використовували штучний інтелект (ШІ), біометричні спостереження і інструменти великих даних для прийняття рішень, що впливають на економічні, соціальні та політичні права людей. Важливо відзначити, що цим процесам часто не вистачало прозорості, незалежного нагляду і засобів правового захисту. Ці практики відкривають перспективи похмурого майбутнього, в якому приватні компанії, охоронні агентства, на власний розсуд та користь використовують ці дані.

По-третє, перетворення повільного «розколу» Інтернету в тотальну гонку за «кіберсуверенітет», коли кожен уряд вводить свої власні правила користування Інтернетом таким чином, щоб обмежувати потік інформації через національні кордони. Крім того, і демократичні, і авторитарні країни наклали довільні заборони на популярні закордонні додатки, зажадавши, щоб компанії зберігали дані на локальних серверах, і в цілому не змогли розробити транснаціональні рішення, які зберігали б відкритий, вільний і безпечний Інтернет. Так, **замість захисту користувачів, застосування національного суверенітету до кіберпростору дало владі повну свободу дій в боротьбі з правами людини, ігноруючи заперечення громадянського суспільства та міжнародної спільноти**.

Так, найбільше погіршення ситуації з свободою в мережі Інтернет відбулось в М'янмі, Киргизстані, Індії, Еквадорі та Нігерії, натомість в 22 країнах світу ситуація покращилась. **Рекордна кількість країн відзначили навмисні перебої в наданні Інтернет-послуг**.

Найбільші поліпшення щодо свободи Інтернету спостерігались в Судані та Україні, а також Зімбабве. Безліч судових постанов підтвердили права людини в Інтернеті в країнах, які були визнані вільними, частково вільними і невільними. Уже шостий рік поспіль в Китаї спостерігаються найгірші умови для свободи Інтернету. США посіла сьоме місце в загальному заліку, тоді як Ісландія знову стала лідером вільного Інтернету. Збереглося погіршення свободи Інтернету в Сполучених Штатах Америки. Більш того, онлайн-сфера країни була наповнена політизованою дезінформацією, підбурливим контентом та небезпечною дезінформацією.

Влада цензурувала незалежні повідомлення про вірус в 28 країнах та заарештовувала онлайн-критиків в 45 країнах. Принаймні в 20 країнах пандемія була названа виправданням для введення розпливчастих, або занадто широких обмежень на свободу слова. Жителі як мінімум **13 країн зіткнулися з відключенням Інтернету**, при цьому уряди відмовляли певним групам населення в доступі до життєво важливої інформації в жорсткій формі колективного покарання.

В 30 країнах уряди закликали до пандемії, щоб почати масове спостереження в прямому співробітництві з постачальниками телекомунікаційних послуг та іншими компаніями. Додатки для смартфонів для **відстеження контактів, або дотримання карантину були впроваджені як мінімум в 54 країнах, при цьому практично був відсутній захист від зловживань.** Запроваджувались технології розпізнавання осіб і автоматизованого прийняття рішень з мінімальними гарантіями для захисту конфіденційності або запобігання зловживань з боку поліції.

Російська влада прийняла закон, який давав можливість ізолювати країну від глобального Інтернету під час надзвичайних ситуацій в країні, а уряд Ірану розірвав міжнародні зв'язки, щоб приховати жорстоку реакцію поліції на масові протести. Законодавці в Бразилії, Пакистані та Туреччині розглядали прийняття нормативних актів, які фактично полегшують доступ правоохоронним органам до конфіденційної інформації. Під приводом стурбованості з приводу безпеки, здійснена заборона держслужбовцям урядів США та Індії використовувати популярні китайські додатки.

Україна віднесена укладачами даного дослідження до країн, які найбільше просунулись в покращенні свободи Інтернету.

У період охоплення проведення дослідження спостерігалось значне зростання показників доступу до Інтернету, а уряд планував забезпечити практично загальне покриття мобільним Інтернетом. Випадкових, чи навмисних збоїв в підключенні не спостерігалось. Вимога ліцензування для Інтернет-провайдерів була скасована на користь режиму повідомлення, а також змінились пріоритети в сфері ІКТ, і взято курс на цифрову трансформацію країни.

В цілому Україна провела низку позитивних реформ, які сприяли покращенню свободи Інтернету. У відповідь на пандемію COVID-19 уряд в основному уникнув серйозних порушень конфіденційності в Інтернеті, що знизило кількість політично мотивованих кібератак. Однак в цілому системні загрози свободі в Інтернеті зберігаються, включаючи маніпулювання контентом і триваюче судове переслідування користувачів за висловлювання в Інтернеті, які можуть бути захищені міжнародними стандартами прав людини.

Разом з цим, влада України продовжувала піддавати цензурі онлайн-контент, в тому числі відновлюючи санкції щодо російських веб-платформ і веб-сайтів. Також були підготовлені два підданих критиці законопроекти, які розширювали можливості державних органів блокувати веб-сайти, видаляти контент і іншим чином впливати на інформаційний ландшафт. Пандемія COVID-19 загострила існуючі проблеми з подачею інформації та дезінформацією.

Пандемія COVID-19 привела до того, що влада залучила до відповідальності користувачів за поширення чуток в Інтернеті і запустила кілька ініціатив, спрямованих на припинення розповсюдження коронавірусу COVID-19, включаючи додаток, який відстежує людей, які перебували в обов'язковій ізоляції, що порушувало права користувачів на конфіденційність. Інтернет-блогери продовжували стикатися з незаконними репресіями за свою роботу. Кібератаки залишались звичайним явищем, зачіпаючи як урядові, так і неурядові сайти.

Отже, виходячи з вищевикладеного, дослідниками Freedom House, за показником наявності інфраструктурних та економічних перешкод для доступу в Інтернет, Україна отримала 19 балів, за показниками обмеження контенту та порушення прав користувачів - по 21 балу кожен. Сумарний бал становив **61 бал** із 100 можливих, а отже **Україна в чергове визнана країною з частково вільним Інтернетом.**

7. Глобальний рейтинг інклюзивності Інтернету³².

Наразі Інтернет є інструментом безпрецедентної сили, але можливість її використовувати та отримувати від цього відповідні вигоди, розподілені в світі нерівномірно. З огляду на це, з метою долучення до намірів вирішення питання «цифрового розриву» у світі, підрозділом Economist Intelligence Unit World Wide Web Foundation був розроблений **Інклюзивний Інтернет-індекс** (The Inclusive Internet Index).

Завдяки методології розрахунку **Інклюзивного Інтернет-індексу**, проводиться оцінювання та порівнюються країни щодо сприятливості умов для забезпечення доступу та продуктивного використання Інтернету. Індекс описує поточний стан підключення до Інтернет-мережі в різних країнах і направлений на те, щоб допомогти політикам та впливовим особам отримати більш чітке уявлення про фактори, які сприяють широкому та стійкому підключенню до Інтернет-мережі. При визначенні місця в глобальному рейтинзі всі країни ранжуються на основі даного Індексу.

Дане дослідження проводилось в четвертий раз на замовлення Facebook. Автори дослідження переконані, що **рівень розвитку Інтернету наразі є важливим показником суспільного розвитку, а отже Індекс може використовуватись державами як інструмент для проведення аналізу проблемних моментів у їхній політиці та здійсненні моніторингу прогресу в сфері впровадження Інтернет-технологій.**

Індекс вимірювався за низкою різних параметрів, які об'єднані в чотири основні категорії: наявність, доступність, актуальність та готовність; і оцінює наскільки добре країни досягають цих основ інтеграції до Інтернету та наскільки його використання впливає на життя та добробут населення. Всього в рамках нинішнього дослідження було розглянуто **100 країн, де проживає 94% світового населення.**

Провідною країною в рейтингу 2020 року в чергове визнана **Швеція**. Країна виділяється як країна з найвищим рейтингом в світі, що стоїть в топ-10 в світі по всіх категоріях вищого рівня, за винятком критерію «Актуальність». Продуктивність в цій області знижується через дещо нижчий рівень використання Інтернету в частині надання послуг е-здоров'я, здійснення онлайн покупок та розваг (21-е місце в світі).

До **першої десятки** також увійшли відповідно: Нова Зеландія (2 місце), Сполучені Штати Америки (3 місце), Австралія (4 місце), Данія (5 місце), Південна Корея (6 місце), Канада (7 місце), Велика Британія (8 місце), Франція (9 місце) та Іспанія (10 місце). Натомість **останнє місце в рейтингу** посіла **Бурунді** (100 місце).

Згідно з дослідженням, знову почав зростати цифровий розрив між країнами верхньої та нижньої частини рейтингу, а також країн з високими та низькими доходами в економіці. Значно уповільнився розвиток доступу до Інтернет-послуг країн з низьким рівнем доходів, що в подальшому може знівелювати прогрес минулих років.

В ситуації, що склалась не в останню чергу відбувається через зростання вартості послуг мобільного широкосмугового доступу та смартфонів, оскільки саме завдяки технологіям рухомого (мобільного) зв'язку останнім часом скорочувався розрив між багатими та бідними країнами в доступі до Інтернету. Наявність доступних послуг мобільного Інтернету є особливо важливим компонентом для країн з низьким рівнем доходу, де фіксований (проводовий) доступ до Інтернету дорога та/або недоступна послуга.

Так, згідно дослідження, кількість абонентів мобільного широкосмугового доступу до Інтернету знаходиться в стані стагнації, а вартість мобільної передачі даних до рівня доходів в країнах зросла майже в половині включених до рейтингу країн.

Разом тим, стандарти доступу до Інтернету покращились в усьому світі, в тому числі і в країнах із низьким рівнем доходів.

«Гендерний розрив» у доступі до Інтернету продовжує зменшуватись, хоча все ще є надто поширеним в світі і, насамперед, в країнах з низькими доходами. Використовуючи напрацювання даного дослідження, уряди отримали у своє розпорядження інструменти для покращення можливостей долучення жінок до Інтернету, включаючи визначення гендерних факторів.

³² <https://theinclusiveinternet.eiu.com/summary>

Якщо для країн, що розвиваються актуальними питання були організація доступу, вартість послуг та подолання «гендерного розриву» у доступі до Інтернету, то для країн високорозвинених, і особливо, Європейського регіону, більш актуальними були питання конфіденційності та безпека в мережі Інтернет, які обмежували можливості її використання. У Таблиці 7.1 поданий рейтинг країн світу щодо розвитку Інтернету та вплив його на соціальний розвиток країн.

Таблиця 7.1.

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ІНКЛЮЗИВНОГО ІНТЕРНЕТ-ІНДЕКСУ В 2020 РОЦІ					
The Inclusive Internet Index 2020:					
РЕЙТИНГ загальний	КРАЇНА	НАЯВНИЙ ДОСТУП Рейтинг	ДОСТУПНІСТЬ рейтинг	АКТУАЛЬНІСТЬ рейтинг	ГОТОВНІСТЬ рейтинг
1	Швеція	7	5	21	6
2	Нова Зеландія	9	8	1	20
3	США	16	1	19	27
4	Австралія	13	7	10	24
5	Данія	4	17	16	15
6	Південна Корея	1	15	37	25
7	Канада	18	3	30	13
8	Велика Британія	21	4	40	18
9	Франція	17	2	23	55
10	Іспанія	14	6	38	9
11	Польща	31	10	13	17
12	Естонія	6	35	2	5
13	Чилі	36	11	14	4
14	Гонконг	3	30	18	48
15	Сінгапур	2	29	46	22
16	Австрія	18	28	7	2
17	Японія	25	13	39	14
18	Німеччина	19	20	33	8
19	Ірландія	42	9	5	39
20	Румунія	12	16	48	28
21	Бельгія	21	26	15	10
22	Італія	30	19	11	49
23	Нідерланди	8	32	36	11
24	Кувейт	23	14	43	63

Конкурентоспроможність України

25	Португалія	24	34	6	37
26	Російська Федерація	41	12	17	61
27	Тайвань	27	33	12	34
28	Катар	11	42	31	1
29	Словаччина	28	23	8	67
30	Литва	10	39	44	31
31	Болгарія	22	49	4	30
32	Угорщина	20	21	55	52
33	Південна Африка	48	27	32	7
34	Бразилія	46	22	35	44
35	Малайзія	38	43	34	3
36	Китай	34	58	9	19
37	Хорватія	47	41	3	51
38	Об'єднані Арабські Емірати	5	56	54	50
39	Таїланд	29	24	60	70
40	Греція	33	36	51	47
41	Аргентина	43	44	42	16
42	Бахрейн	15	64	43	38
43	Саудівська Аравія	44	46	24	33
44	Колумбія	62	31	25	23
45	Оман	37	70	27	21
46	Індія	68	18	45	12
47	Туреччина	45	62	22	29
48	Латвія	35	53	50	58
49	Казахстан	40	51	52	41
50	В'єтнам	50	48	41	45
51	Мексика	56	50	29	36
52	Азейбарджан	49	38	66	76
53	Монголія	59	37	49	82
54	Перу	61	45	57	32
55	Іран	52	78	28	43

Конкурентоспроможність України

56	Шрі-Ланка	60	60	26	71
57	Індонезія	55	61	62	40
58	Парагвай	65	66	20	53
59	Марокко	51	67	56	79
60	Ліван	53	74	58	81
61	Тринідат і Табаго	39	72	87	35
62	Сальвадор	63	40	70	88
63	Філіпіни	57	82	59	60
64	Кенія	70	59	53	66
65	Єгипет	58	63	74	69
66	Нігерія	81	25	64	74
67	М'янма	74	47	69	57
68	Ямайка	54	80	79	62
69	Узбекистан	67	77	63	85
70	Бангладеш	72	65	72	65
71	Гватемала	64	85	65	94
72	Гана	76	52	82	56
73	Камбоджа	66	71	77	92
74	Алжир	71	69	81	87
75	Венесуела	73	84	61	89
76	Пакистан	86	57	71	64
77	Ботсвана	83	54	94	59
78	Лаос	75	73	89	91
79	Нікарагуа	69	90	83	96
80	Габон	77	76	88	73
81	Сенегал	78	79	96	46
82	Гондурас	80	86	68	99
83	Уганда	91	91	67	26
84	Куба	85	87	78	78
85	Намібія	88	81	75	77
86	Танзанія	92	92	68	84

5487	Камерун	87	55	93	93
88	Кот-д'Івуар	79	89	86	95
89	Руанда	82	95	73	42
90	Замбія	90	83	92	72
91	Судан	95	75	76	97
92	Папуа-Нова Гвінея	89	92	91	75
93	Ефіопія	93	93	80	68
94	Мозамбік	94	88	90	86
95	Зімбабве	84	99	95	90
96	Буркіна Фасо	98	94	98	80
97	Малаві	97	97	97	84
98	Мадагаскар	96	98	99	83
99	Ліберія	100	100	85	98
100	Бурунді	99	96	100	100

Україна в рейтингу 2020 року не брала участі, тоді як в 2019 році була оцінена найгірше серед **країн Європейського регіону**.

Найбільш високі оцінки Україна отримала за підсумками 2019 року від укладачів індексу в категорії «Актуальність» (15 місце), завдяки тому, що інформація, яка розміщується на сайтах та щодо державних електронних послуг, є умовно доступними і подається на місцевих мовах, зрозумілі населенню країни (1 місце). Крім того, розвиток е-комерції оцінено також доволі високо - 11 місце, тоді як фінансові електронні послуги - 27 місце, розвиток сфери електронних розваг - 38 місце.

За рівнем забезпечення доступності до Інтернет-послуг Україна посіла 34 місце. При цьому за ціною доступності країна посіла 57 місце, за рівнем вартості фіксованого широкосмугового доступу – 18 місце, а за рівнем конкуренції на ринку Інтернет-послуг – 34 місце. Разом з тим, за рівнем витрат одного споживача за спожиті Інтернет-послуги країна посіла аж 98 місце. **Це свідчить про доволі низкий рівень платоспроможності населення, яке обмежує через це себе в споживанні Інтернет-послуг.**

Найгірше Україна оцінена за критерієм «Готовність», який відображає готовність держави, бізнесу та громадян до споживання Інтернет-послуг (46 місце). Такий результат обумовлений проблемами в питаннях проведення відповідної державної політики щодо забезпечення інклюзивного доступу до Інтернету (59 місце), довіри та забезпечення безпеки в Інтернет-мережі (80 та 81 місце відповідно).

В частині організації фізичного доступу до Інтернет-мережі Україна посіла 40 місце із 100 країн залучених до рейтингу. Найкращі позиції країни щодо доступу до мережі електропостачання (1 місце), забезпечення публічних місць Wi-Fi-доступом до Інтернету (1 місце) та за рівнем проникнення абонентів рухомого (мобільного) зв'язку (1 місце).

Разом з тим, за рівнем покриття мережами з технологією 3G Україна посіла 64 місце, а за рівнем покриття мережами з технологією 4G – 74 місце. При цьому швидкість завантаження в мережах мобільного зв'язку оцінена доволі посередньо – 58 місце.

За рівнем проникнення Інтернет-користувачів Україна посіла 50 місце в рейтингу інклюзивного Інтернет доступу за 2019 рік.

8. Світовий інноваційний розвиток та конкурентоспроможність талантів

Міжнародна бізнес-школа INSEAD, Корнуельський університет (Cornell University), і Всесвітня організація інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization, WIPO) в представили 13-е видання аналітичної доповіді «Глобальний інноваційний індекс 2020 рік: «Хто буде фінансувати інновації?/ The Global Innovation Index 2020: Who Will Finance Innovation?, в якому аналізується стан інноваційної діяльності в світі та процеси, які в ній відбуваються внаслідок кризи пов'язаної з пандемією COVID-19, а також аспекти подальшого фінансування інновацій в цілому. Досліджується еволюція механізмів фінансування для підприємців та інших новаторів, вказуючи на їх прогрес та проблеми, в тому числі в наслідок кризи викликаній коронавірусною хворобою (COVID-19), що призвела до економічного спаду. Крім того, у виданні 2020 року сформульовані основні висновки щодо змін в сфері інноваційної діяльності в цілому з урахуванням поточної ситуації, пов'язаної з COVID-19, які мають допомогти представникам директивних органів в оцінці ефективності інноваційної діяльності їх країн та в прийнятті рішень, що стосуються подальших дій.

Загалом же дослідження щодо глобального розвитку інновацій проводяться даними організаціями з 2007 року і наразі представляють найбільш повний комплекс показників **інноваційного розвитку в країнах світу, глобальним еталоном, який допомагає політикам, краще зрозуміти, як стимулювати і вимірювати інноваційну активність, яка є основним драйвером економічного і соціального розвитку.** Рейтинг 2020 року складений на основі аналізу, яким було охоплено **131 країну світу**³³.

Глобальний індекс інновацій (далі – Індекс GII) складений з 82 різних змінних, які детально досліджують широке впровадження інновацій, з урахуванням політичного та економічного середовища, рівня освіти, інфраструктури та складності бізнес-середовища.

За результатами дослідження 2020 року рейтинг країн світу за рівнем інноваційних можливостей, як і раніше, очолює **Швейцарія** (66,1 бали). За нею йшли: Швеція (2 місце 62,5 бали), Сполучені Штати Америки (3 місце 60,6 бали), Велика Британія (4 місце 59,8 балів), Нідерланди (5 місце або 58,8 балів), Данія (6 місце або 57,5 балів), Фінляндія (7 місце або 57,0 балів), Сінгапур (8 місце або 56,6 балів), Німеччина (9 місце або 56,5 балів) та Південна Корея (10 місце або 56,1 балів). Проте, до переліку топ-10 інноваційних країн не увійшов Ізраїль (13 місце або 53,5 балів), місце якого посіла Південна Корея. При цьому суттєво позиціонування країн за рік не змінилось. Показники світових лідерів свідчать про те, що ці країни незмінно мають високі рейтинги за основними критеріями індексу GII, а також посідають сильні позиції в таких сферах, як інноваційна інфраструктура (включаючи інформаційно-комунікаційну), рівень розвитку бізнесу (такі показники, як кількість працівників розумової праці, взаємозв'язок між інноваціями та освоєнням знань) і результати інноваційної діяльності (такі показники, як товари і послуги творчого характеру, а також творча діяльність в режимі он-лайн).

Крім того, вказують експерти, **країни з найкращими показниками рівня розвитку інновацій демонструють дивовижну стабільність і є економіками з високим рівнем доходу.** Так, якщо поглянути на 25 провідних країн за рівнем розвитку інновацій, то рейтинги показують, що окремі держави змінюють свої місця в рамках відповідних груп, але при цьому жодна з них не покидає своєї групи. Це можна пояснити, серед іншого, тим, що успішна інноваційна діяльність веде до появи свого роду замкнутого кола: після досягнення певного критичного рівня інвестиції залучають інвестиції, таланти залучають таланти, а інновації породжують інновації.

Регіональними лідерами інноваційного розвитку стали: Швейцарія (1 місце), Сполучені Штати Америки (3 місце), Ізраїль (13 місце), Китай (14 місце), Чилі (54 місце), ПАР (60 місце), Сінгапур (8 місце) та Індія (48 місце). Завдяки саме таким економічним центрам як Індія та Китай, з їх ціленаправленим політичним діям по сприянню інновацій, суттєво змінюється географія інновацій у світі. Так, **США**, залишається регіональним лідером в **Північній Америці**, і входить в трійку лідерів за індексом GII завдяки кращій продуктивності та якості кредитних та інвестиційних ринків, транснаціональним науково-дослідницьким компаніям, а також високій якості наукових інституцій та публікацій, ними зробленими. США посідає перше місце в світі за якістю інновацій, а також є країною з найбільшою кількістю (26 із топ-100) науково-технічних кластерів в світі. **Канада** визначена 17-ю світовою економікою за якістю інновацій (таблиця 8.1).

³³ <https://www.globalinnovationindex.org/Home>

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА ІНДЕКСОМ ІННОВАЦІЙ 2020 РОКУ		
The Global Innovation Index 2020		
РЕЙТИНГ	КРАЇНА	БАЛИ
1	Швейцарія	66,1
2	Швеція	62,5
3	Сполучені Штати Америки	60,6
4	Велика Британія	59,8
5	Нідерланди	58,8
6	Данія	57,5
7	Фінляндія	57,0
8	Сінгапур	56,6
9	Німеччина	56,5
10	Південна Корея	56,1
11	Гонконг	54,2
12	Франція	53,7
13	Ізраїль	53,5
14	Китай	53,3
15	Ірландія	53,0
16	Японія	52,7
17	Канада	52,3
18	Люксембург	50,8
19	Австрія	50,1
20	Норвегія	49,3
21	Ісландія	49,2
22	Бельгія	49,1
23	Австралія	48,4
24	Чехія	48,3
25	Естонія	48,3
26	Нова Зеландія	47,0
27	Мальта	46,4
28	Італія	45,7
29	Кіпр	45,7
30	Іспанія	45,6
31	Португалія	43,5
32	Словенія	42,9
33	Малайзія	42,4
34	Об'єднані Арабські Емірати	41,8
35	Угорщина	41,5
36	Латвія	41,1
37	Болгарія	40,0
38	Польща	40,0
39	Словаччина	39,7
40	Литва	39,2
41	Хорватія	37,3
42	В'єтнам	37,1
43	Греція	36,8
44	Таїланд	36,7
45	Україна	36,3
46	Румунія	36,0
47	Російська Федерація	35,6
48	Індія	35,6
49	Чорногорія	35,4
50	Філіппіни	35,2
51	Туреччина	34,9
52	Маврикій	34,4
53	Сербія	34,3
54	Чилі	33,9
55	Мексика	33,6
56	Коста-Ріка	33,5
57	Македонія	33,4
58	Монголія	33,4
59	Молдова	33,0
60	Південно-Африканська Республіка	32,7
61	Вірменія	32,6
62	Бразилія	31,9
63	Грузія	31,8

Конкурентоспроможність України

64	Білорусь	31,3	98	Тринідат і Тобаго	24,1
65	Туніс	31,2	99	Еквадор	24,1
66	Саудівська Аравія	30,9	100	Кабо Верде	23,9
67	Іран	30,9	101	Шрі-Ланка	23,8
68	Колумбія	30,8	102	Сенегал	23,7
69	Уругвай	30,8	103	Гондурас	23,0
70	Катар	30,8	104	Намібія	22,5
71	Бруней	29,8	105	Болівія	22,4
72	Ямайка	29,1	106	Гватемала	22,4
73	Панама	29,0	107	Пакистан	22,3
74	Боснія і Герцеговина	29,0	108	Гана	22,3
75	Марокко	29,0	109	Таджикистан	22,2
76	Перу	28,8	110	Камбоджа	21,5
77	Казахстан	28,6	111	Малаві	21,4
78	Кувейт	28,4	112	Кот-д'Івуар	21,2
79	Бахрейн	28,4	113	Лаос	20,6
80	Аргентина	28,3	114	Уганда	20,5
81	Йорданія	27,8	115	Мадагаскар	20,4
82	Азербайджан	27,2	116	Бангладеш	20,4
83	Албанія	27,1	117	Нигерія	20,1
84	Оман	26,5	118	Буркіна Фасо	20,0
85	Індонезія	26,5	119	Камерун	20,0
86	Кенія	26,1	120	Зимбабве	20,0
87	Ліван	26,0	121	Алжир	19,5
88	Танзанія	25,6	122	Замбія	19,4
89	Ботсвана	25,4	123	Малі	19,2
90	Домінікана	25,1	124	Мозамбік	18,7
91	Руанда	25,1	125	Того	18,5
92	Сальвадор	24,8	126	Бенін	18,1
93	Узбекистан	24,5	127	Ефіопія	18,1
94	Киргизстан	24,5	128	Нігер	17,8
95	Непал	24,4	129	М'янма	17,7
96	Єгипет	24,2	130	Гвінея	17,3
97	Парагвай	24,1	131	Йемен	13,6

На противагу країнам Північної Америки в **Латинській Америці та Карибському басейні** прогрес в інноваційній діяльності залишається доволі повільним, а інноваційний потенціал регіону значною мірою невикористаним. **Чилі**, як **регіональний лідер** продовжує зберігати своє місце, насамперед, щодо патентної діяльності та створення мобільних додатків

Мексика (55 місце) залишається сильною країною регіону в питаннях експорту/імпорту високотехнологічних товарів та експорту мистецьких товарів. **Бразилія** виділяється з поміж інших країн регіону, насамперед, обсягами витрат на наукову діяльність, якістю наукових інституцій та публікацій зробленими ними, а також кількістю світового рівня топ-100 науково-технічних кластерів зосереджених в країні.

У регіоні **Північної Африки та Близького Сходу** беззаперечним **лідером залишається Ізраїль**, а за ним йдуть також **Кіпр** (29 місце) та **Об'єднані Арабські Емірати** (34 місце). Так, Ізраїль, створивши інноваційне бізнес-середовище та потужну систему наукових досліджень і розробок, виробляє високоякісні інноваційні продукти, включаючи експорт послуг, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними технологіями та мобільними додатками. **Об'єднані Арабські Емірати** входять до топ-10 за кількістю вступників до вищих навчальних закладів, обсягом витрат на наукову діяльність та розробки, ефективність та енергозбереження, що фінансуються бізнес-сектором, а також роботою щодо культивування талантів.

Серед **країн БРІКС** продовжує лідирувати **Китай** (14 місце в рейтингу), а далі йшли: **Російська Федерація** (47 місце), **Індія** (48 місце), **Південно-Африканська Республіка** (60 місце) та **Бразилія** (62 місце). Так, наразі **Китай** впевнено позиціонує себе як світовий лідер інновацій не тільки серед країн БРІКС, а й один з лідерів (Сінгапур – 8 місце, Південна Корея – 10 місце та Гонконг – 11 місце) серед країн регіону **Східної, Південно-Східної Азії та Тихого океану**. Лідируючі позиції в інноваційному розвитку країна утримує більше восьми років поспіль завдяки лідерству в патентній справі, промислових зразках і товарних знаках за походженням, а також експорту високотехнологічних і креативних товарів. Наразі Китай поступається США виключно тільки за кількістю світового рівня топ-100 науково-технічних кластерів зосереджених в країні.

Індія (48 місце) утримує **лідство в регіоні Центральної та Південної Азії** завдяки високій якості рівня наукових інституцій та публікацій зробленими ними, однак **третю позицію** серед країн із рівнем доходів нижче середнього. Країна також посідає високі позиції по низці важливих показників, таких як зростання продуктивності і експорт послуг, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними технологіями, витратами на наукові дослідження та розробки, а також входить до рейтингу кращих світових науково-технічних кластерів, серед яких такі як: Бангалор, Мумбаї та Нью-Делі. Також до лідерів регіону віднесені **Іран** (67 місце в загальному рейтингу) та **Казахстан** (77 місце).

У регіоні **країн Африки південніше Сахари та Південної Африки** лідерство зберігає **Південно-Африканська Республіка**, за нею слідує **Кенія** (86 місце) та **Танзанія** (88 місце). Лідирувати Південно-Африканській Республіці вдається завдяки ефективному ринку кредитування, інвестиціям, а також ринковій капіталізації тощо.

Європа є найбільш інноваційним та конкурентоспроможним регіоном світу, де розміщується аж 12 кращих інноваційних країн із топ-20 та країн з високим рівнем доходів. Серед них виділяються **Швейцарія, Швеція та Велика Британія**, які лідирують не тільки в регіоні, а й в світі. **Україна**, хоча і є країною в високим потенціалом інноваційного розвитку, суттєво поступається рівнем розвитку країнам Європейського регіону, як інноваційністю, так і рівнем доходів (2 місце після В'єтнаму в групі країн з рівнем доходів нище середнього).

Відповідно до підсумків дослідження 2020 року **Україна** у рейтингу інновацій піднялась на 2 позиції та посіла **45 місце**, випередивши Російську Федерацію (47 місце), Молдову (59 місце), Вірменію (61 місце), Грузію (63 місце), Білорусь (64 місце), Казахстан (77 місце), Азербайджан (82 місце), Узбекистан (93 місце), Киргистан (94 місце) та Таджикистан (109 місце). Натомість такі сусідні країни як Угорщина (35 місце) та Польща (38 місце) демонструють дещо кращі показники в рейтингу інноваційного розвитку, а ніж Україна.

Сильні сторони України пов'язані з рівнем освіти (23 місце), знаннями та технологіями (25 місце), кваліфікації (якістю) людського капіталу (39 місце), творчих винаходів (44 місце). Натомість **стримуючими факторами розвитку інновацій** в Україні залишаються інституційна спроможність (93 місце), серед яких недосконалі державні інститути та низька ефективність уряду (93 місце) і, насамперед, політична та поточна ситуація в країні (123 місце), нерозвинена та застара інфраструктура (94 місце), в тому числі телекомунікаційна інфраструктура (82 місце), низькі

показники розвитку внутрішнього ринку (99 місце), насамперед, в частині інвестиційної діяльності в інновації (121 місце), доступу до кредитів (86 місце).

Однак, інноваційний розвиток неможливий без вирощування, залучення та утримання кваліфікованої робочої сили. Саме ці два фактори є вирішальними в укріпленні конкурентоспроможності та досягненні зростання добробуту. Рейтинг талантів за 2020 рік поданий в таблиці 8.2.

Таблиця 8.2

РЕЙТИНГ ТАЛАНТІВ КРАЇН СВІТУ 2020		
THE IMD WORLD TALENT RANKING 2020		
РЕЙТИНГ	ЕКОНОМІКА	РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА
1	Швейцарія	100,00
2	Данія	91,781
3	Люксембург	89,192
4	Ісландія	89,028
5	Швеція	88,234
6	Австрія	86,642
7	Норвегія	86,435
8	Канада	84,377
9	Сінгапур	83,473
10	Нідерланди	82,864
11	Німеччина	82,229
12	Фінляндія	81,886
13	Австралія	81,124
14	Гонконг	79,996
15	Сполучені Штати Америки	79,760
16	Бельгія	79,354
17	Кіпр	76,392
18	Ірландія	75,025
19	Естонія	73,932
20	Тайвань	72,917
21	Нова Зеландія	72,287
22	Ізраїль	71,894
23	Велика Британія	70,750
24	Об'єднані Арабські Емірати	69,642
25	Малайзія	69,483
26	Португалія	68,537
27	Литва	68,097
28	Франція	66,153
29	Катар	65,905
30	Словенія	65,063
31	Південна Корея	64,493
32	Іспанія	63,304
33	Латвія	61,874
34	Саудівська Аравія	61,220
35	Польща	59,818
36	Італія	59,607
37	Греція	59,594
38	Японія	58,424
39	Чехія	57,208
40	Китай	55,088
41	Чилі	53,979
42	Україна	53,426
43	Таїланд	53,264
44	Казахстан	53,001
45	Індонезія	52,305
46	Туреччина	52,005
47	Аргентина	49,189
48	Філіпіни	48,615
49	Йорданія	47,272
50	Угорщина	47,022
51	Перу	46,975
52	Південна Африка	46,171
53	Хорватія	45,467
54	Російська Федерація	45,179
55	Болгарія	43,674
56	Мексика	43,242
57	Румунія	42,884
58	Колумбія	42,452
59	Бразилія	40,647
60	Венесуела	40,510
61	Словаччина	39,942
62	Індія	39,409
63	Монголія	34,001

9. Світовий рейтинг за рівнем розвитку е-урядування

Уряди в усьому світі використовують цифрові технології для інноваційного перетворення методів роботи, обміну інформацією, прийняття рішень і надання послуг, а також для взаємодії і партнерства з населенням у вирішенні політичних завдань, що становлять суспільний інтерес. Проте, багато країн як і раніше не мають у своєму розпорядженні можливостей для ефективного використання цифрових технологій для надання доступних, надійних, швидких, персоналізованих, безпечних і інклюзивних послуг, які розширюють права і можливості людей. Створення численних потенціалів для розвитку електронного урядування має важливе значення, оскільки цифрова трансформація уряду пов'язана не тільки з інтеграцією технологій в систему управління, але і з кардинальними змінами в свідомості державних службовців, яка в методах співпраці державних установ також має вирішальне значення.

Дослідження, яке з 2001 року проводить Департамент з економічних і соціальних питань ООН (ДЕСВ ООН), є єдиним глобальним звітом, який оцінює рівень розвитку електронного урядування всіх держав-членів ООН та ефективність електронних урядів по відношенню один до одного, з урахуванням прийнятих рішень кожною країною щодо рівня і масштабів своїх ініціатив в галузі запровадження електронного урядування відповідно до власних національних пріоритетів і Цілям сталого розвитку.

Дане дослідження зарекомендувало себе як провідний орієнтир з питань електронного урядування та як інструмент політики для директивних органів. Крім того, дослідження надає міжурядовим органам, включаючи Генеральну Асамблею ООН, Економічну і соціальну раду і Політичний форум високого рівня, необхідну інформацію для обговорення питань, пов'язаних з електронним урядуванням і розвитком, а також з вирішальною роллю ІКТ в цьому розвитку.

У дослідженні оцінюється ефективність електронного державного управління при наданні державних послуг та виявляються моделі розвитку та ефективності електронного державного управління, а також країни і регіони, в яких потенціал інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та електронного державного управління ще не використовується в повній мірі і, де підтримка з розвитку та ефективного використання потенціалу може виявитися корисною.

Оцінка країн світу щодо розвитку електронного урядування здійснюється через **Індекс розвитку електронного урядування** (Global E-Government Development Index, далі - EGDI), який є комплексним показником і базується на середньозваженому значенні трьох стандартних індексів: **Індексу телекомунікаційної інфраструктури** (далі - TII), заснований на даних МСЕ; **Індексу людського капіталу** (далі - HCI), заснований на даних Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО); **Індексу онлайн-послуг** (далі - OSI), заснований на даних незалежного соціологічного опитування, яке проводиться ДЕСВ ООН (за допомогою нього оцінюється рівень національної онлайн-присутності всіх 193 держав-членів ООН)³⁴. Отже, EGDI оцінює готовність і можливості національних державних структур використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для надання громадянам державних послуг. Всі країни, охоплені даним дослідженням, ранжуються в рейтингу на основі зваженого індексу оцінок.

Методологічна база дослідження завжди залишалась незмінною, тоді як її компоненти періодично оновлювались з урахуванням нових тенденцій в сфері електронного урядування та показників, які оцінювали телекомунікації та людський капітал. З огляду на це, в 2020 році було дещо удосконалено методологію як в частині індексів телекомунікацій та людського капіталу, так і щодо оцінки онлайн-послуг судової системи та інше.

Дослідження ООН «**Електронний уряд 2020. Цифровий уряд в десятилітті дій по досягненню сталого розвитку**. З доповненням щодо реагування на COVID-19»/«The United Nations: E-Government Survey 2020. Digital Government in the Decade of Action for Sustainable Development. With addendum on COVID-19 Response»³⁵ стало особливим з огляду на глобальні та глибинні зміни, які наразі переживає людство. Насамперед, це подолання пандемії, яка активізувала потреби в цифрових послугах та збільшила роль е-урядування в нових умовах з подолання кризи, висунувши на перший план проблеми «цифрового розриву» в усіх його формах та проявах.

³⁴ При опитуванні оцінюється низка функцій онлайн-послуг, включаючи підхід до масштабу, відкритості державних даних, електронну участь, багатоканальну доставку послуг, послуги мобільного зв'язку, рівень використання і цифрові бар'єри, а також нові форми участі за допомогою застосування ІКТ. Збором цих даних займається група науковців під наглядом ДЕСВ ООН за допомогою первинного дослідження.

³⁵ Дані подані в даному дослідженні подані станом за 2019 рік, проте опубліковані в липні 2020 року, як рейтинг 2020 року

Саме проблеми «цифрового розриву» спонукали в період пандемії до заклику Генерального секретаря ООН до всіх держав-членів ООН та інших зацікавлених сторін щодо активізації дій з реалізації впродовж десятиліття Порядку денного в напрямку досягнення Цілей сталого розвитку. Таким чином, цифрове урядування має підтримати десятиліття дій за допомогою стійкого, інклюзивного та справедливого надання державних послуг для всіх людей в усьому світі. Жоден не може залишитись неохоплений ними.

У дослідженні аналіз фокусується на основних факторах, що сприяють зростанню рівня EGDІ, таких як прогрес в наданні онлайн-транзакцій, тенденції в наданні мобільних послуг і регіональні перетворення в розвитку електронного урядування. Підкреслюються зв'язки з ЦСР, в тому числі пов'язані з ключовими пріоритетами, такими як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, гідна робота і справедливість для всіх.

У дослідженні опрацьовано та оцінено показники із **193 країн світу**, які показали, тенденцію розвитку цифрового урядування навіть в країнах, де слабка економіка та нерозвинена цифрова інфраструктура, а також не вирішені питання конфіденційності даних, кіберзахисту та інші.

Глобальна пандемія COVID-19, яка спонукала до вимушеного соціального дистанціювання, активізувала, оновила та зміцнила роль електронного урядування, тим самим збільшуючи не тільки використання традиційних цифрових державних послуг та платформ електронного урядування, а й нових інноваційних способів з управління кризою.

Так, у відповідь на надзвичайну ситуацію в галузі охорони здоров'я уряди вводили в дію нові інструменти, такі як: спеціалізовані інформаційні портали про COVID-19, хакатони, електронні послуги для постачання медичних товарів, віртуальні медичні записи, додатки для самодіагностики і електронні дозволи на комендантську годину.

Багато країн швидко розгорнули додатки для відстеження тих, хто повернувся з інфікованих регіонів, а також додатки для роботи і навчання з дому. Інноваційні заходи цифрового уряду у відповідь на COVID-19 включали онлайн-панелі в Канаді та Австралії для обміну інформацією та відстеження дій в надзвичайних ситуаціях.

У Китаї чат-боти використовувались для оцінки ризику зараження пацієнтів. Додаток для взаємодії з громадськістю в Естонії дозволив місцевим органам влади безпосередньо взаємодіяти зі своїми виборцями, в тому числі за допомогою обміну інформацією про COVID-19, публікації фотографій, відео, та навіть організації віртуальних заходів.

У Хорватії «віртуальний лікар» працює на основі штучного інтелекту, який розроблявся технологічними компаніями у співпраці з епідеміологами. У Лондоні використання камер, датчиків і алгоритмів штучного інтелекту, як правило, призначених для управління рухом, використовувався для вимірювання відстані між пішоходами для контролю соціальної дистанції.

Так, дослідження 2020 року засвідчило подальше поліпшення глобальних тенденцій в частині розвитку електронного урядування та перехід багатьох країн від нижчого до вищого рівня показника індексу розвитку е-урядування, EGDІ: 57 країн мають дуже високі показники EGDІ від 0.75 до 1.00, тоді як в 2018 році таких було 40 країн, що на 43% більше для даної групи. В цілому **69 країн** мають високі показники EGDІ від 0.50 до 0.75, а **59 країн** входять до середньої групи EGDІ з показниками від 0.25 до 0.50. І тільки **8 країн** мають низькі показники EGDІ (від 0,00 до 0.25), що в половину менше ніж двома роками раніше.

Багато країн створили, або модифікували організаційні структури, щоб краще підтримувати цифрову трансформацію уряду. **Із 193 держав-членів ООН в 145 є керівник з інформаційних технологій або еквівалентна посада.**

Разом з тим, нові організаційні структури повинні доповнюватись змінами в організаційній культурі уряду на всіх рівнях і розвитком нових індивідуальних здібностей в державному секторі та суспільстві. Здатність мобілізувати ресурси, керувати даними, сприяти ефективній комунікації з громадськістю та вирішувати питання, пов'язані з інфраструктурою ІКТ, а також доступністю до послуг та технологій, особливо для вразливих категорій населення, також є частиною комплексного підходу трансформації.

Результати за 2020 рік свідчать про те, що найбільшу питому вагу (36% від загальної чисельності країн, що аналізувались) складають держави-члени з високими показниками EGDІ, за якими слідували держави із середніми показниками EGDІ (31%).

При цьому питома вага країн з дуже високими показниками EGDІ зростає із 21% в 2018 році до **29% в 2020 році**, в той час як питома вага країн з **низькими показниками EGDІ зменшилась з 8 до 4%** за той же період.

В цілому дослідження підтвердило позитивний зв'язок між рівнем доходів країни та рівнем її успіхів в розвитку е-урядування. Разом з цим, рівень доходу країн скоріше підтримує, а не визначає повністю прогрес у розвитку електронного урядування. На глобальному рівні розвиток е-урядування покращився по країнах усіх регіонів і всіх груп доходів, в тому числі і серед найбільш бідних, тоді як **лише вісім країн** з рейтингу 2020 року **зазнають труднощів з просуванням розвитку електронного урядування** і мають найнижчі показники EGDI (нижче 0,25).

Результати глобального дослідження щодо рівня розвитку електронного урядування в країнах світу в 2020 році представлені в таблиці 9.1.

Таблиця 9.1

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА РІВНЕМ РОЗВИТКУ Е-УРЯДУВАННЯ 2020 РОКУ The United Nations: E-Government Development Index 2020		
РЕЙТИНГ	КРАЇНА	ІНДЕКС
1	Данія	0,9758
2	Півд. Корея	0,9560
3	Естонія	0,9473
4	Фінляндія	0,9452
5	Австралія	0,9432
6	Швеція	0,9365
7	Велика Британія	0,9358
8	Нова Зеландія	0,9339
9	США	0,9297
10	Нідерланди	0,9228
11	Сінгапур	0,9150
12	Ісландія	0,9101
13	Норвегія	0,9064
14	Японія	0,8989
15	Австрія	0,8914
16	Швейцарія	0,8907
17	Іспанія	0,8801
18	Кіпр	0,8731
19	Франція	0,8718
20	Литва	0,7806
21	Об'єднані Арабські Емірати	0,8555
22	Мальта	0,8547
23	Словенія	0,8546
24	Польща	0,8531
25	Німеччина	0,8524
26	Уругвай	0,8500
27	Ірландія	0,8433
28	Канада	0,8420
29	Казахстан	0,8375
30	Ізраїль	0,8361
31	Ліхтенштейн	0,8559
32	Аргентина	0,8279
33	Люксембург	0,8272
34	Чилі	0,8259
35	Португалія	0,8255
36	Російська Федерація	0,8244
37	Італія	0,8231
38	Бахрейн	0,8213
39	Чехія	0,8135
40	Білорусь	0,8084
41	Бельгія	0,8047
42	Греція	0,8021
43	Саудівська Аравія	0,7991
44	Болгарія	0,7980
45	Китай	0,7948
46	Кувейт	0,7913
47	Малайзія	0,7892
48	Словаччина	0,7817
49	Латвія	0,7798
50	Оман	0,7749
51	Хорватія	0,7745
52	Угорщина	0,7745
53	Туреччина	0,7718

Конкуренентоспроможність України

54	Бразилія	0,7677	89	Іран	0,6593
55	Румунія	0,7605	90	Фіджі	0,6585
56	Коста-Ріка	0,7576	91	Туніс	0,6526
57	Таїланд	0,7565	92	Монголія	0,6497
58	Сербія	0,7474	93	Парагвай	0,6487
59	Албанія	0,7399	94	Боснія і Герцеговина	0,6372
60	Бруней	0,7389	95	Сент-Кіттс і Невіс	0,6352
61	Мексика	0,7291	96	Сан-Марино	0,6175
62	Барбадос	0,7279	97	Болівія	0,6129
63	Маврикій	0,7196	98	Антигуа і Барбуда	0,6055
64	Монако	0,7177	99	Домініка	0,6013
65	Грузія	0,7174	100	Індія	0,5964
66	Катар	0,7173	101	Гана	0,5960
67	Колумбія	0,7164	102	Гренада	0,5812
68	Вірменія	0,7136	103	Бутан	0,5777
69	Україна	0,7119	104	Намібія	0,5747
70	Азербайджан	0,7100	105	Мальдіви	0,5740
71	Перу	0,7083	106	Марокко	0,5729
72	Македонія	0,7083	107	Сальвадор	0,5697
73	Багамські Острови	0,7017	108	Тонга	0,5616
74	Еквадор	0,7015	109	Сент-Вінсент	0,5605
75	Чорногорія	0,7006	110	Кабо-Верде	0,5604
76	Сейшельські Острови	0,6920	111	Єгипет	0,5527
77	Філіппіни	0,6892	112	Сент-Люсія	0,5444
78	Півд. Африканська Республіка	0,6891	113	Габон	0,5401
79	Андора	0,6881	114	Ямайка	0,5392
80	Молдова	0,6881	115	Ботствана	0,5383
81	Тринідад і Тобаго	0,6785	116	Кенія	0,5326
82	Домінікана	0,6782	117	Йорданія	0,5309
83	Киргизстан	0,6749	118	Венесуела	0,5268
84	Панама	0,6715	119	Бангладеш	0,5189
85	Шрі-Ланка	0,6708	120	Алжир	0,5173
86	В'єтнам	0,6667	121	Гватемала	0,5155
87	Узбекистан	0,6665	122	Суринам	0,5154
88	Індонезія	0,6612	123	Нікарагуа	0,5139

Конкуентоспроможність України

124	Камбоджа	0,5113	159	Ангола	0,3847
125	Палау	0,5109	160	Конго	0,3786
126	Зімбабве	0,5019	161	Мікронезія	0,3779
127	Ліван	0,4955	162	Лівія	0,3743
128	Свазіленд	0,4938	163	Мозамбік	0,3564
129	Гайана	0,4909	164	Буркіна-Фасо	0,3558
130	Руанда	0,4789	165	Малаві	0,3480
131	Сирія	0,4763	166	Соломонові Острови	0,3442
132	Непал	0,4699	167	Лаос	0,3288
133	Таджикистан	0,4649	168	Бурунді	0,3227
134	Тимор-Лешті	0,4649	169	Афганістан	0,3203
135	Лесото	0,4593	170	Судан	0,3154
136	Беліз	0,4548	171	Малі	0,3097
137	Уганда	0,4499	172	Мадагаскар	0,3095
138	Гондурас	0,4486	173	Йемен	0,3045
139	Кот-д'Івуар	0,4457	174	Сьєрра-Леоне	0,2931
140	Куба	0,4439	175	Папуа-Нова Гвінея	0,2827
141	Нігерія	0,4406	176	Мавританія	0,2820
142	Вануату	0,4403	177	Коморські Острови	0,2799
143	Ірак	0,4360	178	Ефіопія	0,2740
144	Камерун	0,4325	179	Джибуті	0,2728
145	Кірибаті	0,4320	180	Гаїті	0,2723
146	М'янма	0,4316	181	Гамбія	0,2630
147	Того	0,4302	182	Ліберія	0,2605
148	Замбія	0,4242	183	Гвінея	0,2592
149	Самоа	0,4219	184	Демократична Республіка Конго	0,2580
150	Сенегал	0,4210	185	Екваторіальна Гвінея	0,2507
151	Тувалу	0,4209	186	Гвінея-Бісау	0,2316
152	Танзанія	0,4206	187	Північна Корея	0,2235
153	Пакистан	0,4183	188	Нігер	0,1661
154	Науру	0,4150	189	Чад	0,1557
155	Сан-Томе і Принсіпі	0,4074	190	Центрально-Африканська Республіка	0,1404
156	Маршалові острови	0,4055	191	Сомалі	0,1293
157	Бенін	0,4039	192	Еритрея	0,1292
158	Туркменістан	0,4034	193	Південний Судан	0,0875

Разом з тим, як видно із загальної динаміки процесу розвитку, рівні EGDІ мають позитивну кореляцію з рівнями національного доходу, але фінансові ресурси - не єдиний критичний фактор. Найчастіше країни, які прагнули до надання онлайн-послуг (що виражено більш високими показниками OSI), можуть подолати обмеження, пов'язані з недостатніми рівнями розвитку інфраструктури та людського капіталу. Двадцять країн з низьким доходом і доходом нижче середнього домоглися значних успіхів в наданні онлайн-послуг. У період між 2018 і 2020 роками середній показник EGDІ для країн з доходом нижче середнього виріс з 0.43 до 0.50. Це найшвидший прогрес, досягнутий країною з будь-якої з груп протягом даного періоду.

Прослідковувалась стійка позитивна глобальна тенденція до більш високого рівня розвитку електронного урядування. До переліку найбільш важливих і позитивних змін віднесено те, що: **42 країни** (або 22% держав-членів) **продемонстрували позитивну динаміку зростання і перейшли із групи з більш низьким EGDІ в групу з більш високим EGDІ**. Зокрема, 18 країн перейшли з групи високого рівня в групу дуже високого рівня, 16 країн - з групи середнього рівня в групу високого рівня, а вісім - з групи низького рівня в групу середнього рівня.

Середньосвітовий показник EGDІ продовжував зростати, досягнувши 0,60 в 2020 році проти 0.55 в 2018 рік. При цьому, середні показники індексу людського капіталу (HCI) і індексу онлайн-послуг (OSI) дещо вищі, якщо порівнювати їх із показниками 2018 року, в той час як показники для індексу телекомунікаційної інфраструктури (ITI) значно покращилися. І якщо невеликі зміни в HCI і OSI можуть бути віднесені в деякій мірі до оновлення методології обстеження, то покращення підкомпонентів ITI - збільшення інвестицій в телекомунікаційну інфраструктуру в усьому світі.

З урахуванням того, що в 2020 році 34 нових учасника дослідження увійшли до групи з високим і дуже високим EGDІ, питома вага країн з показниками від 0.50 до 1.00 у порівнянні із 2018 роком збільшилася **на 13.5%**; на ці 126 держав-членів наразі припадає **65%** від загального кількості держав, що брали участь у дослідженні. **Це свідчить про значне поліпшення рівня розвитку електронного уряду в усьому світі**. Тільки одна країна (**Монако**) перейшла з групи дуже високого рівня, в високу групу EGDІ, а ще одна (**Ліван**) - з групи з високим рівнем в групу з середнім рівнем. Однак ці зміни більшою мірою відображають методологічні зміни в 2020 році, а ніж погіршення рівня показників по країнам.

Ще один тренд – це **розширення надання онлайн-послуг, що може дозволити урядам бути більш ефективними, відкритими, прозорими і інклюзивними**. Кількість країн, що пропонують, як мінімум, одну онлайн-послугу зросла з 140 країн в 2018 році до 162 - у 2020 році. Більше 84% цих країн пропонували, щонайменше, одну, а в середньому 14 послуг із 20 онлайн-послуг, розглянутих в Дослідженні. Найчастіше пропонували онлайн-послуги, щодо реєстрації нової компанії, подання заявок на отримання ліцензії на ведення комерційної діяльності, запиту на свідоцтво про народження, смерть, шлюб та оплату комунальних послуг.

Майже **80% країн**, які оцінювались у дослідженні 2020 року, пропонували конкретні цифрові послуги для молоді, жінок, людям похилого віку, інвалідам, мігрантам та/або тим, хто жив за межею бідності, тим самим **намагаючись охопити все населення**. **Все більше урядів використовували онлайн-платформи для державних закупівель та найму на роботу держслужбовців**. З 2018 року кількість країн, що публікувала вакансії в державних установах в режимі онлайн, збільшилась на 30%, причому 80% досліджуваних країн пропонували цю функцію.

Усі країни, що досліджувались (за винятком однієї країни) мають національні портали і серверні системи, які автоматизують основні адміністративні завдання. Майже всі країни періодично їх оновлюють. Майже 90% країн мають просунуті портали електронного уряду, оснащені єдиним вікном, можливостями взаємодії через соціальні мережі та інтерактивним дизайном з функціями зворотнього зв'язку. Крім того, зростає кількість та якість інформації, яку надають уряди країн громадськості.

Уряди все більш охоче діляться публічною інформацією та надають онлайн-послуги за допомогою електронної пошти, оновлень СМС/RSS-каналів, мобільних додатків і завантажуваних форм. Кількість країн, які пропонують поновлення через СМС або мобільні додатки, зросла з 2018 рік в середньому на 38%. Передплату на мобільні поновлення пропонують найчастіше в сфері освіти (127 країн), охорони довкілля (116 країн), а також охорони здоров'я та працевлаштування (по 115 країн кожна сфера).

Отже, за сукупністю досягнень у глобальному рейтингу розвитку електронного урядування 2020 року найкращі позиції посіли країни **старої Європи**, Азії та Північної Америки з високим рівнем економічного розвитку.

Так, за рівнем надання електронних державних послуг **Європейський регіон** займає лідируючі позиції, оскільки 95% країн регіону має сучасну розгалужену технологічну інфраструктуру, високий показник за індексом людського капіталу та надає не менше 10 із 20 онлайн-послуг, оцінених в дослідженні. **Лідером** рейтингу 2020 року, **другий раз поспіль**, стала **Данія** (з індексом - 0,9758 проти 0,9150 у 2018 році), за нею до десятки кращих увійшли: Естонія (3 місце), Фінляндія (4 місце), Швеція (6 місце), Велика Британія (7 місце) і нарешті замикає десятку лідерів рейтингу – Нідерланди (з індексом – 0,9228 проти 0,8757 у 2018 році). З часу проведення останнього дослідження перелік країн топ-10 майже не змінився (вибули Японія – 14 місце та Франція – 19 місце в рейтингу).

Україна, хоча і залишається однією із країн³⁶ з найгіршим рівнем розвитку е-урядування в регіоні, **суттєво просунулась в рейтингу 2020 року**, і посіла **69 місце** проти 82 місця в рейтингу 2018 року серед 193 країн світу. Україна, як держава з доходами нижче середнього, віднесена в групу країн з високим рівнем індексу EGDІ (0,7119 проти 0,6165 у 2018 році). Разом з тим, укладачі дослідження вважають, що попри дуже високий рівень розвитку людського капіталу (індекс - 0,8591), розвитку відкритості уряду (0,8969), індекс е-участі та його використання (0,8095), **прогрес в Україні дещо застопорився**. Причина - відносно менш розвинена телекомунікаційна інфраструктура³⁷ (індекс – 0,5942) та онлайн-послуги (індекс – 0,6824).

Південна Корея (2 місце), стала **світовим лідером в наданні онлайн-послуг** та посіла лідируючі позиції за індексом розвитку е-урядування в **Азійському регіоні**. За нею слідували Сінгапур (11 місце проти 7 місця в 2018 році) та Японія (14 місце проти 10 місця в 2018 році), які минуле дослідження входили до топ-10 країн з найвищим рівнем розвитку е-урядування в світі. Потужний крок вперед був зроблений і **Китаєм**, який посів 45 місце (індекс - 0,7948) проти 65 місця (індекс - 0,6811), яке він посів в рейтингу 2018 року.

Попри досягнений глобальний прогрес, розрив у цифровому управлінні зберігається як в середині регіонів світу, так і між країнами. Так, хоча Азія та Америка в цілому співставні у рівні цифрового розвитку, розрив в розвитку електронного урядування в країнах Азійського регіону значно ширший, а ніж в Америці. Так, **Сполучені Штати Америки** (9 місце рейтингу з індексом – 0,9297 проти 0,8769 у рейтингу 2018 року) продовжують відігравати провідну роль в розвитку електронного урядування **в регіоні Північної та Південної Америк**. **Канада**, хоча і дещо покращила рівень індексу розвитку електронного урядування, залишається далеко позаду (28 місце в рейтингу з індексом 0,8420) США. Найближчі конкуренти в регіоні: Уругвай - 26 місце, Аргентина - 32 місце, Чилі - 34 місце, Бразилія - 54 місце, тоді як Мексика – 61 місце.

Австралія (5 місце) разом із **Новою Зеландією** (8 місце) залишаються **лідерами в регіоні Океанії** та посідають високу позицію в групі країн з дуже високим рівнем EGDІ.

Країни **Африки**, не дивлячись на відставання їх від рівня розвитку країн з інших регіонів, також прогресували і тільки 7 із 54 країн, що досліджувались, залишилися в групі з найгіршими показниками EGDІ, тоді як Маврикій, Сейшельські Острови і Південна Африка лідирують за розвитком електронного урядування в регіоні. І все ж сім з восьми країн з низькими показниками розвитку електронного урядування знаходяться саме в Африці і відносяться до групи найменш розвинених країн. Середні регіональні показники індексу для країн Африки майже на третину нижчі (0,3914), ніж середній світовий індекс EGDІ (0,60).

Отже, рівні розвитку електронного урядування покращилися на глобальному рівні по країнах всіх регіонів і всіх груп доходів, в тому числі і серед найбідніших. При цьому рівні доходу скоріш підтримували, але не визначали повністю прогрес у розвитку електронного урядування, а отже всі країни незалежно від розташування та рівня благополуччя мають потенціал до поліпшення в розвитку електронного урядування.

Наразі в усіх країнах зростають функції національних Веб-порталів, а Уряди все більше надають інформації громадськості. Надання онлайн-послуг постійно розширюється і може дозволити урядам країн бути більш ефективними, відкритими, прозорими і інклюзивними. Попри збереження «цифрового розриву» між країнами і в середині країн, постійно поліпшується проникнення послуг мобільного зв'язку, що доволі актуально для країн, що розвиваються і мають недостатньо розвинену телекомунікаційну інфраструктуру.

³⁶ Македонія – 72 місце, Чорногорія – 75 місце, Молдова – 80 місце та Боснія – 94 місце

³⁷ Низький рівень проникнення фіксованого (проводового) широкосмугового доступу до Інтернету

10. Світовий рейтинг розвитку електронної комерції

Рейтинг **Індексу електронної комерції бізнесу для споживачів** (далі - В2С) за 2020³⁸ рік був представлений Міждержавній групі експертів ЮНКТАД³⁹ з електронної торгівлі та цифрової економіки 17 лютого 2021 року.

Представлена аналітична доповідь «**ЮНКТАД. Індекс електронної комерції для В2С за 2020: У центрі уваги Латинська Америка і Карибський басейн**»/ «The UNCTAD B2C E-commerce Index 2020: Spotlight on Latin America and the Caribbean»⁴⁰ направлена на вивчення та аналіз офіційних статистичних даних щодо електронної комерції в країнах та їх електронної економіки для подальшого вироблення оптимальної політики розвитку країн та підвищення добробуту населення.

Індекс електронної комерції В2С ЮНКТАД вимірює можливості економіки за інфраструктурною складовою забезпечувати електронну торгівлю. Рейтинг 2020 року оцінює готовність до онлайн-покупок в **152 країнах світу**, торговий оборот яких оцінюється в 4,4 трлн. дол. США, що на 7% більше ніж роком раніше.

Країни ранжуються на основі різних факторів, серед яких доступ до захищених Інтернет-серверів, надійність поштових послуг та інфраструктури, а також за кількістю тієї частини населення, яка користується Інтернетом і має рахунок у фінансовій установі, або постачальника послуг мобільних грошей (рівень проникнення безготівкових розрахунків) тощо. Наразі індекс електронної торгівлі В2С демонструє наскільки реальним і тривожним є колосальний «цифровий» розрив між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, при тому, що світова пандемія COVID-19 призвела до фундаментального зрушення в структурі глобального попиту та до збільшення використання цифрових інструментів комунікації та дистанційного споживання.

Як і в попередні роки досліджень, у доповіді 2020 року, визнана домінуюча роль в світі за рівнем електронної торгівлі країн **Європейського регіону**. Саме ці країни виявились найбільш підготовленими до онлайн торгівлі. Разом з тим, **навіть серед країн Європейського регіону розрив в рівні е-комерції залишається величезним.** При цьому, два найбільших світових ринків е-комерції, **США** (12 місце, або 91 бал) та **Китай** (55 місце або 70,1 бали), через відставання по низці показників, таких як забезпечення доступу Інтернету та відсоток тих, хто купує через Інтернет, **не ввійшли до десяти найкращих країн електронної торгівлі.** Величезний розрив спостерігається навіть серед країн G-20. Якщо в **Індії** тільки 3% жителів здійснювали покупки через Інтернет, то у **Великій Британії** цей показник складає **87%.** **В цілому в Канаді, США та в десяти країнах Європи покупки через Інтернет здійснювало більше 70% дорослого населення, тоді як в більшості країн з низьким і середнім рівнями доходів - не більше ніж 10%.**

Так, згідно із даними наведеними в доповіді, у 2020 році перелік світових лідерів в сфері електронної торгівлі очолила **Швейцарія** (95,9 балів), яка ще донедавна посідала другу позицію в рейтингу і обігнала Нідерланди. За висновками дослідників, Швейцарія визнана країною найбільш підготовленою в світі для онлайн-торгівлі, 97% населення якої користується Інтернетом. Лідируючі позиції країні вдалось досягти завдяки збереженню позицій щодо розвитку телекомунікаційної інфраструктури та рівню її захищеності, але найголовніше - покращенню показників у фінансовому секторі⁴¹. Пандемія стала «золотим часом» для швейцарських банків. При цьому лідер минулих двох років, **Нідерланди** (95,8 балів лише на 0,1 балу) відстали від лідера.

Таким чином, до **світового ТОП-10 електронної комерції** бізнесу для споживачів увійшли **вісім європейських країн**, серед яких, окрім вищенаведених лідерів рейтингу: **Данія** (3 місце в рейтингу або 94,5 балів), **Велика Британія** (5 місце або 93,6 бали), **Німеччина** (6 місце або 93,4 бали), **Фінляндія** (7 місце або 93,4 бали), **Ірландія** (8 місце або 93,4 бали) та **Норвегія**

³⁸ <https://unctad.org/webflyer/unctad-b2c-e-commerce-index-2020-spotlight-latin-america-and-caribbean>

³⁹ United Nations Conference for Trading and Development – Конференція ООН з торгівлі та розвитку, Орган Генеральної асамблеї ООН, не є міжнародною торговельною організацією. Організація створена в 1964 році і налічує 168 країн-членів. Основні завдання - сприяння розвитку міжнародної торгівлі, рівноправного взаємовигідного співробітництва між державами, вироблення різнобічних рекомендацій щодо функціонування міжнародних економічних відносин. Резолюції, заяви ЮНКТАД мають рекомендаційний характер. Під егідою ЮНКТАД розробляються багатосторонні угоди і конвенції. Вищий орган ЮНКТАД - Конференція та Рада з торгівлі та розвитку, в рамках якого працюють шість комітетів.

⁴⁰ unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d17_en.pdf

⁴¹ Швейцарський гігант онлайн-рітейлу Galaxus наприкінці літа 2020 року вперше прийняв платіж в цифрових франках. Ініціював транзакцію постачальник криптовалютних платіжних послуг Coinify.

(9 місце або 92,6 бали), а також **дві країни Тихоокеанського регіону: Сінгапур** (4 місце або 94,4 бали) та **Гонконг** (10 місце або 91,8 бали). При цьому значення індексів електронної комерції бізнесу для споживачів по країнах доволі близькі, а діапазон між першим місцем та десятим складає всього декілька пунктів.

Результати дослідження щодо рейтингу розвитку електронної торгівлі в країнах світу у 2020 році представлено в таблиці 10.1.

Таблиця 10.1

РЕЙТИНГ КРАЇН СВІТУ ЗА РІВНЕМ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В 2020 РОЦІ		
B2C E-commerce Index 2020		
РЕЙТИНГ	КРАЇНИ	ОЦІНКА
1	Швейцарія	95,9
2	Нідерланди	95,8
3	Данія	94,5
4	Сінгапур	94,4
5	Велика Британія	93,6
6	Німеччина	93,4
7	Фінляндія	93,4
8	Ірландія	93,4
9	Норвегія	92,6
10	Гонконг	91,8
11	Нова Зеландія	91,8
12	Сполучені Штати Америки	91,0
13	Канада	90,8
14	Естонія	90,8
15	Швеція	90,8
16	Австралія	90,6
17	Франція	90,0
18	Південна Корея	89,8
19	Австрія	88,8
20	Японія	88,7
21	Бельгія	86,8
22	Чехія	85,8
23	Словаччина	85,7
24	Іспанія	84,9
25	Хорватія	84,0
26	Ізраїль	83,9
27	Литва	82,6
28	Польща	82,2
29	Італія	81,8
30	Малайзія	81,3
31	Угорщина	80,5
32	Ісландія	80,3
33	Греція	79,2
34	Словенія	78,8
35	Білорусь	78,8
36	Люксембург	78,4
37	Об'єднані Арабські Емірати	78,2
38	Кіпр	78,1
39	Латвія	77,8
40	Португалія	77,5
41	Російська Федерація	76,6
42	Таїланд	76,0
43	Сербія	75,3
44	Іран	75,0
45	Румунія	75,0
46	Болгарія	73,9
47	Грузія	73,6
48	Мальта	72,9
49	Саудівська Аравія	72,3
50	Катар	72,1
51	Україна	71,2
52	Македонія	71,1
53	Молдова	70,8
54	Оман	70,6

Конкуентоспроможність України

55	Китай	70,1	89	Беліз	48,6
56	Коста Ріка	68,8	90	Венесуела	48,0
57	Туреччина	68,8	91	Шрі-Ланка	47,8
58	Кувейт	68,7	92	Парагвай	47,1
59	Чилі	68,4	93	Мексика	46,8
60	Казахстан	68,2	94	Нігерія	46,2
61	Монголія	65,0	95	Марокко	44,8
62	Бразилія	63,5	96	Філіпіни	44,7
63	В'єтнам	61,6	97	Киргизстан	44,3
64	Ліван	60,4	98	Гондурас	44,2
65	Азербайджан	60,0	99	Сенегал	44,1
66	Бахрейн	59,7	100	Намібія	43,9
67	Домінікана	59,3	101	Лаос	40,6
68	Колумбія	59,1	102	Еквадор	39,5
69	Маврикій	58,4	103	Болівія	39,2
70	Боснія	58,1	104	Ботсвана	38,7
71	Індія	57,1	105	Ґабон	38,0
72	Уругвай	56,6	106	Сальвадор	37,0
73	Півд. Африка	56,5	107	Узбекистан	37,0
74	Ямайка	55,0	108	Гватемала	36,8
75	Тринідад і Тобаго	54,9	109	Єгипт	36,6
76	Йорданія	54,7	110	Танзанія	36,6
77	Туніс	54,6	111	Камерун	35,5
78	Чорногорія	54,0	112	Уганда	34,9
79	Перу	52,5	113	Непал	34,3
80	Алжир	52,2	114	Бутан	33,6
81	Гана	51,9	115	Бангладеш	33,3
82	Аргентина	50,9	116	Пакистан	32,5
83	Індонезія	50,1	117	Камбоджа	31,1
84	Вірменія	49,9	118	Зімбabwe	30,5
85	Лівія	49,7	119	Кот-д'Івуар	30,4
86	Албанія	49,5	120	Замбія	30,0
87	Панама	49,5	121	Таджикистан	30,0
88	Кенія	49,0	122	Нікарагуа	29,0

123	Сватіні	28,4	138	Йемен	18,5
124	Руанда	28,3	139	Буркіна Фасо	18,4
125	Джибуті	27,7	140	Гайана	18,1
126	Ефіопія	27,5	141	Малаві	18,0
127	Лесото	27,4	142	Малі	17,5
128	Ангола	26,0	143	Афганістан	17,1
129	Ірак	25,4	144	Ліберія	16,9
130	М'янма	24,0	145	Мавританія	15,0
131	Того	23,2	146	С'єрра Леоне	14,4
132	Судан	21,7	147	Конго	12,9
133	Сирія	21,1	148	Республіка Конго	12,8
134	Бенін	20,7	149	Коморські острови	12,0
135	Гаїті	20,2	150	Бурунді	8,3
136	Мозамбік	20,1	151	Чад	7,1
137	Мадагаскар	19,2	152	Нігер	5,6

Азія продовжує лідирувати в групі країн, що розвиваються. Так, десять країн, що розвиваються, класифікуються як країни з високими доходами, або доходами вище середнього. З іншого боку, найменш розвинені країни Азії займають 18 з 20 нижніх позицій.

Лідер рейтингу 2019 року **серед країн Латинської Америки та Карибського басейну, Чилі**, посіла **59 місце** в рейтингу 2020 року, і була оцінена в 68,4 бали. Попри зниження індексу електронної торгівлі в **Чилі**, країна продовжує зберігати провідну позицію. Країна демонструвала доволі гарні результати по усіх показниках, однак має місце зниження надійності поштових відправлень. Так, наразі країна має найбільшу вартість продажів на одного онлайн-покупця серед країн Латинської Америки та високий відсоток онлайн-продажів серед населення. Разом з тим, **лідером регіону 2020 року** стала **Коста-Ріка**, яка оцінена в 68,8 балів, і посіла **56 місце**.

Африканський регіон очолює **Маврикій** з світовим рейтингом **69 місце** і 58,4 балами проти 58 місця і 68,4 балами роком раніше. Південно Африканська Республіка посіла 73 місце із 56,5 балами.

Україна, яка в рейтингу 2018 року значно покращила рейтингову оцінку за індексом електронної комерції В2С, у 2019 році опустилась на сходінку, посівши 52 місце (72,5 балів), а вже **за підсумками дослідження 2020 року – повернулась на 51 місце**, але вже з дещо гіршою оцінкою (71,2 бали). Це один з найгірших показників у Європейському регіоні (гірше тільки: Македонія – 52 місце із 71,1 балом та Молдова 53 місце із 70,8 балами). Україна суттєво відстає від країн-сусідок. Так, **Польща** посіла у світовому рейтингу 28 місце (82,2 бали), **Білорусь** – 35 місце (78,8 бали), Російська Федерація – 41 місце (76,6 бали). І якщо від сусідніх країн Україна відстає не над-то суттєво, **різниця** в оцінках світового лідера електронної торгівлі та **Україною** **продовжує зростати**, і становить вже 24,7 бали проти 23,9 балів роком раніше.

Висновки та рекомендації

Наразі світ переживає критичний момент в своїй історії. Проблеми, які були очевидними до пандемії, тільки поглибились. Нові реалії прискорених політичних та технологічних змін, посилені кризовими явищами внаслідок поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, швидко формують новий ландшафт глобальної економічної конкурентоспроможності та перелік викликів для урядів та бізнесу в питаннях майбутнього зростання та продуктивності. Проте майбутнє зростання не можливе без одночасної загальної цифрової трансформації всіх країн світу.

У дослідженнях, які аналізувались вище, фахівці намагались якомога повніше відобразити радикальні зміни, які відбулись в 2020 році під впливом пандемії та допомогти урядам та бізнесу вчасно зорієнтуватись в мінливих умовах сьогодення та здійснити необхідну трансформацію для переважаючого економіки для досягнення в довгостроковій перспективі стійкого та всеосяжного процвітання країн.

Одностайні вони були і щодо того, що саме цифрові мережі та технології, насамперед, широкосмуговий зв'язок, можуть забезпечити людству безперервну діяльність, зайнятість, освіту, торгівлю, банківську діяльність, охорону здоров'я та широкий спектр інших послуг першої необхідності. Уряди в усьому світі використовували цифрові технології для інноваційного перетворення методів роботи, обміну інформацією, прийняття рішень і надання послуг, а також для взаємодії і партнерства з населенням у вирішенні політичних завдань, які становили суспільний інтерес.

Однак сьогодні залишається майже половина світового населення, яке не має доступу до Інтернету. І ще сотні мільйонів людей змушені користуватись низькошвидкісними, дорогими і ненадійними мережами. А багато країн, як і раніше, не мають у своєму розпорядженні можливостей для ефективного використання цифрових технологій для надання доступних, надійних, швидких, персоналізованих, безпечних і інклюзивних послуг, які б розширили права і можливості людей. Проте, особливо гостро «цифровий розрив» впливає на освіту дітей. Зростає загроза безпеці дітей в Інтернеті.

Таким чином, «цифрова нерівність», яка існувала до нинішньої глобальної кризи, внаслідок пандемії COVID-19, загострила питання нерівності та привернула додаткову увагу до проблем цифрової інфраструктури, цифрових навичок, захисту та безпеки в цифрових мережах.

Саме проблеми «цифрового розриву» спонукали в період пандемії до заклику Генерального секретаря ООН до всіх держав-членів ООН та інших зацікавлених сторін щодо активізації дій з реалізації впродовж десятиліття Порядку денного в напрямку досягнення Цілей сталого розвитку та **визначено забезпечення можливості універсального доступу до широкосмугового зв'язку як основоположного елемента та найважливішого фактору прискорення, який необхідний для стимулювання відновлення світової економіки та прискорення темпів досягнення Цілей ООН щодо сталого розвитку.**

Наразі цифровізація більше вже не варіант розвитку, а необхідність, яка веде до прогресу. Пандемія внаслідок COVID-19 продемонструвала важливість цифровізації як одного із способів підвищення економічної стійкості. Здатність економіки швидко адаптувати нові технології у відповідь на мінливий економічний ландшафт викликаний пандемією, які впливають на швидкість економічного відновлення. З огляду на це, цифрова трансформація тепер розглядається як критична проблема для всіх зацікавлених сторін: урядів місцевих органів управління, корпорацій і малого бізнесу, ба навіть окремих громадян. Саме успіхи країн в подоланні «цифрового розриву» та цифрова трансформація формуватимуть рівень конкурентоспроможності країн в світі.

Україна, яка достатньо довго перебуває в перманентній кризі, будь-то політичній та/чи безпековій, коли змушена воєнними засобами відстоювати частину своєї території, фінансовій, соціально-економічній, все більше відчуває наслідки пандемії COVID-19 та гостро потребує системних заходів з трансформації української економіки та ефективного використання потенціалу країни із підвищення конкурентоспроможності економіки та добробуту населення. Фактичним підтвердженням цього стали не тільки соціальна напруженість в країні та активізація

протестних настроїв у суспільстві, але і глобальні рейтингові оцінки конкурентоспроможності країни. Попри розпочаті структурні реформи, які протягом семи останніх років проводились в країні, як не прикро визнавати, не сприяли посиленню міжнародної конкурентоспроможності України.

За підсумками різних рейтингів глобальної конкурентоспроможності, розвитку цифрової інфраструктури та використання її державними установами, бізнесом, населенням, рівнем доступу до Інтернету та забезпечення свободи його використання, а також розвитку інновацій та електронного урядування і е-торгівлі, **Україна незмінно оцінювалась найгірше серед усіх країн Європейського регіону, і наразі залишається найменш конкурентоспроможною серед них.**

Нажаль, попри певні успіхи, Україна була і залишається регіональним аутсайдером. Це обумовлено низкою причин, проте **осовною є те, що позитивні зміни, які відбувались в країні, проходять значно повільніше і абсолютно безсистемно, у порівнянні із іншими країнами.** До того ж, географічно країна розташована в регіоні, де розташовані країни з високим та вище середнього рівнем доходу, тривалою найвищою конкурентоспроможністю у світі, серед яких найбільш підготовленими та багатообіцяючими для переходу до нової більш продуктивної, стійкої та інклюзивної економічної системи, визнані **Скандинавські країни.**

Світовими лідерами конкурентоспроможності вони стали завдяки розгалуженій ІКТ інфраструктурі, інноваційним технологіям, на основі яких вона збудована, швидкості впровадження інновацій, здатності підтримувати ефективно використання талантів в цифровій сфері, ефективній системі державного управління та регулювання в частині, що стосується забезпечення широкого доступу до ІКТ тощо. Все це, разом із достатньо високим рівнем людського капіталу, де значний відсоток населення має високий рівень цифрових навичок, формує готовність громадян, бізнесу та державних органів до використання ІКТ та більш широким доступом до ресурсів, створює можливості використовувати інноваційні технології для створення економічної цінності більш швидкими темпами, ніж це можуть здійснити країни з низьким рівнем доходу. Таким чином ними формується потужна економіка з високим рівнем доходу. Між собою країни виділяються тільки рівнем впровадження таких інноваційних технологій як: штучний інтелект, робототехніка, Інтернет-речей, 5G та обсягами інвестиції спрямованих в них.

Україна віднесена в категорію країн, що розвиваються, і економікою з низьким рівнем доходу та рівнем економічної конкурентоспроможності, що відповідає **55 місцю**, тоді як за рівнем цифрової конкурентоспроможності – аж **58 місце** серед 63 країн світу.

Серед країн, які найбільше підготовлені до цифрової трансформації економіки, (цифрова технологічна готовність/мережева готовність) Україна посіла **64 місце** серед 134 країн, що аналізувались. При цьому країна отримала 49,43 бали, тоді як середня кількість балів по Європейському регіону складала 64,21 балів. Серед групи країн з **низьким рівнем доходів**, Україна посіла 2 позицію, після В'єтнаму.

По чотирьох основних групах, за якими проводився аналіз країн щодо цифрової готовності, **Україна** посіла: **62 місце** або 41,51 балу - в групі «Технології» (середньо-європейський показник – 59,93 балів), **65 місце** або 48,87 балів – в групі «Люди» (середньо-європейський показник – 59,89 балів), 58 місце або 58,19 балів – в групі «Управління» (середньоєвропейський показник – 72,98 балів) та 79 місце або 49,16 балів – в групі «Вплив» (середньоєвропейський показник – 64,04 балів).

За рівнем досягнення Цілей сталого розвитку ООН – посіла аж 91 місце!

Такі ж посередні успіхи Україна мала і щодо інноваційного розвитку 45 місце серед 131 країни та 42 місце серед 63 країн в глобальному рейтингу конкурентоспроможності талантів. У рейтингу розвитку е-урядування та ефективності е-Урду 2020 року, залишаючись аутсайдером, Україна **суттєво покращила свої результати**, і посіла **69 місце** серед 193 країн світу проти 82 місця в рейтингу 2018 року. За сумарною оцінкою віднесена в групу країн з високим рівнем індексу EGDІ (0,7119 проти 0,6165 у 2018 році).

За можливостями інфраструктури забезпечувати розвиток електронної торгівлі Україна посіла 51 місце серед 152 країн світу, що оцінювались.

До **слабких сторін** України автори досліджень незмінно відносять якість державних інститутів, політичну нестабільність, недосконалість законодавства, в тому числі в частині, що стосується регулювання діяльності ІКТ, низький рівень внутрішнього ринку та добробуту

населення, які формують відкладений попит на товари і послуги, в тому числі і на послуги ІКТ, а також недостатня розгалуженість та інноваційність телекомунікаційної інфраструктури, висока вартість мобільних телефонів в порівнянні із доходами населення, низька можливість використання цифрових платформ в сільській місцевості тощо.

Сильними сторонами країни все ще залишаються рівень освіти населення, а саме: грамотність дорослого населення, відсоток тих, хто має вищу освіту, безпосередньо якість освіти та професійний рівень задіяних у бізнесі; творчість та новаторство; а також законодавство в сфері електронної комерції, можливість адаптації правової бази до нових технологій, забезпечення гендерної рівності, цінова доступність послуг мобільного зв'язку, простота розпочати бізнес, е-демократія, наявність інноваційних технологій та кількість патентних заявок в сфері ІКТ, можливості використання великих даних тощо.

Крім того, міжнародними експертами відзначено низку позитивних змін в політиці щодо забезпечення свободи поширення в Інтернеті суспільно значимої інформації, а також захисту прав Інтернет-користувачів. У той час, як в усьому світі спостерігалась негативна тенденція погіршення рівня свободи Інтернету, яке суттєво прискорилось внаслідок поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Пандемія посилила залежність суспільства від цифрових технологій, тоді як Інтернет ставав все менше і менше вільним. Державні та недержавні суб'єкти у багатьох країнах активно користувались ситуацією, що склалась внаслідок пандемії, для розширення своїх повноважень по контролю над населенням шляхом збільшення онлайн-спостереження і збору даних, цензури критичних висловлювань і створення нових технологічних систем соціального контролю тощо.

Натомість Уряд України, як зазначають міжнародні експерти, у відповідь на пандемію COVID-19 в основному уникав серйозних порушень конфіденційності в Інтернеті і знизив кількість політично вмотивованих кібератак. **Найбільший прогрес щодо свободи Інтернету спостерігався саме в Україні.** Однак через збереження системних загроз свободі в Інтернеті, включаючи маніпулювання контентом та триваючі судові переслідування Інтернет-користувачів за висловлювання в мережі, які можуть бути захищені міжнародними стандартами прав людини, Україні не вдалось змінити на краще свій статус і вона надалі залишається **країною з частково вільним Інтернетом.**

Отже, проаналізувавши та узагальнивши низку рекомендацій впливових міжнародних експертів, можна виділити наступне.

1. Для відновлення економіки, яка має стати більш продуктивною, стійкою та інклюзивною пропонується **провести економічну трансформацію із задіянням можливостей цифрових технологій за наступними пріоритетними напрямками дій:**

1) впровадження сильних принципів управління, що базуються на довгостроковому прогнозуванні та плануванні розвитку країни, забезпечення зміцнення довіри громадян щодо дій влади;

2) модернізація інфраструктури, забезпечення прискорення переходу до альтернативної енергетики, розширення доступу до енергоресурсів та ІКТ;

3) перехід до більш прогресивного оподаткування, переосмислення способів оподаткування корпорацій, багатства, трудових ресурсів на національному рівні, узгодженого в рамках міжнародної співпраці;

4) оновлення освітніх програм та збільшення інвестицій в освоєнні навичок, необхідних для створення робочих місць та «ринків майбутнього»;

5) переосмислення трудового законодавства та соціального захисту з урахуванням реалій потреб нової економіки в трудових ресурсах;

6) розширення інфраструктури закладів охорони здоров'я, а також догляду за людьми похилого віку, дітьми, а також забезпечення доступу до інновацій на благо людей та економіки;

7) стимулювання збільшення направлення фінансових ресурсів на довгострокове інвестування в розвиток для укріплення стабільності та міжнародної інтеграції;

8) переосмислення конкурентного та антимонопольного законодавства у відповідності до вимог четвертої промислової революції, забезпечення доступу до ринків як на національному, так і міжнародному рівнях;

9) сприяння створенню «ринків завтрашнього дня», особливо в сферах, які

потребують співпраці суб'єктів державного та приватного секторів;

10) стимулювання збільшення інвестицій в дослідження, інновації та винаходи, які можуть створити нові «ринки завтрашнього дня»;

11) стимулювання компаній до прийняття різноманітності, справедливості та інклюзивності для підвищення їх творчої активності.

2. Для вирішення питання «цифрової нерівності» та нерівномірного доступу до Інтернету та його проникненні в цілях забезпечення сталого розвитку, економічного зростання, екологічної стійкості та соціальної інтеграції, рекомендується:

- затвердити національний план або стратегію розвитку широкосмугового зв'язку, визначивши забезпечення можливості універсального доступу до широкосмугового зв'язку як основоположного елементу стійкого економічного розвитку і відновлення зростання економіки країни;

- проводити державну регуляторну політику в сфері ІКТ, яка б сприяла цифровій трансформації в країні, формувала конкурентне середовище на телекомунікаційні послуги, у тому числі широкосмугового зв'язку та забезпечувала можливості універсального доступу до широкосмугового зв'язку на всій території країни за доступними цінами;

- забезпечити ефективне використання радіочастотного спектра;

- створити сприятливий інвестиційний клімат для прискорення залучення необхідного обсягу інвестицій для створення сучасної розгалуженої телекомунікаційної інфраструктури;

- забезпечити участь держави у фінансуванні робіт із створення можливості універсального доступу до широкосмугового зв'язку через зобов'язання за універсальне обслуговування та державну допомогу для подальшого розширення охоплення інфраструктури в сільських і віддалених районах країни, а також забезпечення доступу до послуг широкосмугового зв'язку людей з обмеженими можливостями, біженців та переміщених осіб;

- розглянути питання монетизації існуючих інфраструктурних активів державного сектору, які мають привабливі інвестиційні характеристики (за допомогою оренди або продажу приватному сектору), щоб вивільнити капітал державного сектора для інвестицій в нову інфраструктуру;

- забезпечити підтримку державно-приватного фінансування універсального широкосмугового підключення, впровадження новаторських комбінованих та/або взаємодоповнюючих відтворюваних і стійких моделей фінансування, а також інвестиційних моделей для мереж всіх типів; прискорення формування ефективних партнерств;

- більше залучати приватний сектор до інвестування в розвиток цифрової інфраструктури, закриваючи тим самим потребу в інвестиціях в країні;

- забезпечити співпрацю підприємств та уряду для підвищення стійкості існуючої інфраструктури. Уряд і оператори, провайдери повинні розширити обмін інформацією про критичні загрози інфраструктури, щоб вивчити і вчасно усунути ключові фізичні та системні вразливості;

- поліпшити координацію між державним і приватним секторами щодо проектування критично важливих мереж інфраструктури в міському плануванні та розробити спільні плани реагування на надзвичайні ситуації в разі стихійних лих, кібератак та інших кризових ситуаціях;

- забезпечити, на скільки це можливо за поточної ситуації, стабільність в політичному та регуляторному середовищі, здійснити кроки по зниженню ризиків для інвестування приватним сектором в змішаних інвестиціях;

- стимулювати провайдерів до вчасної модернізації мереж широкосмугового зв'язку для забезпечення якісного надання послуг при великих навантаженнях, а також уникнення проблем із забезпеченням безпеки підключень;

- просувати гендерну рівність стосовно доступу до широкосмугового зв'язку;

- просувати передові ринкові стимули стосовно забезпечення широкосмугового доступу в сільській місцевості та віддалених і важкодоступних регіонах;

- провести зміни у фіскальній та податковій політиці, які б стимулювали розвиток інфраструктури широкосмугового зв'язку і підвищували доступності до неї;

- визначитись щодо якості використовуваних технологій широкосмугового зв'язку, в тому числі щодо пропускну здатності широкосмугових підключень;

- створити умови для збільшення проникнення (підключень) Інтернету;

- забезпечити свободу поширення в Інтернеті суспільно значимої інформації,

гарантувати захист прав Інтернет-користувачів;

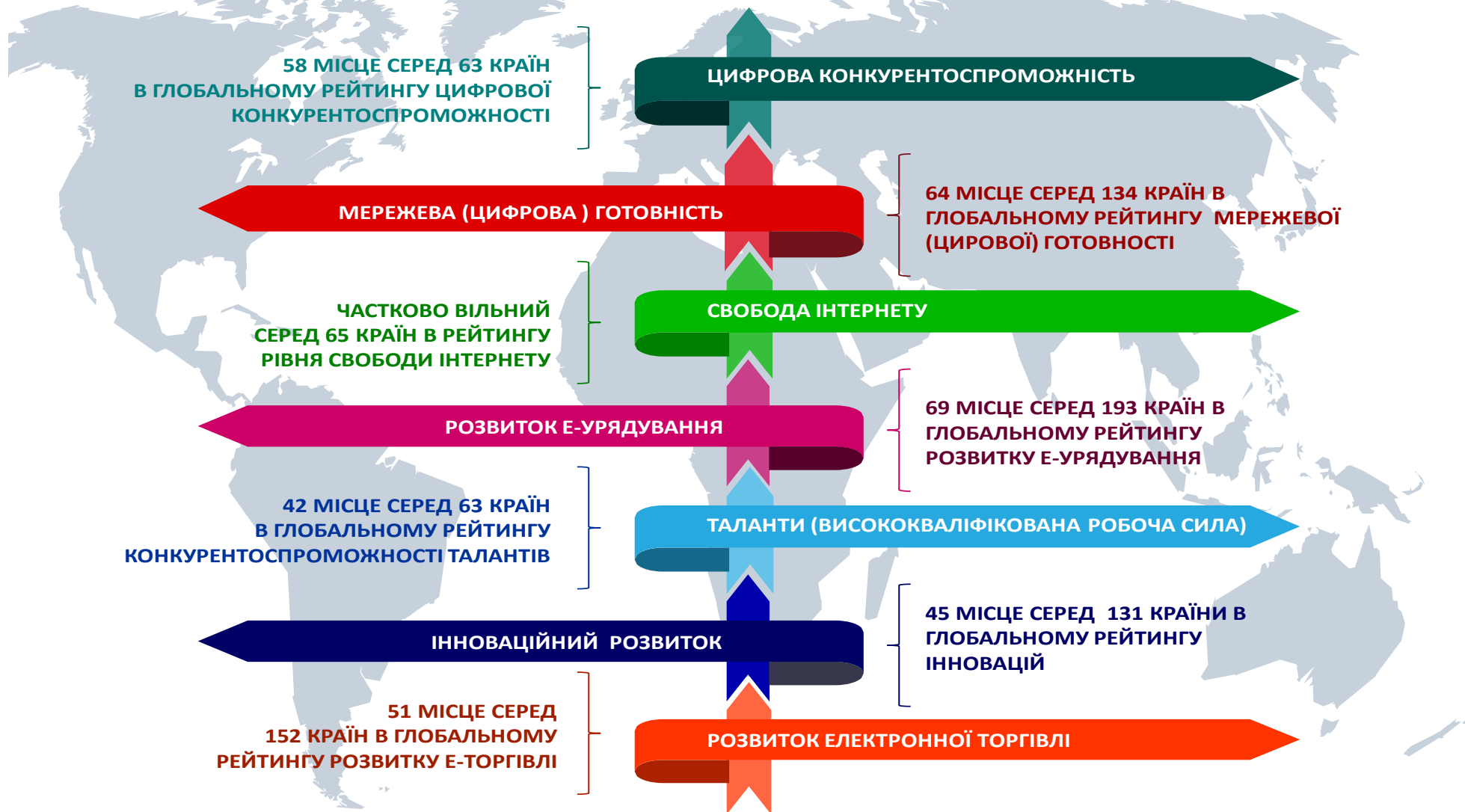
- сприяти вільному потоку даних;
- сприяти цифровим інноваціям шляхом збереження прав інтелектуальної власності;
- продовжувати реалізацію ініціатив електронного урядування;
- заохочувати електронний бізнес та підприємництво;
- забезпечити підвищення цифрового потенціалу та навичок населення, а також малого бізнесу, ФОПів, державного сектору в частині використання можливостей цифрових технологій;
- заохочувати більш широке використання цифрових фінансових рішень по збільшенню чисельності осіб, що беруть участь в цифрових фінансових транзакціях;
- створити умови для більш активнішого використання можливостей електронної комерції та електронної економіки;
- удосконалювати законодавство в сфері цифрових технологій та удосконалювати формування державної політики в частині діяльності Інтернет-речей та розумного міста;
- забезпечувати захист і безпеку Інтернет-підключень, а також опікуватись питаннями безпеки дітей в Інтернеті;
- виявляти і припиняти будь-які види зловживань (які класифікуються як злочинна діяльність) по відношенню до дітей в Інтернеті;
- забезпечити захист особистих даних від зловживань як з боку держави, так і з боку приватного сектора;
- забезпечити системний моніторинг та збір точних і актуальних даних щодо діяльності в сфері ІКТ.

3. Для ефективного використання потенціалу країни щодо інноваційного розвитку та спрямування його на досягнення політичної стабільності та стійкого економічного зростання рекомендується:

- проводити чітку політику щодо заохочення інновацій та подальшого розвитку освіти та науки;
- розширити інтеграцію країни в глобальні ланцюжки створення доданої вартості і інноваційні мережі;
- сформуванати державну політику націлену на пошук та залучення талантів майбутнього, формування стимулів утримання кваліфікованої робочої сили в країні, що стане вирішальним фактором в укріпленні конкурентоспроможності країни та досягненні зростання добробуту населення;
- збалансувати технологічну інтеграцію і інвестиції в людський капітал;
- поліпшити адаптацію талантів, що у свою чергу вимагатиме добре функціонуючого ринку праці, який захищатиме працівників, а не робочі місця;
- формувати кадровий резерв та розробити стимули підтримки мотивації співробітників в умовах невизначеності.

Отже, враховуючи вищевикладене, та для підвищення світової конкурентоспроможності країни, досягнення стратегічного державного пріоритету щодо отримання Україною режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері телекомунікаційних послуг та здійснення інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС, усім гілкам державної влади, бізнесу та громадськості слід докласти не аби яких зусиль та задіяти значний фінансовий та кадровий потенціал для системного вирішення цих питань. Тільки комплексні системні заходи, які координуються та жорстко контролюються відповідним державним органом в сфері цифрової трансформації та діяльності в сфері телекомунікацій, можуть принести системні зрушення на краще. Разом з тим, не слід забувати, що розвиток цифрових технологій, без зростання продуктивності в інших сферах економічної діяльності та платоспроможності населення, не дадуть тих позитивних зрушень на які можна було б розраховувати. Україна має знайти баланс між інтеграцією технологій, інвестиціями в людський капітал та інноваційною екосистемою. Тільки в синергії усіх складових (соціально-політична стабільність, політична воля, лідерство, розвиток різних сфер економічної діяльності, при задіяні сучасної розгалуженої інфраструктури, де застосовані інноваційні цифрові технології та обладнання, роботу яких забезпечує та використовує кваліфікована робоча сила з сучасними навичками) можливе зростання добробуту населення та процвітання країни.

МІСЦЕ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЦИФРОВІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

58 МІСЦЕ СЕРЕД 63 КРАЇН
В ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ ЦИФРОВОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

ЦИФРОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

МЕРЕЖЕВА (ЦИФРОВА) ГОТОВНІСТЬ

64 МІСЦЕ СЕРЕД 134 КРАЇН В
ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ МЕРЕЖЕВОЇ
(ЦИФРОВОЇ) ГОТОВНОСТІ

ЧАСТКОВО ВІЛЬНИЙ
СЕРЕД 65 КРАЇН В РЕЙТИНГУ
РІВНЯ СВОБОДИ ІНТЕРНЕТУ

СВОБОДА ІНТЕРНЕТУ

РОЗВИТОК Е-УРЯДУВАННЯ

69 МІСЦЕ СЕРЕД 193 КРАЇН В
ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ
РОЗВИТКУ Е-УРЯДУВАННЯ

42 МІСЦЕ СЕРЕД 63 КРАЇН
В ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТАЛАНТІВ

ТАЛАНТИ (ВИСОККВАЛІФІКОВАНА РОБОЧА СИЛА)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

45 МІСЦЕ СЕРЕД 131 КРАЇНИ В
ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ
ІННОВАЦІЙ

51 МІСЦЕ СЕРЕД
152 КРАЇН В ГЛОБАЛЬНОМУ
РЕЙТИНГУ РОЗВИТКУ Е-ТОРГІВЛІ

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

© ДЕК Адміністрації Держспецзв'язку
© Підготовка та оформлення
4 Управління ДЕК ,
2021